

„Rošlin in Vrjanko.“

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

I.

Na jednom ónih zelenih holmov, ki takó jednakomerno, a vendar prijazno obróbljajo strugo tihe Krke, pomikajoče se ob njih podnožji v stoterih ovinkih, stoji gradič D v o r. Srednje posestvo je to, in niti njegovega niti imena njegovih gospodarjev ne beremo zabeleženega v zgodovini; ožje svoje domovine. Gradič je zidan v jedno nadstropje, štirivoglat, a brez dvorišča; na severnem konci mu je priklopljena mala stavba z visokim, cerkvenemu podobnim zvonikom: to je grajska kapelica. Spredaj se širi prostorno dvorišče in prav sredi tega stoji košata lipa; zadaj pa se svet vzdiguje in po umetno napravljenih, odkopanih in uglajenih odstavkih rase vinska trta, na severnem konci pa je ograjen prijazen vrtič. Gospodarska poslopja stojé pod gričem, za streljáj oddaljena od gradú; travniki in njive se razprostirajo na obe strani, v ozadji je nekoliko vinógradov, više za njimi pa lep, svetlozelen bukov gozd. Gôri v severo-vzhodu, kjer se prikaže Krka v ostrem ovinku izza nasprotnega griča, da leze potem počasi proti Dvořu in mimo njega, tam stoji selo Mlin prav ob véliki cesti, ki križa široko Dolenjsko in ki ravno tu na dobrem, visokem môstu preskoči globoko Krko.

Pred mostom je mala ali čedna krčma, in pred njo sta dné, katera se pričinja naša povest, ob mizi, ki je bila ravnokar in nalašč prinesena iz hiše, sedela molčé dva človeka, gospod in gospá. Bil je krasen poletni popoldan po lahkem ponočnem deževji, in tanka sapica, ki je završala časih po košatem kostanji na konci hiše, ni mogla dvigniti trohice prahú raz cesto.

Krčmar, ki je bil s pomočjo dékle prinesel mizo in dva stola pred hišo, in potem, ko mu je na dotično vprašanje prikimal gospod, še polič vina, polič vode in dva kozarca, stal je nekoliko časa ob strani, kapico svojo v roki vrtèč, ter poskušal pričeti razgovor. Debeli možič je bil jako ponižne nravi, in ni ga motilo, da na par vprašanj niti odgovora ni bilo; a mož je menda poznal svoja gôsta, zato se ni dal motiti in je govoril dalje. Iz njegovih ogovorov in zakritih vprašanj tudi lahko sklepamo in pozvémo, da sta bila ta dva gospôdska človeka grajski gospod in gospá iz Dvora, in ker se je bil danes zjutraj grajski kočijaž Tine z rejenima svojima konjema in staro kočijo ustavil tu pred krčmo ter se okrepčal z dolgim požirkom slivovke, védel je krčmar, da sta ta dva prišla sémkaj naproti Tinetu in kočiji, v kateri se je imel pripeljati domóv na počitke njiju jedini sin — P a v e l, ki je studiral na Dunaji.

Gospod je naglo pil svoje vino, gospá pa samó pol kozarca vode.

»Dolgo jih ni!« deje ôna po dolgem molku, in kakor je bilo čuti, le zato, da izpregovori.

On je vstal in šel pred most, od koder je bilo videti dalje po cesti, nego izpred hiše.

»Mudé se morda v kaki krčmi, kakor je to pač studentovska navada!«

Vrnivši se, izpraznil je zopet kozarec in užgal znóva dolgo lulo, ob kateri je vlekel.

Krčmar je bil silno radovéden, kdo ima pač še priti, ker sta ta dva govorila o množini, on pa je bil pozvédel o jedinem Pavlu, a ni si upal povprašati. Pokašljal je dvakrat poluglasno in se umeknil v hišo. Gospod pa je šel zopet pred most.

Bil je velike, široke postave, imel je očito nad petdeset let, ali bil je krepek in zdrav. Lepa, siva brada mu je krasila drôbno koščno lice, in dvoje iskrih očij, ki je gledalo izpod gostih obrvij, pričalo je o živi nravi gospodarja svojega. Opravljen je bil navzlic poletnemu suhemu dnevi v visoke škornje in tesne, z usnjem obšite hlače, kakor bi bil ravno stopil raz sedlo, na glavi pa je imel širok, mehak klobuk. Povedali smo že, da je pušil iz dolge lule, v desnici je vihtil kratek jahaški bič.

Gospá pa, ki se ni genila s stola izpred krčme, bila je povse druga. Imela je jedva šestintrideset let, toda bila je videti mnogo mlajša; velike, gibčne postave, lepega, malo bledega lica, plavolasa in modro-

óka, bila je opravljena v svetlo, ukusno obleko, ki jo je kazala še mlajšo; človek bi bil dejal, da sta to oče in hči, a ne mož in žena.

In vendar je bilo takó.

Sedaj umirovljeni major Ivo pl. Lukič je bil pred dvaindvajset leti prišel po naključji v službenih opravilih v te skrite kraje. V grádu na Dvoru so bili tedaj njega, nadporočnika, jako prijazno vzprejeli in óni teden, kateri mu je bilo prebiti tam, potekel mu je kakor jedna sama ura. V grádu je bila tačas póleg póstarnega gospodarja Kovačiča in prav take sestre njegove, jedina njegova hčerka Lorica, jedva petnajstletna deklica, toda vzcvetela kakor roža v prvih urah, kadar odprè venec svoj. Je li čudo, da sta se ta dva človeka zaljubila? On dozorel mož in óna neizkušeno deklè, ki vrže prvi pogled v svet? Ko je Ivo odhajal, pretakala je Lorica bridke solze, ali oče jo je tolažil in Ivo je obljubil, da pride čez leto in dan. Prišel je, in potem vzel Lorico za svojo ženo s seboj.

Stari Kovačič je še ućakal veselje, da se mu je porodil vnuk, Pavel, a kmalu potem je zatisnil oći. Sestra je šla še v istem letu za njim. Posestvo Dvor in vse Kovačičevo imetje pa je pripalo, ker je bila pogodba taka, zétu in hćeri pokojnikovi, vsakemu polovico.

Ivo pl. Lukič, ki je bil sam iz jako bogate hrvaške rodbine, prepustil je staremu válptu na Dvoru, da je gospodaril tam, kakor se mu je zdelo prav, ter je s svojo mlado ženo in otrokom živel rajši po prijetnih večjemestnih garnizijah, kamor ga je zanašala sreća. Šele ko je Pavel malo odrasel in jel hoditi v šole, naveličal se je Ivo večnega potovanja in preseljevanja in šel v pokoj »major ad honores«. Nastanil se je v Ljubljani, poleti pa bival na Dvoru. Ko pa je Pavel dovršil gimnazijo, preselila sta se tudi roditelja stalno na Dvor, in tam sta sedaj bivala že dvé leti.

Tóliko o njiju dvéh, da bode védel čestiti čitatelj, s kom mu je opraviti; natanjćneje pa ju spozna v teku povesti.

»Štiri bode kmalu, in ob treh bi morali že biti tukaj!« prićne major, vrnivši se znóva od mósta.

»Ćudno, res ćudno«, pritrđi óna.

»Kaj meniš?«

»Oh, nič, toda ćudno, da jih takó dolgo ni! Zgodilo se jim vendar ni ničesar?«

Dejala je to mirno, malomarno ter segla po kozarec z vodo.

»E — kaj šel! Kaj se more zgoditi!« mrmra on nejevoljno, a ćuti je bilo iz vsega mrmranja, da ga naudaje tiha skrb. Ukazal je še polić vina, pil in hodil nemirno po cesti góri in dóli.

»Mene je jelo skrbeti!« oglesi se gospá, dasi se ji ni zljubilo vstati in stopiti tja na most in pogledati v daljavo, se li ne kaže že od daleč zaželeni voz.

»Kaj bi te skrbelo, Lorica? Lehkomiselni ljudje so to; oba píjeta kod in Tine tudi —«

»Morda so se zvrnili, Ivo?«

»I, kaj pa — s takimi konji!«

»Pa voz, kočija je stara!«

»Kovačev dosti ob cestil!«

Navzlic pomirovalnemu svojemu oporekanju pa je bil stari vedno nemirnejši. Pogleda še jeden pot na uro in izpije naglo zadnji kozarec vina.

»Lorica!«

»Kaj je?«

»Jaz pošljem domóv po konja in jim jašem naproti!«

»Potem pa nobenega ne bode domóv!« nasmehne se gospá.

»Ti se šališ — a mene že skrbi!«

»Ravnokar te še ni skrbelo!«

On jo je srepó pogledal in košate obrvi nad očmi so se mu skoro spojile.

Obrne se še jedenpot proti móstu, in sedaj, dasi ni hotel vzkliknil je veselo: »Oh, tu so, tu so!«

Sedaj stoprav je vstala gospá in šla počasi k móžu, skrbno varujé svojega lica gorkih solnčnih žarkov. Tam daleč izza drugega hriba se je pripeljala velika grajska kočija, in Tine na visokem kozlu sedéč je vihtil v jednomer svoj bič. Tudi preko mostú je vozil naglo, takraj pa obstal takó lepó, kakor je le mogel. Iz voza sta poskakala brzo dva gospoda, v letih očito različna.

»Lepe reči to!« kričal je major; »čakati vaju morava, da že o vsem mogočem ugibljeva.«

Hotel je biti strog, ali veselje je zvenélo iz njegovih besed.

»Sevéda« — odgovarjal je naglo mlajši prišlecev, predno so se še pozdravili, »ta vražja kočija je vsega kriva; però smo strli in potem kovali!«

»Haha — kaj sem pravil, Lorica? Kovačev dosti ob cestil!« smijal se je major.

V tem sta se s Pavlom objela in poljubila, in nato je Pavel skočil k materi ter ji poljubil roko in lice. Obrnil se je naglo in

ugledavši tovariša svojega, ki je stal še vedno s klobukom v roki ob stráni poleg voza, vzkliknil:

»Oprosti, Vid! Papá, to je prijatelj moj, o katerem sem pisal — doktor Vid Božan — moj oče — moja mati —«.

»Major pl. Lukič,« hitel je po stari navadi Pavlov oče, in prijazno stisnil ónemu obe roki. Gospá Lorica je z naglim, bistrim pogledom premerila visoko, elegantno postavo doktorjevo in mu podala drobno svojo roko v poljub.

Sklenili so poslati Tineta z vozom dalje ter iti péš domóv. Daleč ni bilo.

Ivo je vzel sina pod pázduho, doktor pa je ponudil gospé roko, in tako so korakali v živem razgovoru ob brégu Krke proti Dvoru.

»No, kakó je bilo pri preskušnji?« pričel je oče, akoprem je že védel, da je sin napravil z odliko prvi svoj državni izpit.

»Oh, dobro, dobro!«

»To je prav! Lepe počitke bomo imeli, jahali, lovili — kar boš hotel — na Vrbljenje nas tudi vedno vabijo; — oh, tam so veseli! In na Grič k Podgorskim vaju popeljem!«

Stari ni videl, da se je sin pri imenovanji zadnjega priímka malo zardel.

»Oh — k Podgorskim?« ponovil je za očetom.

»Ti so sedaj domá! Potovali so — Bog ga védi, kod, toda — to ti bodo že samí povedali.«

Ivo ni čutil, da je sin jel kakor veselo presenečen hitreje stopati in da ni odgovarjal.

»So li sami?« vprašal je Pavel čez nekoliko trenutkov.

»Kdo?« dejal je oče, ki je bil v veseli svoji razburjenosti že pozabil, kar je bil prej omenil.

»I — Podgorski!«

»Menda — toda stoj! Pričakovali so gostov — oh, dà, dà, gôste imajo — z Dunaja, ali od kod že, takó sem čul, toda natančnega ne véim.«

Pavel pa tudi ni hotel več povpraševati, nego jel je govoriti in izpraševati o žetvi, o vinu in o gospodarstvu.

»Teh krajev še nikdar nisem videl«, govoril je doktor Božan, spredaj gospó Lorico za roko vodèč, »in presenetila me je tiha krasota, ki se odpira po teh zelenih sotéskah v takó tesnem okviru, a vender takó mogočno vplivajoča.«

»Mi smo se je že takó navadili, da je ne čutimo več,« nasmehnila se je majorka.

»Mogoče, dà — tudi to je možno. Najlepšega se človek privadi in — naveliča!«

»Naveliča, dà, to je prava beseda!« dejala je gospá Lorica skoro z vzdihom.

»Ste li že dolgo tu?« vprašal je doktor.

»Dvé leti.«

»In vedno takó — samí?«

»Vedno! Nekoliko sosedov — to je vse!«

»In po zimi?«

»Dvé sem že tu prebila; — letos — prihodnja bode tretja!«

»Zakaj bi ne šli v mesto, na Dunaj; Pavel je tam; par zimskih mesecev v stolnem mestu, to bi bilo pravo!«

»Oh — dà! Ali Ivo ne gré nikamor več; privadil se je tu svojim konjem in svoji luli«, smijala se je majorka na pol obrnivša lice proti móžu in sínu -- »in tega mu ne nadomesti vse vélikomestno veselje.«

»Ej, Lorica, saj tudi tebi ni toliko do njega!«

»Kdo vé? Ti me pač ne vprašaš!«

»Mamá, prihodnjo zimo na Dunaji!« vzkliknil je Pavel; »jaz poročem: to je sestra moja! Vsakdo mora verjeti!«

»Dobro, izvrstno!« pritrjeval je doktor, in majorka je navidezno nejevoljna, ali vender s smehom zapretila sínu, naj se ne šali takó slabo.

Major pa je dejal: »Prav si govoril, mene bosta pa oba predstavljala za očeta!«

Smeh je bil splošen in Lorici se je zdelo najbolje.

Dospeli so pred grad in ko je bil Ivo opozoril v naglici gôsta svojega na razgled, ki se je odpiral izpod velike lipe nizdolu po ovínkah Krke, odvéł je oba prišleca v grad.

Proti večeru so šli še vsi trije gospodje na izprehod in po večerji so vsi dolgo sedeli v takozvani biblijoteki pri kozarci vina in pušili. Celó majorka se ni branila cigarete, katero ji je bil zavil doktor.

To je bil izvrsten družbenik. Znal je lepó in príjetno pripovedovati in je zlasti vplival z óno sigurnostjo, s katero se je védel. Imel je že morda trideset let, bil visoke, krepke rasti, črnolàs in in temnook; nosil je kratko pristriženo brado, ki je dobro pristojala njegovemu malo bledemu licu; vsa zunanja oprava njegova je kazala moža, ki je vajen boljših krogov in boljše družbe.

Ni čudo, da so ga bili vsi veseli; celó lice gospé Lorice, vedno takó jednakomerno belo, kazalo je nocoj nekoliko lahke rdečice, in majorju je ugašala lula vsako minuto.

Ko so se odpravljali k počitku, ostal je Pavel nekoliko trenutkov sam pri roditeljih.

»No — kakó Vama ugaja prijatelj moj?« vprašal je veselo, v svesti si, da mu odkrito pritrdita.

»Pameten mož! Meni je po volji!« menil je major.

»Prijeten družbenik!« dejala je Lorica in zrla v zrak.

»To me veselí!« zavrnil je Pavel.

»Pa odkod je?« vprašal je oče.

»Oh, sevéda, tega še ne vésta! Kmetskih roditeljev sin je iz imovite rodbine na Spodnjem Štajerskem; bil je dovršivši studije odgojitelj pri raznih aristokratih in je mnogo potoval po Evropi; predlansko leto je vstopil za odvetniškega koncipijenta na Dunaji in kdàj bode — advokat.«

»Kakor ti?« dejal je oče.

»Morda tudi jaz!« smijal se je sin ves v radosti ob prijaznem, ljubezni polnem pogledu, s katerim ga je meril oče.

Gospá Lorica je bila malo zamišljena, in ko se je poslavljal Pavel, dejala je le, pomolivša mu roko v poljub: »Lehko noč!«

A óna dva nocoj nista pazila na to.

II.

Dobro uro hodá navzgor ob Krki, tam blizu, kjer se potočec Sušica od južne strani izliva vánjo, uravnan je svet bolj v plano, in tu stojí na raztegnenem brdu lep, skoro v novem zlogu zidan grad z obširnimi gospodarskimi poslopji, kakeršna so potrebna le velikemu posestvu.

To je bil Grič, lastnina Podgorskih, kakor je bil to gôri omenil major v svojem pogovoru s sinom. Da je govoril o množini posestnikov, imelo je svoje pravo, kajti gospodarji in lastniki te velike graščine z več tisoč orali gozda in poljá so bili vdova Podgorska in nje šestero otrók, pet deklic in jeden deček, vsi še mladoléti. Njih oče, gospod Podgorski, umrl je stoprav predlanskim in ostavil svoje imetje tem dedičem z določbo, da je imajo po enakih delih. Da je bilo imetje jedino le to posestvo, akoprem takó veliko, prepričala bi se bila vdova s starim oskrbnikom vred, da ne pojde dolgo z gospodarstvom, a Podgorski je imel še gotovíne dovolj, in tudi vdova Helena je bila iz imovite rodbine, in takó so živeli, skromno sicer, a za navadno tamošno razmerje vender dobro in kolikor tóliko imenitno. Gôstov so radi videli in imeli so jih vsako leto v poletnem času; po zimi pa se je vdova s starejšima hčerkama mudila po par mesecev v stolnem mestu.

Nekoliko dnij pozneje, ko sta se Pavel in prijatelj njegov nastanila na Dvoru za čas počitnic, sedéli sta v hladnici prostornega vrta pred Gričem dvé gospé v živem razgovoru. Popóludansko solnce gostih, z divjo trto prepreženih stranij ni moglo predreti, in od Krke sémkaj je pihala lahka, prijetna sapica.

Gospé sta imeli par knjig na mizi, in vsaka malo pričeto pletívo v roki, a to je vse počivalo.

»Oh, tebi se dobro godí, Helena«, dejala je óna, ki je sedela bolj v ozadji, in dasi blizu tiste starosti, kakor ogovorjena gospá, bila videti vender živejša in nemirnejša; »skrbij nimaš, otroke lahko preskrbiš, kakor bodeš hotela; in še takó mladi so vsi!«

»Kaj meniš — Ana? Da bi bili le že bolj odrasli! Dekleta bi to ali to lahko storile, guvernante bi ne bilo treba, in Marko — ta, ta mi provzročuje največ skrbij!«

»Zakaj?«

»Učí se nerad, ne bojí se nikogar; kaj bodem ž njim?«

»Spametoval se bo pač! Sedaj ima jedva deset let, kaj ne?«

»Dà — deset! Če ne bode drugače, vojak bode!«

»Saj to ni zadnje!«

»Oh, jaz mislim, da bode zánj — prvo! Pa z dekleti? Če bode treba jedno ali drugo odpraviti — saj véš, kakó imamo urejeno z imetjem svojim!«

»Vém, Helena! Toda, to bode vse lahko; dovolj imaš, da odpraviš in plačaš, če bode treba — toda če pomislim — kaj bode z mojo Zorko? Sedemnajst let ima —«

»I, leto več, nego moja Klara!«

»Ah, poldrugo!«

»Kaj dé to?«

»Dorastla je in kaj ji morem dati — ljuba sestrinja moja? Bogastva nismo imeli in ob tej mirovini, ki jo imam po ranjkuem svojem, ni móči kaj prihraniti.«

»Pa kakó bodem jaz delila in trgala drugim? Gospodarstvo ne nese niti vinarja, in da imam izplačati vse in jednemu ohraniti posestvo, bode ta zadnji največji revež. Najljubše bi mi bilo, da ostanejo vsi vedno domá!«

Sestrinja Ana ni prav verjela; nasmehnila se je malo.

»Oh, ti ne umeješ tega, ljuba Ana«, hitela je gospá Podgorska, »vi vsi le vidite naše travnike in gôzde, in to široko poslopje, in naše konje in naš voz, ako se peljemo v cerkev — oprostí, draga moja, da govorim takó odkrito — ali tega nihče ne vé in ne zná, koliko vse to stojí in velja; troškov se nihče ne spominja, in le tisti ve, ki sam gospodari. —«

»Dà, dà, Helena! Umejem, umejem — ali vender — koliko si srečnejša od mene!«

Sedaj se je nasméhnila Podgorska.

»Lepó te prosim, Ana, ne pój mi zopet stare svoje pesmi — kdaj si bila pač zadovoljna? To ti pravim, ko bi bila jedna mojih hčerâ takó lepa, kakor tvoja Zorka, ne skrbela bi me dóta!«

»Oh, pojdi, pojdi,« hitela je Ana in se od veselja zardela v svoje že malo nagubano lice; »ti se laskaš« —

»Čemu?« dejala je Podgorska odkritega lica.

Od ceste ki je tekla pod brdom vedno póleg Krke, čulo se je klopotanje konjskih kopit, in na cesti, ki se je vila dôli, kakor bela nit med temnozelenimi z lóčjem obraslimi travniki, prikazala se je dvouprežna kočija, in póleg nje sta jahala dva jezdeca.

»Oh, to so Lukičevi z Dvora«, vzkliknila je Podgorska in stopila iz hladnice.

»Lukičevi, Lukičevi?« hitela je sestrinja za njo.

»Dà, dà, drugi ne morejo bitil Jako prijetni ljudje!«

»Čakaj, Helena!« hitela je še vedno Ana; »to so óni, katerih sin studira na Dunaji?«

»Dà, Pavel! Ga li poznaš? Tu ga nisi mogla še videti, dvé leti so šele tu!«

»Poznam ga! Plesal je z mojo Ano!«

»Oh, takó«, nasmeje se veselo Podgorska in namigne s prstom; »to bi bilo za Ano tvojo! Držita ga!«

Sestrinja se je tudi smijala, a bila je takó iznenadena, da ni mogla odgovoriti.

V tem sta pa prihiteli tudi že najmlajši hčerki Podgorske in klicali: »Mamá, mamá! Lukičevi prihajajo!«

Vsi so šli pred grad, kjer se je ravno ustavila kočija, in je doktor Božan pomagal gospé Lorici raz voz. Major in Pavel pa sta poskakala raz sêdli.

Veselo pozdravljanje, naglo, neprisiljeno predstavljanje je prišlo za tem, kakor je to pač navada pri takih pohodih na deželi.

Major pl. Lukič je ves zavzet gledal, da se Pavel in ta gospá, katero je Podgorska predstavila kot »moja sestrinja Ana« že poznata.

»Z Dunaja — sevéda!« smijal se je Pavel, čegar oči so hitele po dvorišči in po grajskih óknih.

»Pa saj sva govorila o góstih na Griči, ki so z Dunaja, in ti nisi ničesar omenil,« silil je major.

»Kdo bi si bil mislil, da bode milostiva gospá tukaj?«

»Tudi jaz sem presenečena! Pa kje je vender Zorka?« vzkliknila je Ana, dasi je dobro vedela, da so šle deklice z guvernanto na izprehod v bližnji gozd.

»Dà, kje je gospodičina?« vprašal je Pavel, malo rdeč v lice.

Zvedel je takoj; trebalo ni dvakrat povpraševati. On in doktor Božan sta se potem odločila iskat družbe v gozdu. Vse tri gospé in major pa so šli v hladnico na vrtu.

Ko je Ivo zvedel, da je sestrinja Podgorske, vdova že pred več leti umršega polkovnika Hahna, na katerega se je spominjal še izza mladih let, odprl se mu je širok vir starih spominov in bil je nenavadno zgovoren in živ. Tudi gospé Ani sta radost o takó prijetni družbi in morda še bolj vpliv neke skrivne misli žarila lice. Lorica je pripovedovala o sinu in njegovem prijatelji, kakó dobro je prebil prvi izpit, in kako duhovit mož je drugi, in Ivo je sredi živega razgovora z Ano pritrjeval ženi svoji. Tudi Podgorska je bila očito družbe vesela.

V tem sta Pavel in prijatelj njegov iskala gospodičin po gozdu; delalo jima ni mnogo truda, kajti že prišedši na parobek sta čula iz bližnje senčnate dolinice glasen smeh in krik dekliških glasov.

»Najbolj se veselim zardelega lica tvoje Zorke, ki nima pojma, da je Pavel takó blizu!« dejal je malo ironično doktor Božan.

»Ej, mólči, mólči!« hitel je Pavel, ki je bil prej blede, nego rdeč, in nenavadno razburjen.

»Pomiri se, dragi moj!« nadaljeval je óni; »če ne, mora najneumnejša guvernanta takoj ugeniti, kako je s teboj; — o Zorki niti ne govorim.«

»Kaj hočeš? Saj ji še v mislih ne more biti, da jo imam rad,« ustavi se Pavel.

»Guvernanti sevéda ne, toda — Zorki!« smeje se zlobni doktor.

»Nikdar ji nisem rekel.«

»Vém, vé m, da si takó boječ! Pa bode že — tu bode dovolj prilike, in pogum rase s priliko!«

Pavel bi bil rad odgovoril, toda deklice so ju bile že zapazile in vse je potihnilo v krogu, ki je bil ravnokar še takó glasen in vesel.

Tukaj predstavlanje in pozdravljanje ni bilo tako glasno in burno, nego prej pred gradom; ampak na vse je leglo nekaj okornega, običnega. Zorka je rdela in bledela in težko ji je bilo kaj pravih besed izpregovoriti; Klara, Ema in Roza, hčere Podgorske, deklice stare po šestnajst, petnajst in štirinajst let so Pavla le parkrat videle in se sedaj klanjale, kakor v uri, ko se uči nauk o etiketi; tudi guvernanta, malo preko dvajset let stara, bila je v zadregi. Jedin

doktor Božan je gledal ironično smehljaje ves prizor, in skočil na pólseid Pavlu na pomoč.

»Tudi jaz sem Dunajčan, gospodičina, toda jaz pozimi ne hodim na plese, in zato me poleti ne poznajo, če srečujem v naših senčnatih gozdih takó vesele družbe, kakor tu!« smíjal se je doktor.

»Oh, tudi z Dunaja! To me veselí!« vzkliknila je Zorka ter lehkóživo prijazno in preprosto, kakor znajo le Dunajčanke, stisnila doktorju roko.

Zabava je bila hitro v redu in sklenili so iti na izprehod in po daljšem ovinku vrniti se domóv. Doktor se je prijel guvernante in védel pridružiti si vse tri Podgorske. Pavel in Zorka pa sta šla za njimi.

Ko so dospeli pred grad, odpravljali so se tudi gospé in Ivo z vrta. Major je začujen gledal Anino hčerko: bila je temnolasa in črnooka, tanke srednje rasti in lica, »da bi jo le slikal« — dejal je pozneje.

»Krasna deklica!« šépnil je gospé Ani, ki si je pahljala lice póleg njega.

Gospá Lorica je nekolikrat vrgla pogled svoj na doktorja in guvernanto, in ko se ji je na stópnicah približal, dejala je, kakor bi bila utrujena: »Prosim, Vaše roke, gospod doktor!«

Védel jo je v prvo nadstropje, kjer se je vsa družba v véliki sobani zbrala okrog dolge mize.

Mračno je že bilo, ko so se vračali; Ivo in Pavel na kónjih, doktor z gospó Lorico v vozu.

»Zabavali ste se menda izvrstno!« dejala je ona.

»Ako sem odkrit — dà, gospá milostiva!« rekel je on.

»Jaz Vas občudujem!« zavrnila je glasno; in potem je jela pripovedovati o Podgorski in o ranjkem njenem móži, doktor pa je v čudne misli vtopljen ném sedél póleg nje. . .

»Ti, Zorka, zakaj si pa bila danes takó rdeča?« vprašala je Klara prijateljico, ko sta šli spat in je ugasnila luč.

»Kdaj?« dejala je óna, in sreča je bila, da v temi Klara ni videla nove rdečice.

»Danes v gozdu, ko sta ta dva prišla!«

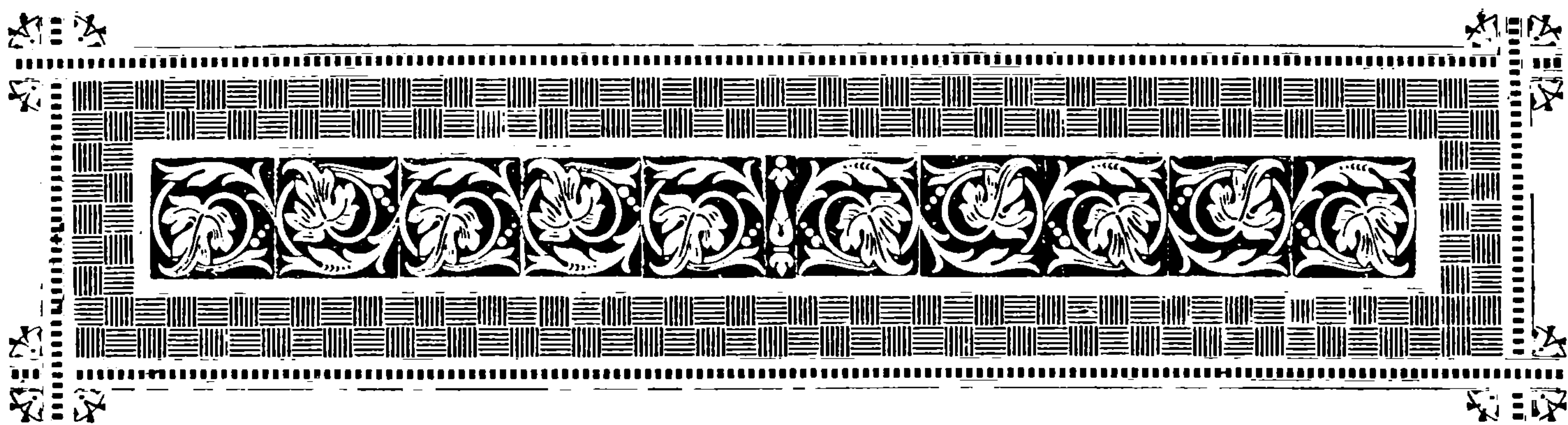
»Oh, béži, béžil! Saj si bila ti tudi!«

»Pa ti si bila bolj!«

In v tem je Klara zaspala, Zorka pa še dolgo ne.

(Dalje prihodnjič)

„Rošlin in Vrjanko.“

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

III.

V dobrem tednu je bil doktor Božan takó domač pri Lukičevih, kakor bi ne bil nikdar bival drugod, nego med njimi. Prijateljstvo s Pavlom, majorjevo odkrito in jasno vedenje, skrita, a Vidu dobro poznata koketnost majorkina in svoja sigurnost — vse to je storilo, da so ga drugi imeli skoro, kot zdavnaj svojega, in da se je zdelo tudi njemu, kakor bi bil že pred leti dospel semkaj ljubeznivo vzprejet in vedno takó gojen in držan.

»Kaj bomo pa danes?« povpraševal je major redno pri zajutreku, ako nista bila mlada prijatelja že na vse jutro odšla ali odjahala na lov ali v mesto, ali k bližnjim znancem; in kar sta nasvetovala Pavel ali Vid, zgodilo se je. Majorja je mučil dolgčas, ako njiju ni bilo domá, in takó ni zapazil, da je bila Lorica tedaj tudi nekako zamišljena in čmerna. Znal je, da je mladima gospodoma časih ljubše, da ju pušča samá; zató se jima za daljše izlete ni družil; a kadar se mu je zdelo, da jima bode prav takó, šel je ž njima, in če je bilo le umestno, šla je tudi gospá Lorica, ki se nikdar ni ustavljala.

Domá pri obedu in potem pri smodkah in tobaku pa so reševali vse, kar more zanimati ljudi njih vrste in izobraženja in dasi je Ivo časih umolknil strmèč ob nazorih, ki jih je čul tu in tam iz Vidovih ali Pavlovih ust, in ga je neprijetno zadelo to in óno, ali pa je glasno oporekal in se malone ujezil, vender je vselej zmagoval tisti čudni čut, ki ga je obradostil, ko je gledal svojega Pavla.

Majorka je obično rekala: »Jaz ne umévam vaših razgovorov!« Ali kadar se je besedovanje bolj razživilo, posegla je rada vmes s kakim navidezno najivnim vprašanjem, in poredno namežikávala sedaj jednemu, sedaj drugemu. Vid je ujel marsikaterega teh pogledov.

Takó so jim tekli dnevi.

A če ni bilo družega početi popóludne ali obično zvečer, krenila sta prijatelja rada v krčmo pred mostom in v zadnjem času morda še tem rajša, odkar se je vrnila domóv krčmarjeva hčerka, ki je bila prej nekoliko mesecev pri omoženi sestri na Gorenjskem. V o d é t o v a M á n i c a se je nosila gosposki, kajti oče, kmetski ali jako podjeten in imovit gospodar, védel je, da ji bode lahko štel kàj več dóte, zato jo je bil dal v mesto izobraževati; domá je sicer morala opravljati vsa hišna dela, a glavno področje njeno je bilo kuhinja in postrežba, kadar so prihajali boljši gostje. Teh ni bilo treba pogrešati. Iz sosednega mesta in z bližnjih večjih posestev se je oglašala mnogokrat gospóda, in marsikaterikrat je prišel tudi kdo, ki ni hotel samó počiti tu in pokusiti dobre dolenske kapljice, katero je točil Vodè, ampak ogledati si želel tudi plavolaso Mánico, ki je veljala daleč na okrog za prihodnjo bogato nevesto. Izpolnila je jedva osemnajsto leto.

Bilo je prav vročega popóludne, ko sta prijatelja dospela na Vodétov vrt, ki se je širil za hišo in kjer so bile pod dvema širokovejastima orehoma postavljene mize poletnim góstom.

Nista bila samá. Skoro zajedno ž njima je prišlo več gospodov, vsa sodna komisija iz bližnjega mesteca, ki je bila tu nekod v podgórji preiskovala par pretepenih in telesno poškodovanih kmetskih fantov. Sedaj so se hoteli gospodje okrepčati in ohladiti in priséli so k našima prijateljema.

Pavel je bil že vsem znanec; v sodniku, ki je vodil komisijo, pa je našel doktor Božan nekdanjega, skoro že pozabljenega prijatelja z vseučilišča; sevéda je bil sodnik za več let starejši. Takó je bilo hipno vse zadovoljno in veselo.

»No, gospodičina Mánica, kdaj pride snubáč?« vprašal je sodnik kordijalno, kakor pristaje staremu gostu, in si otiral s čela pot.

»Ej, gospod sodnik, da ne vprašate nikdar kàj družega!« zavrnila je Mánica na videz razdražena, in hitela pregrinjati mizo z rdečim prtom.

»Ko ga pa še vedno ni —«

»Bo že prišel!« menila je šcgavo.

»Kar se še ni, lahko se še zgodí!« zapel je mladi doktor medicine in otepal s klobukom po nadležnih muhah.

»Pri najmanjš' priložnosti! He, he, he!« končal je stari ranočelnik, velik, orjašk mož in zrl okrog, kakov vtisek je napravil njegov banalni dovtip.

Mánica je tekla po vino in mimo hité pošepnila Pavlu:

»Boste li tudi tu sedéli?«

»I, sevéda!« zavrnil je isto takó.

»No, no, le nobenih skrivnostij, Mánica!« klical je sodnik za njó.

»Prijetna deklica!« godrnjal je ranocelnik.

»Zakaj se ne ómoží?« pristavil je sodnik.

»Kar se še ni, lahko se še zgodí!« citiral je zopet medicine doktor in lomil orehovo vejo, da bi lože otepal po muhah.

»Pri najmanjš' priložnosti! He, he, he!« grohotal se je zopet ranocelnik hripavo in gledal okoli sebe.

»Čudno naključje, čudno — da se tu zopet srečava!« obrnil se je sodnik k Božanu, ki je bil v tem počasi prižigal smodko. Kakó se ti godí?«

»Kakor vidiš — dobro!« smeje se Vid.

»Zakaj nisi stopil v državno službo?«

»Zadovoljen sem, da tega nisem storil!«

»Hoj, taki ste dandanes gospodje!« pravi ranocelnik in se naslani z obema komolcema ob mizo, gladèč si dolgo sivo brado. »Kàj ne — svoboda, svoboda — to je geslo vaše!«

Vid se je pazno ozrl v govornika, a Pavel je vzkliknil: »Kaj pa družega, gospod zdravnik? Ni li to najlepše, svobodnim, neodvisnim biti?«

»He, he, he, Vi lahko govorite; ako Vam vse izpodletí, ali če Vam bodo nagajali, ali če se naveličate družega pôsla, boste pa tu gôri na očetovem grádu krávice šteli in prodajali, in trs sadili in cvíček pili — he, he, he — gospod pl. Lukič!«

Pavel se je malo zardel in ni védel sprva, kaj bi rekel.

Doktor Božan mu je v tem vzel besedo.

»Kakó si pa mislite to svobodo, to neodvisnost, gospod zdravnik?«

»Svobodo — neodvisnost? I, kakó si pa Vi to mislite?«

»Ne, gospod zdravnik — jaz vprašam!« dejal je Vid resno.

»Pa sedaj vprašam jaz, he, he, he!« hitel je ranocelnik, ki je bil v žeji svoji že preobrnil zapored dva kozarca v grlo.

Vid se je obrnil v stran, kakor bi hotel rêči: »bedak«, a ker so se ostali gostje smijali na glas, nasmehnil se je tudi on.

»Stojte,« oglasi se medicine doktor, ki je govoril vedno počasi in vsako besedo deval na téhtnico; »dovolite, gospod kolega« — pri besedah ‚gospod kolega‘, prikimal je ranocelnik zadovoljno — »dovo-

lite, da jaz odgovorim na Vašem mestu! Vi si mislite svobodo, neodvisnost v praksi takó, da živite hrez skrbí, brez dolžnosti, brez opravíl, da imate svoj poliček vina — vedno dovolj denarja! — Kàj ne — dragi kolega moj, to je tvoja misel!« končal je doktor tikajoč tovariša ter privzdignil kozarec. »Bog te živil!«

»Bogl!« je zvenelo med glasnim smehom v krogu in tudi Vid je privzdignil čašo, pa za trenutek mu je légel zaničljiv smehljaj na ustni.

»Ta je prava, ljubi moj gospod kolega!« pritrjeval je ranocelnik in posebno poudarjal besedi »gospod kolega«.

»Dà, dà, to bi tudi meni ugajalo!« menil je sodnik. »Kàj ne — Mánica?«

»I, saj ne vém kaj!«

»Že zopet ničesar ne sliši! ,Ne vidi nič — ne sliši nič‘ —«

Mánica je urejala krožnike, nože in vilice na mizi in v tem je prisédel tudi pisár, ki je bil došel s komisijo, in dosedaj pazil, da se konji dobro oskrbé; zajedno ž njim je prišel mladi vaški učitelj, vsakdanji gòst v Vodétovi krčmi.

»O, dober večer, gospod profesor!« pozdravil ga je ranocelnik, ki je imel očito privilegij dražiti in zbadati, in se zato nihče ni menil mnogo za njegove besede.

Med obedom, ob katerem se je krepčala vsa komisija, bil je razgovor mirnejši; sukal se je večinoma o težkih telesnih poškodbah, katere so bili gospodje danes preiskovali; ranocelnik je imel sicer véliko besedo, ali kadar je prišel s kakim strokovnim izrazom na dan, poškilèl je skrivaj na »ljubega kolego«, zdravnika doktorja.

Ko so si po končanem obedu prižgali znóva smodke, bili so zopet vedno živahnejši.

Pavel je bil izginil od mize in je stal v kuhinji pri ognjišči póleg Mánice, ki je kuhala še črno kavo za gospôdo na vrtu. Krčmar Vodè je nadzoroval družino v senožéti, mati pa je bila šla iskat sočivja na gredíce, ki so jih imeli na drugem konci hiše; dekla je pospravljala v věži.

»Vam je li kàj dolgčas, Mánica?« vprašal je Pavel in prižigal v naglici zvito cigareto ob tleči trščíci, vzeti izpod pônve na ognjišči.

»Kaj bi mi bilo dolgčas?« zavrnila je ter iskala posode za kavo.

»Ker ste se na Gorenjskem gotovo dobro imeli! Boljše, nego tu?«

»Skoraj!« dejala je šegavo.

»Oh, vém dà! Kaj imate tu — dela dovolj, in vrhu tega še takó prijetno družbo, kakor danes na vrtu!«

»Vam li ni po volji?« smijala se je Mánica.

»Rajši bi videl, da bi bili samí!«

»Kje ste bili pa včeraj?« zavrnila je ona, da preseče govor na drug predmet.

»Včeraj, včeraj — ej — na Griči!« dejal je on, in skoro bi bilo poznati, da mu vprašanje pri tej priliki ni ugajalo. Utrnil je cigareto ob ognjišči in zrl skozi zatemnelo kuhinjsko okno.

»Oh, tam je mnogo gospodičin!« zasmeje se ona z nekoliko zlobnim náglasom.

»Sevéda jih je! Skoro preveč!« smeje se takisto Pavel.

»Kava je kuhana!« meni Mánica in naliže posodice.

Pavel je gledal njene rmene lasé, ali rekel ni ničesar. Šele, ko je hotela odnesti kavo na vrt, pomóčil ji je roko in dejal: »Z Bogom!«

»I, saj še ne odhajate!«

»Pa roko mi dajte!«

Ozrla se je malo vánj, in védeti ni bilo, odseva li zadnji plamen ognja v njenem lici, ali jo je bilo delo razvnelo. Podala mu je pa vender roko.

»Z Bogom, Mánica!« ponovil je on, toda ona ni rekla ničesar.

Družbo na vrtu je našel Pavel v živem prepiru. Sedaj je bilo národno vprašanje na vrsti, in Pavel je takoj spoznal, da so tu navzočni vsi mogoči odstavki od radikalnega Slovana do radikalnega Nemca; in da bi bila družba še povse popolna, pokazal se je zdajci nov gòst, od vseh glasno in veselo pozdravljen in isto takó odzdravljajoč: ta je bil upravitelj bližnje hribovske fare, gospod T o m a ž; drugače ga nihče ni klical, nì imenoval.

Ker ga bomo večkrat srečavali v povesti svoji, treba, da se malo natanjčneje seznanimo ž njim. Gospod Tomaž je imel nekaj preko trideset let, majhen, prijaznega, okroglega lica, iz katerega je zrlo dvoje iskrih, modrih očij živo v svet; na témeni so mu bili lasjé že redki, toda vsa zunanost njegova je bila še mladostna, gibčna, in ako si govoril pol ure ž njim, znal si, da je ta duhovnik veseljak, ki spoštuje pošteno prepričanje vsakoga in čegar razum diči širše obzorje, nego se obično nahaja med sovrstniki njegovimi.

V gospodsko družbo je rad zahajal in po sosednih gradovih so ga bili mladci in starci veseli, kadar je prišel. Zgovoren, dovtipen, pameten in vesel imel je za vsakoga kàj; prav takó je bil sam vsa-

komu nasproti do skrajne meje gostoljuben in pritoževati se mu ni bilo, da nima gôstov; toda zameril je vselej, ako se znanec, mimo njegovega farovža idoč, ni oglasil vsaj za trenutek.

Orjaški sivobradi ranocelnik je gospoda posebno čislal, akoprem ga je časih do dobrega oštel ali celó osmešil; pa gospod Tomaž je imel vedno v kleti kàj izbranega, in zdravnik je poznal vsa vina, ki so bila tam zastopana, in jih je umel ceniti.

Kadar je gospod Štupa — takó se je podpisával namreč naš zdravnik — sedèl trezen ali celó malo vinjen pri Vodétu, in je bilo drugo njegovo notranje orodje od želodca do vránice v rédu, dejal je vselej, če se je govorilo o gospodu Tomažu: »Oh, to je pameten — far!« Ako je pa večer prej prebil veselo v Tomaževem farovži in drugo dopóludne popravljaj svoj notranji život s kislimi jétricami in najkislejšim cvíčkóm, katerega je imel Vodè, potem si je sezal v svoje redke sive lasé in vzdihoval: »Oh, to je preklet — far!«

Ko je torej vstopil gospod Tomaž, oveselili so se ga vsi; posebno pa Vid; kajti ožja rojaka sta bila, tudi Tomaž s Štajerskega domá, in srednje šole sta končala skupaj. Odkar je užival Božan gostoljubje na Dvoru, videla sta se bila že nekolikokrat.

»Kakor nalašč! Kakor bi Vas bili klicali!« Gospod Tomaž — sedaj boste Vi sodili! Pa ne gremo še! Kavó le spravite!« vpil je Štupa in gladil namizni prtíč póleg sebe, vabèč duhovnika, naj séde tija. A ta je šel med sodnika in Vida.

»Prepirate se, kàj ne?« vprašal je dobrovoljno.

»Kolega moj se uri v slabih dovtipih,« omeni medicine doktor.

»Slabi dovtipi, slabi dovtipi! Kaj je to? Jaz pravim, da je vse to nepotrebno, ti politični bôji, ti shodi volilcev, to vpitje in kričanje: jaz sem Slovenec, živio Slovenci, in —«

»Stráni z Nemci! Kàj ne?« oglesi se porogljivo medicinec.

»Dà — dà, in z nemškutarji! He, he, he,« hití kirurg.

»Oprostite, gospod Štupa — Vi ste — nemškutar!« deje duhovnik.

»No, no, to se pravi, Vi me poznate! Jaz se tej novi slovenščini nisem učil! Prestar sem —«

»Pojdite, pojdite, gospod Štupa! Vaš kolega tu, gospod doktor, umeje in piše popolnoma pravilno slovenski, dasi je — Nemec!«

»Dà — Nemec!« pritrdi odločno óni.

»Ka-aj — Nem — — no, bodisi!« deje resignirano ranocelnik, ali videlo se je, da je le zarad višjega dostojanstva tovariša svojega požrl drugo besedo, ki mu je bila na jeziku.

»Gospodje, bokal je prazen!« omeni gospod Tomaž. »Mánica, gospodičina Mánica!«

»No, ta bode lepa!« brenčal je ranocelnik, a vender zadovoljen naslonil se ob mizo.

Vid se je bil ves čas zlobno smehljal, ali zinil ni nobene besede. Sedaj stoprav v trenutnem molku, ki je nastal, ko je postavila Mánica bokal starine na mizo, posegel je v razgovor:

»Védi, Tomaž! Menili smo se o bodočnosti našega národa in o realnih nádejah, ki so nam tu mogoče: o književnosti, o blagostanji svojem — skratka o tem, kaj moramo in česa nam je smeti pričakovati — kakó daleč nam je smeti iztezati roko, da se nam ne poreče: šovinisti ste in sanjači! In tu trdi gospod doktor, ki pravi, da je Nemeč, da nam ni rešitve! Prej ali slej izginemo brez sledú, in óni bastardirani rod, ki vzrase iz spojenja nemškega in slovenskega življa tu na naših tleh, bode le pričal o večnem prirodnem zakonu, da je takšno spojenje namen, nalog, pogòj obstanku, ohranitvi in razvitku vsega življenja!«

»Z gospodom Tomažem sva že govorila o tem!« pridél je mirno medicinec.

»Gospodje — kaj je to, izpijte — izpijte — tu imamo boljšega!« silil je gospod Tomaž.

»Prav takó!« pritrdil je sodnik; »kaj bi se spajali — rajši se napajajmo!«

»O joj!« viknil je Pavel in udaril z dlanjó po mizi!

»Bravo, bravissimo!« klical je Štupa, »he, he, he, to je izvrstno! Bog žívi gospoda sodnika!«

Ostal je in držal preko mize kozarec, ob kateri so jeli vsi trkati.

»Kilav dovtip!« šepnil je učitelj sosedu pisárju, a oba sta potem klicala: »Bog žívi!«

»No — Vid — ali ne boš izpil? Tu imamo že družega!« silil je Tomaž.

Doktor Božan se je udal. Imel je sprva nekaj hudobnega na jeziku, toda ugledavši vse vesele obraze okrog sebe, ne izvzemši medicinečevega, storil je kakor drugi in izpraznil kozarec zlate staríne.

»Glej ga, glej,« klical je zopet gospod Tomaž, »ali ne poješ več? Čakaj, kaka je pa tista studentovska, ki si jo napravil še v mladih letih? Oj, stoj, ko smo še Vodníka in Preširna čitali — — tedaj si ti popéval:

Menšec bil je nekdej mlad,
Ki pel je rad in pil je rad,
In živel dobre volje.

Postaral se je, osivel,
Pil vedno še je, vedno pel,
Bil vedno boljše volje.

Pa ko je bela smrt prišla,
Dejal je: »Oh, tam bomo ga,
T a m bomo zlate volje!«

Tomaž je pel s prijetnim svojim glasom in ves zbor je pritisnil za njim. To je bil pa le početek in za tem se je vrstila pesem za pesmijo — — —

Pozno v mráku je bilo, ko so mestni gospodje sédali na voz; imeli so vina in petja dovolj in Štupa, ki se je zadnji pomašil na svoj sédež, ječal je malodušno: »Joj, joj, jutri, kaj bode jutri?« — — —

Pavel je vabil duhovnika, naj gre ž njima v grad; saj mu ni bilo preodrók. Tomaž je privolil. Ko so odhajali, ujel je Pavel še jedenkrat Mánico za roko, Tomaž pa to zapazivši je vzkliknil v šali pretèč: »Ohá, ohá, stojte!«

IV.

V grádu so bili po večerji vsi dolgo skupaj v biblijoteki. Tud gospod Tomaž je ostal; domóv je imel kake tri četrte ure hodá, in pred polunočjo se mu ni nikdar mudilo.

Vid je bil nekako nezadovoljen nocoj; o popoludánski družbi do sedaj ni bilo mnogo govora, šele ko so v biblijoteki jeli pušiti, izprožil je Pavel misel nánjo. Majorju so bili vsi gospodje znani in s smehom je le povprašal:

»I, kaj pa gospod Štupa? Ali je bil pijan?«

»Ej, gospod major« — omenil je doktor Božan, »nam se tam zunaj v tujini, na Dunaji venderle bolje godí; če pomislim — ta družba tukaj, in pa tam, kakó imam tam lahko na izbiro — pametne, trezne ljudi, rojake sevéda, s srcem — z oduševljenjem — tu na deželi pa ste vezani na vsakoga, kdor vam slučajno pride v bližino!«

»Prav takó; toda tam imate boljše ljudi izmed naših — drugi bi morali poginiti, in kar imate slabših, s temi itak ne občujete!«

»In mi mérimo domače odnošaje« — —

»Po kopitu, ki si ga v svojih večernih shodih ustvarjate in rezljate!« smijal se je major.

»Pa oduševljenejši ljudje so vender tam zunaj!« vrgel je Pavel vmes, katerega lice je gorelo še od popoldánskega vina.

»Oh, gotovo, kar vas je mladičev!« dejal je oče njegov z dobrohotno ironijo. »Vi popravljate in preosnavljate svet, vi, nádeja naša! In kadar se vam vidi potrebno, poseči v časa kolo, ali rdečo črto zapisati v knjigo zgodovine, tedaj napravite — komêrs — kaj ne, in potem imenujete par častnih družabnikov, in če treba, jim čez štirinajst dnij to čast zopet vzamete. Ali ni res takó, gospod Tomaž?«

Ta se je glasno smijal tem bolj, ko je videl, da se Pavel jezí.

»In vender smo le mi tisti, ki bi dali vse — vse, zadnjo kapljo krvi za národ svoj!« vzkliknil je ognjevito mladi dijak.

»Pavel, Pavel!« šepnila je gospá Lorica, »ne razburjaj se takó!«

»Jaz sem Hrvat in Avstrijec!« dejal je major resno; »v teh mejah se suče izpovedanje moje.«

»In jaz sem Slovan, samó, jedino le Slovan,« kričal je Pavel.

»Uči se, potem bodi, kar hočeš!« zavrnil je major hladnokrvno, ali takoj mu je bilo skoro žal, in dejal je mehko: »No, saj učiš se — toda pameten bodi, pameten!«

»Oh, tu tičí vse! Gospod major, tu smo na pravem mestu!« hitel je Vid; »pamet, pamet! Kaj menite, da ta sodnik, s katerim smo pili danes skupaj, da nì pameten? Toda kje je njegovo oduševljenje za národni naš napredek? Sedaj je uradnik — hvala Bogú — da je še samec, sicer bi se še diplomatičneje stiskal in ključil. In vzemite nasproti mu ónega doktorja zdravnika, ki pravi, da je — Nemeec. Kakó odločno to trdi, kakó ponosen je na to, in vsi vémo, da je malo nemške sókrvce v njem! In pa napósled ta ranocelnik — Štupa! Ta petrefakt iz starih kranjskih časov! Glej, Tomaž, hotel sem danes znóva izprožiti resen pogovor, ko si prišel ti; a ti si ga sam preprečil — in kako zadovoljni so bili vsi, razven tistega — Nemca! In sedaj bi tudi sam dejal: res je, res je — ni je nádeje, ni ga upanja za nas! Danes dve sto lét ne bode Slovenca več na svetu!«

»A Slovan bode tu!« kričal je Pavel.

»Da bi bil! Ali tu bode nemški živelj gospodaril!«

»Ta je hud pesimist, gospá milostiva!« obrnil se je gospod Tomaž k majorki,

»Oh, pustite takóv pogovor!« pritrčila je ona; »povédite rajši, kaj ste danes novega pozvédeli od mestnih gospodov.«

»Dà, dà, čudna je naša mladina!« dejal je stari Lukič skoro bolj záse, in puhal góste oblake izpred sebe.

»Preobračati hoče, kakor je to vselej bilo in bode — preobračati,« povzel je zopet Tomaž besedo; »pa moči nima — in véдите, kaj je njeno znamenje? Površnost, grozna površnost! Oprostite, gospod Pavel!«

»In rêci še: vére nima!« smijal se je porogljivo doktor Božan.

»Dà, dà, to je hotel rêci gospod Tomaž!« pritrjeval je Pavel zadovoljno.

»To se mi niti vredno ne zdi izgovoriti, ker sem prepričan o tem, gospôda!« zavrnil je duhovnik resno.

»Jaz je nimam!« reče še Pavel, toda major se s strogim licem obrne vánj:

»Mòlči. Pavel!«

»Gospodje, čaj je pripravljen!« dejala je gospá Lorica.

In — se je li vsak zbal daljšega jednakega pogovora, ali je resna beseda majorjeva vplivala, ali pak so hoteli ustreči želji major-kini — menili so se sedaj le še o sodni komisiji, koliko so izpili, kakó se je védel ranocelnik, in ko je Pavel celó dvakrat začel govoriti o Mánici, zapretila mu je majorka šaljivo s prstom: »Ti, Pavel, ti ne boš hodil mnogo k Vodétovim!«

»Naj hodi rajši na Grič — gospá milostiva!« menil je Božan.

»Oh, tija pa menda Vas vlečejo tiste oči — guvernantine!«

»Ne, ne, vérujte mi!«

»Oj, to stvar moram pa jaz jedenkrat malo pòinspicirati!« zasmijal se je gospod Tomaž . . .

Ločili so se — Vid pa je hotel duhovnika še nekoliko spremiti. Noč je bila tako jasna, vabeča.

Šla sta nekaj časa ob Krki, potem pa zavila v stran na pogorski kolovòz.

»Vid«, dejal je hipno duhovnik, »ali res ne véruješ ničesar?«

»Sem li to dejal?«

»Raz lice sem ti čital!«

»Ne, ti me nisi umel! Jaz vérujem, da je nad nami božje bitje . . .«

»In družega nič?«

»Posledice si izvôli in izbêri, kakor hočeš! Jaz ti vse pustim, kar vi učite — toda jaz ne vérujem!«

»V Bogá vender, to si dejal!«

»Dà, toda s tem ti bođi dovolj!«

»Ne more, ne sme biti dovolj! — Kaj misliš o duši, o večnem življenji?«

»Pústi me, prijatelj!«

V duhovniku je sedaj vse kipelo; navzlic vsemu svojemu ravnanju, ki se je marsikomu njegovih tovarišev zdelo posvetno in morda nepravilno, bil je oduševljen za véro in svoj poklic; in sedaj se ga je lotila še vroča želja, temu nasprotniku priti do živega, do konca, kjer ne bode mogel več dalje.

»Zakaj?« dejal je na videz mirno, »jaz bi le rad zvédel, kaj devate vi, ki studirate tam zunaj, ki pijete učenost védroma, kaj devate vi na óno mesto v srci, kjer je nekđaj stal zlati uk naših mater, trdna véra z vsemi tolažíli, kakor jih ima le óna. Ako si vrgel véro in vse njene pripadke čez plot, kaj si dël na njeno mesto?«

Doktor je sprva malo osupel, a potem lahko nasmehnivši se dejal: »Ti li nisem dejal, da vérujem v Bogá, v božje brezkončno, večno bitje? Da se nam to bitje razodeva v vsem življenji, v vseh prirodnih pojavih, v vekovitem zakonu, ki vlada svetu! Vse to je večno, vse te proste snoví, čas, prostor, svet — vse — in časne so le prikazni, ti pojavi stvarstva, kakor jih gledamo, čutimo, kakor smo samí!«

»Oh, oh, Vid!« vzkliknil je duhovnik.

.Kakor hočeš!«

»In kaj je nasledek vsega? Odkod jemlješ potem napótek pošteno živeti, storiti to, kar je dobro, várovati se — greha, no, ne greha, tega ne poznate — reciva — hudodelstva?«

»Ha ha, le rêci: pléna, tatvíne, razkóšnosti, ali kar hočeš!« sinijal se je Božan.

»Dà, dà, takó je!«

»Tudi to je ustanovíčeno v prirodnih zakonih. Kakor je zôrel človek v milijonih in milijonih lét do denašnje dušne visočine, takó so zoréli ž njim kot pogòj obstanka njegovega óni zakoni, ki urejajo medsebojno življenje — vse gôlc posledice bôja za obstanek.«

»In vse to ti takó trdno véruješ, da si zavrgel vse drugo, kar ti je ostalo iz mladih let — celó máterino molitev?«

»Ne bodi siten — dragi moj! Povédal sem ti že!«

Tomažu je rasla srčnost, uvidevšemu, da je prijatelju nekaj neprijetno.

»In kaj pa — Vid — dovolj še jedno, potem ne govorim dalje! Kaka tolažila imaš v stiskah, v nesreči, kadar si sam s srcem svojim — če mi je pač smeti takó rêči?«

»Razum svoj in zavest, da moram izpolniti svoj tek — takó ali takó!«

»Torej se ne braniš niti udarcev?«

»Kaj bi ne? Celó pes se jih brani!«

»Pa potem, potem — po smrti . . .?«

»Tomaž, pustiva to — drugikrat — če hočeš!«

»Ne, ne, dragi moj, le jedno mi še povej! Kadar boš na smrtni postelji, bolan, sam, brez nádeje, da ozdraviš, in pri vsi zavésti — kaj boš storil? Se boš li izpovédal?«

Obstala sta na razpotji; na desno je tekla steza proti Tomaževi fari, na levo krajša pot nazaj na Dvor.

»Lehko noč, Tomaž!« dejal je doktor.

»Čakaj, govôri odkrito!« silil je duhovnik prijazno in skoro malomarno, kakor je to najumestneje, kadar treba izvabiti kočljivo izpóved.

Božan je bil nenadoma jako resen.

»Ne véml!« rekel je počasi, in ponovil: »Ne véml! Človek je tedaj — slab — slab! — Pa sedaj imaš menda dovolj?« pristavil je.

Preko duhovnikovega lica je šinila neka tiha zadovoljnost in pri-trdil je:

»Dà — dovolj — bodi dovolj! Lehko noč!«

Dôli v globokem kolovózu je Vid jeden pot postál in udaril z lahko šibico, ki jo je vihtil v roki, po rdeči prsti ob brégu.

»Neumnost!« siknil je med zobmi.

(Dalje prihodnjič)

Popravek. Na 10. str. 1. št. v 17. in 19. vrsti spodaj naj se namesto besede »Ano« obakrat postavi »Zorko«.

„Rošlin in Vrjanko.“

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

V.

V nedeljo popóludne je bilo napovedanih mnogo gostov k Lukičevim. Pri fari, kateri je pripadala graščina, praznovalo se je žegnanje, in ta dan se je obhajal, kakor okrog po vaséh, tudi gôri v grádu.

Z Griča so se pripeljali vsi v dvéh velikih kočijah, z Verbljenja, tudi ne ravno oddaljenega gradú nizdolu ob Krki, prišli sta dve póstarni gospodičini in dva netjaka njiju, oba vojaška gojenca, ki sta pri tetah pobijala čas svojih počitkov. Tudi zdravnik Štupa, nazivan od vseh »gospodom doktorjem«, oglasil se je in pozneje popóludne so pričakovali gospoda Tomaža.

Krasen dan je bil in vsa družba se je razveseljevala na vrtu za gradom. Pavel je bil pred par dnevi dobil pri Vodétu dva potujoča godca ter ju najel za nedeljo in ta dva sta izkušala svojo umetnost; ves mladi svét je plesal po travi pod košatimi jablani, starejši so pa sedeli ob pogrnenih mizah na drugem konci vrta. Major je igral s Podgorsko, vdovo Hahnovo in s starejšo vrbljensko gospodičino obični whist, gospod Tomaž pa je pozneje zbral zdravnika, majorko in drugo Vrbljensko k taroku.

»Četvorko bomo plesali, četvorko!« glasilo se je raz zeleni odstavek, in godca sta izkušala po svojih močeh introdukcijo.

Guvernanta je bila, ki je klicala to na ves glas, in pristavila »Kàj ne, gospod pl. Lukič, Vi ste takó ljubeznivi, da ukažete četvorko?«

»Česar želite!« hitel je Pavel, ki je bil hvaležen guvernanti, da se ne briga mnogo za Zorko, nego bolj za doktorja Božana.

»Oh, kakó sitno!« vzdihnila je podgorska Ema, ki je ravno z mlajšim vrbljenskim kadetom séla na klopico v senci leskovega grma.

»Zakaj?« vprašal je sedemnajstletni mladenič, menèč, da je on kàj nerodnega zinil.

»Oh, takó prijetno je na tej klopici! Odpočije se lahko!«

»Res, prav prijetno! Pa potem lahko —«

»Dà, po četvorki prideva sèmkaj!« méni resno Ema.

»To je krasno! Po četvorki se tu vidiva!« ponovil je on in jo védel k drugim, ki so se že uvrščali. Bilo jima je, kakor ljubimcema, ki dogovorita prvi sestanek. In kadet je bil tudi že res ves v ognji za Emo; ves popóludan je ni izpustil in premišljeval je le, kakó in kje bi ji razodel to svoje čustvo; srčan je bil, samó malo okoren, in sedaj se mu je pokazala nenadoma najugodnejša prilika; kakó lepó, idilično, tam na klopici pod leskovim grmom! Če ji položí roko okoli pasú, in jo poljubi, niti videl ga ne bode nihče; tri góste veje so zakrivale óni kotíček. Med četvorko je ogledal kakor porojen general vse pozorišče in bil je takó zamaknen, da niti besedice ni zinil.

Ema ga je morala vzdramiti.

»Zakaj pa ne govorite ničesar?« šepnila je Podgorska.

»Oh — pozneje, gospodičina, pozneje!« dejal je kadet ravno takó in ves rdeč v lice. In Ema se je takisto zardela.

Tudi drugi so se bili našli, kakor bi drugače ne moglo biti: Pavel in Zorka, Vid in koketna guvernanta, starejši vrbljenski kadet in Klara; ostali gospodičini podgorski in brat Markec so se morali samí zabavati, in uporabljali so priliko po svoje. Sedaj so plesali vsi štirje tudi četvorko, ali v tem je védel Markec dobiti kaka jábolka ter jih je metal poredno med plesalce; posebno guvernanta mu je bila priljubljen smoter in menil se ni za njeno karanje.

»Ná, ná, le gledi jih!« šepnila je štirinajstletna Roza mlajši svoji sestrici; »za naju se nihče ne briga! Oh, le čakaj! Nocoj še povém vse mami!«

»Prav imaš! Jaz res ne véim, čemu sva tukaj?« deje mlajša.

A tu sta jela godca igrati veselo koračnico kot finale, starejši kadet je ukaze svoje jel kričati še glasneje in tudi te dve nezadovoljni plesalki sta veselega, vročega lica skočili v kolobar, katerega je velel napraviti reditelj.

»Kakó lepó! Kakó veselo!« vzkliknila je Roza.

»Oh, še jedenkrat, še jeden pot!« prosila je mlajša sestra.

Četvorke ni bilo nì konca nì kraja, in v glasnem smehu sta celó Ema in njen častitelj pozabila klopice pod leskovjem.

Godca sta prva omagala; »oh, oh!« vzdihnili so vsi in par za parom je jel šetati.

»Ne, Klara, ti ne bodeš sedela v travil! Vroče ti je«, vzkliknila je Ema.

»Res je takó, gospodičina!« pritrdil je Vid; »rosa bode kmalu tu.«

»Oj, tam-le je klopica!« vzkliknila je Klara in skočila kvišku.

»Oj — ta je moja, ta je najina!« vikne Ema in steče naprej, njen kadet pa za njo. Zasela sta klopico prej, nego je bilo Klari možno dospeti tja.

»Pojdem pa v travo!« zagrozila se je Klara.

»Kakor hočeš!« odvrnila je Ema trmasto.

»Ne, gospodičina, izprehod je takó lep, pojdiva tu doli,« silil je Klarin spremljevalec.

Odšla sta na drug konec vrta.

»Vam je li vroče?« vprašal je mlajši Vrbljenski, ker ni védel in našel umestnejšega uvoda.

»Grozno! Vam tudi?«

»Tudi!«

Potem je nastal dolg molk; napósled se je zaletel kadet:

»In — in še bolj — tu pri Vas, gospodičina Ema!« šepetal je in izkušal ujeti nje roko.

Ona mu je levico pustila, z desnico pa pritisnila pahljáčo k ustnom. Zrla je k tlom, a ni si mogla kàj, da ne bi se za trenutek ozrla po stráni vánj.

Mladeniču je vzrasla srčnost. Stiskal ji je roko in šepetal:

»Ema, gospodičina Ema, jaz Vas ljubim — jaz te ljubim — Ema!«

In ker se mu je zazdelo, da čuti lahek pritisek nje roke, sklonil se je naglo in ji pritisnil poljub na ustna.

Ali zdajci zazvení za njima glasen smeh: »Hi, hi, hi, hih!« in razposajeno lice mladega Markca se prikaže iz leskove góšče. »No, čakaj Ema, to povém guvernanti, kakó sta se mílila — ej, ta se bode smijala!«

Ema je stala bleda kakor zid pred njim in ni besedice ni mogla črhiniti. Kadet pa je jezno zgrabil dečka in ga postavil pred sé na klop.

»Kaj me stiskaš takó?« kričal je Markec.

»Mòlčil« sikal je óni; »mòlči, če nel —« Zajedno je pomembno mignil z roko.

»Čakaj, sedaj pa gotovo povém! Ti me ne bodeš tepel — nel!« véčal je Markec ves srdit. A nikogar ni bilo blizu, da bi ga bil čul.

Sedaj je Ema posegla vmes!

»Mòlči, Markec, ljubi Markec moj! Če bodeš molčal, dobiš sladkorja — veliko sladkorja — kolikor ga bodeš hotel!«

»Kdaj?« vprašal je bratec oprezno.

»Kadar bode moj teden,«

Na Griči sta oskrbovali starejši deklici vsaka po jeden teden domače gospodinjstvo.

Markec je bil navidezno zadovoljen in je obljubil molčati. Sprva se mu je tisti poljub, kateri je bil zasledil, zdel samó smešen, in vreden, da se raznese domačim; ali sedaj se mu je jelo svetiti, da je to nekaj, kar ni prav, in čutil je, da ima Ema v svojih rokah. Da pa navzlic nasprotni slovesni obljubi ob prvi priliki pové vse, kar je videl, to je bilo že takó skleneno v njem. Ema je tudi to slutila, in ostali večer ni bil več vesel zánjo. —

Igralci so se bili naveličali kvartati in gospá Lorica, ki je imela dosedaj mnogo opravila, kajti morala je vedno pogledovat v kuhinjo in nadzirat, da so bili gostje na vrtu z vsem oskrbeni, kakor mora to biti, kadar se praznuje žegnanje, pridružila se je sedaj tudi mladim ljudem. Jeden si je zmislil, da bi »lovili slépo miš«, in majorka je bila takisto pripravljena stopiti v kolo. Zgodilo se je, da je Vid, ki je moral dvakrat »loviti«, obakrat ulovil gospó Lorico; saj ni bila več toli brzonoga, kakor deklice. Vsa vzhičena pa je v drugo izjavila, da ne mara več; čutila je, da nekaj ni prav. Drugi, ki so stali ob kraji in gledali, so se smijali, le vrbljenski gospodičini sta jedenkrat na lahko med seboj zašepetali. Podgorski mladi svét je hotel póleg zdravnika Štupe tudi gospoda Tomaža dobiti v kolobar in stalo ga je mnogo truda in odločnosti, da se je ubranil. Konečno je bilo ukazano, da se morajo ohladiti, in potem se odpeljejo. Vse oporekanje ni pomagalo.

Major je prisédel za ta čas h gospé Hahnovi. Ona je imela že ves popóludan svoje očí vedno le ob Zorki, kolikor je mogla, in je z zadovoljstvom opazila, da je Pavel nje zvesti spremljevalec. Vse drugo je ni brigalo, le majorja bi bila rada malo od strani potipala, kakó bode pač on sodil o tem razmerji. Sedaj je bila morda prilika; zajedno je videla, da sta šla Pavel in Zorka v cvetličnjak.

Major ji je prišel nevedé kar naproti.

»Veselje imate s svojo hčerko, gospá milostiva,« dejal je in gledal za mladim parom. »Takó vesela, živa in lepa!«

»Vi mi laskate, gospod major,« zavrnila je Ana pohlevno, ali zardela se je od samega veselja; »vender srečna sem, da jo imam! Kakó pridna je tudi in dobra — dobra —!«

Umolknila je in čakala, kaj poreče major.

»Jaz ji želim dobrega možá!« dejal je óni.

»I, to je, to; da bi bil dober! Mož se dobí, ali dober, to je druga. Pa — saj je še mlada!«

Zdaj sta prišla Pavel in Zorka zopet iz cvetličnjaka in da ni bilo takó mračno, videla bi bila óna dva, kakó rdí deklica v lice; na prsih je nosila menda ravno sedaj utrzan nagelj, in takó molché sta stopala oba drug póleg drugzega, da bil vsak bližnji opazovalec iz tega zgovornega molčanja lahko spoznal, kakó polni sta obema duši in srci.

Starejša gospodičina z Vrbljenja je pristopila k majorju.

»Kakó prijazen, lep par je to!« dejala je s poskusom govoriti in nasmehniti se šegavo, kolikor móči.

»Saj res!« pritrčila je Ana, major pa je s smehom omenil: »Škoda, ker je Pavel še takó mlad! Kaj mislite, gospá milostiva?«

»Hm, premlad? Bolje, nego prestar!«

»Eh, jaz mislim, mož mora biti petnajst do dvajset let starejši od žene, potem je pravo razmerje! Nasprotno se premala razlika pozneje preveč — razširi! Ha-ha!«

»Vi sodite po sebi, gospod major! A ni vsakdo takó srečen!« méni vdova Ana.

»Eh, eh, ničesa se ne vé, ničesa!« pristavi z zlobnim naglasom vrbljenska gospodičina ter gleda ostentativno okoli, kakor bi koga iskala.

Major sam ni védel, zakaj mu pogovor, zdaj ni bil po volji, dasi ga je on sukal vedno na smešno stran.

»Ste li káj izgubili?« vpraša naglo Vrbljensko.

»Oh, ne! Gospá majorka — kje je? — Čas bode, da se poslovimo! Z doktorjem, z Vašim dunajskim doktorjem je šla tod okoli grada!« pravi gospodičina.

Majorju to tudi ni bilo všeč, toda kazal je malomaren obraz.

Gôstje so se jeli zbirati; po nôči se gospé niso hotele voziti.

Vidu se je v tem nekaj pripetilo, o čemer si ni bil nikdar pozneje v svesti, kakó se je pač naključilo.

Danes ga je bila v tej veseli, mladostni družbi pustila vsa obična resnoba. Plesal in skakal je z drugimi, šalil se, govoril neumno, kakor si je pozneje sam dejal, in bil napósled res popolnoma razpóložen, učiniti kakšno pravo budalost. Guvernanta je koketovala ž njim in on ji je kmalu povoljno odgovarjal. Toda ves popóludan ni imel prave prilike ujeti le jeden poljub, dasi je, izkušen mož, védel, da mu je gotov, ako le hoče. Morda ga ravno zadnje spoznanje ni storilo podjetnejšega.

Zvečer je videl, da je odšla guvernanta v grad, in védel je, da imajo vsi svoje plašče, klobuke, solnčnike in druge stvari spravljene v sobi póleg biblijoteke. Videl je, da je odšla sama in slutil, da gre po obla-

čila. Drugi so stali v raznih gručah na vrtu, on pa je mahoma sklenil, iti za njó. Pred gradom se mu pridruži majorka, ki je hotela še v kuhinjo.

»Naročit grem še nekoliko potvíc in sladkaríj, da jih deklice vzemó s seboj!« dejala je in takó sta šla skupaj do grajskih vrat, kjer je Božan postal, dasi je videl, kakó je uprla ôna za trenutek pogled vánj.

Nameraval je sprva, vrniti se na vrt, toda guvernanta mu je prišla zopet v misli, in ker je menil, da je majorka v pritlični kuhinji, šel je v prvo nadstropje proti biblijoteki. Nekoliko korakov dalje je bila njegova soba, in zato se ni moglo videti nikomur čudno, da je tu hodil.

Vrata v biblijoteko so bila na pol odprta, v sobi sami pa temno, kakor na mostovži zunaj; vender je ugledal Vid blizu vrát žensko podobo in hitro vstopil.

»Oh, vender sem Vas našell!« šepnil je in objel žensko okoli pasú ter pritisnil gorak poljub na nje ustna. Čutil je, da se mu je ona hotela izviti — a le za trenutek — potem pa ga objela in vrnila mu poljub.

V tem pa se začuje raz stópníc guvernantin glas:

»Klara, Ema, Roza, pridite vender!«

Vid je strahoma odstopil.

»Ostanite!« dejala je ôna, katero je ravno sedaj objemal, in on je spoznal gospó Lorico. Še jedenkrat se ga je oklenila, in on — nje skoro ne vedé, kaj počenja. Prijel se je ob predalnik, zavrtelo se mu je in sram ga bilo. Majorka pa je bila že izginila in zaprla duri za seboj. Doktor je slišal velik šum in glasen govor iz sobe póleg biblijoteke, odprl napósled vrata in šel tiho v svojo sobo. Vzel je vrhno suknjo in prišel zopet na vrt. Nihče ga ni videl, niti iskal; le guvernanta je sedaj prišedša iz grada, sukala se na vse strani, da bi ga ugledala, in potem pritekla k njemu, moléča mu že zdaleč roko k slovesu. Vid je bil pa zdajci strašno okoren in lesen, niti védel ni, bi ji li tudi podal roko ali ne.

Poslavljanje je trajalo dolgo; obetali so vsi, da se snidejo kmalu zopet na Griči ali v Vrbljenji — konji so nemirno topotali po ostrem pesku; a tudi temu je bilo konec in odpeljali so se.

Mesec je pokazal svoj prvi krajec izza vzhodnih hribov in med lahkim šumenjem Krke, ki se je prijetno razglašalo po dolini od gornjega jeza nizdolu, odmevalo je klopotanje kónj, ki so vlekli kočije po gladki cešti.

»Mi pa še ne gremo, in — ne gremo!« vzkliknil je Štupa, ki je stoprav sedaj oživel.

»Dobro, dobro! To je prav!« dejal je major, in vender je zvenelo nekaj iz njegovih besed, kár je pričalo, da mu to ne bode nič kaj ljubó.

Pavel, Vid in gospod Tomaž tudi niso pritrdili.

»Pojdimo v vas k Vodétu!« silil je Pavel in vsem je bilo prav takó.

»Pa vender — jeden kozarec šel!« silil je major uljudno in šel k mizi na vrtu, kjer je majorka ukazovala služkinji. Natočil je kozarce, vsakdo je vzel svojega, trčili so in izpili do dnà.

»No, še jednega!« klical je major malo boljše volje.

V tem sta se ujela Vid in majorka s pogledi, toda on je povесil oči. Še vedno ga je bilo sram.

Štupa je govoril kratko zdravijco, kakor jim je bil priučen mnogim in mnogim, in izpraznili so znóva kozarce.

Ko so korakali vsi štirje — major je ostal domá — po dolini, pričel je Pavel peti in takó so veselo rómali do Vodéta.

Stari Lukič pa si je užgal lulo in šel parkrat po vrtu gori in doli.

»Ti, Lenora,« dejal je nenadoma, »ali se ti ne vidi, da Pavel preveč gleda za óno — óno — Zorko?«

»Ne da bi védela,« zavrnila je majorka; ali možá ni pogledala!«

»To bi bilo nespametno!« končal je on. Pazil ni niti, kakó zamišljena, vzbunjena je žena. —

Pri Vodétu so našli štirje znanci takozvano »kamro« prazno, in to so zaseli. Dasi niso bili žejni, vender so pili, kakor bi bila to jedina njih naloga. Mánica je sedela pri drugi mizi, čakaje, da je bil bokal prazen, in je prinesla polnega.

Pavel je prisédel k nji ter hotel nekaj tiho govoriti ž njo.

»Zakaj niste dopóludne prišli? Lehko bi bilil!« dejalo je deklè in se nekoliko odmeknilo.

»Ne, Mánica, ne!« hitel je gospod Tomaž; »jaz sem danes vse videl, Pavel ima drugo, nikar mu ne verjemitel!«

»Molčite, gospod Tomaž! Kaj ste videli?« deje Pavel.

»Oj — vse, vse!«

»Saj vém, vse vém!« dejala je Mánica sukaje konec namiznega prta med prsti.

»Sèmkaj pojdite — Mánica! Prosim!« oglašil se je Vid.

Pristopila je k njemu in hotel je položiti ji roko okoli pasú.

»No, sedaj pa še ta! Tega se várujte, gospodičina Mánica, ta ima tudi že svojo!« smijal se je gospod Tomaž.

»Haha, torej ostajam le še jaz, le jaz!« grohotal se je ranocelnik.

»Vi ste pa za zadnjo uro!« vzkliknila je deklica s smehom, in vender ji je bilo nekaj drugega skoro bliže. Hitela je iz sobe.

»Oh, nel!« zakričal je Štupa, »za tisto je pa gospod Tomaž!«

Smijali so se, veselili, govorili, modrovali, šalili se v svoji brezmejni lehkomyseelnosti in lehkomyživosti, in najglasnejša sta bila Pavel in Vid. Obema je tičalo nekaj v prsiah, v srcih, dejala bi bila samá, da v grlu, čemur je bilo treba dati duška; in družega duška nista našla, nego prisiljeno veselost, petje, šalo in kozarec vina na kozarec!

Odšli so pozno, in tedaj sta postála Vid in Pavel še nekoliko med vrati. Tudi Mánica je bila tu.

»Poljubi jo!« velel je Božan tovarišu, in ta je res izkušal vloviti deklico. A zaman!

»Na Grič pojdite po poljube!« je hitela Mánica, in Pavlu se je zdelo, da je jezna.

Zaprl je vrata za seboj in skočil za Vidom.

»Jutri bodeva pa spala!« dejal je dohitevši ga, in potem do dóma nista več govorila; vsak je premišljal záse denašnje dogodke.

Na Griči pri Podgorskih pa se nocojšnji večer ni končal takó veselo, kakor je bil potekel dan. Markec ni mogel čakati, da bi mu molčanje rodilo kaj sadú v obliki sladkorja. Že med pótem — vozil se je pri materi z vdovo Hahnovo in z najmlajšima sestricama — razodel je vso skrivnost, ki mu je težila nežno srcece. Strogost gospé Podgorske se je lotila vseh drugih, in napósled je bila kriva vse nezgode — guvernanta, da ni dovolj pazila na deklice.

»Sevéda! Popolnoma umévno!« pristavila je Podgorska z jeznim postranskim pogledom.

Ema, Roza in najmlajši sestrici so spale skupaj z guvernanto v jedni sobi. Mlajšim je spanec kmalu zatisnil očí; Ema pa je še jedenkrat skočila iz postelje in hitela h guvernanti. Da sta bili obé karani, to ji je še bolj zvezalo. »In vender ga ljubim,« ihtela se je Ema.

Guvernanti pa je bil tudi jok najbližji, ko se je domislila ukaza in pa, da je bil doktor Božan napósled takó razmišljen in nebrižen.

VI.

Ono noč je Vid domóv prišedši takoj légel v posteljo, ali zaspati ni mogel. Sedaj še mu je vse temno in nejasno plesalo po glavi, in menda najbolj zarad obilo použitega vina. Sklepal je o marsičem, a skleniti ni mogel ničesar gotovega; napósled je vender trdno zaspal.

Ko se je prebudil, žarilo se je in hladen piš je prihajal skozi odprto okno. Kakor malokdaj, takó je bil danes skokoma iz postelje. »Kaj se je zgodilo včeraj?« Ta misel je bila prva, ki se ga je lotila. in planil je kvišku. Opravljal se je, kakor bi se mu, Bog zna kam mudilo in stoprav, ko je imel že klobuk na glavi, stopil je k oknu in zrl v dolino, kakor vprašuje: »Kam — kam sedaj?«

Nad Krko je ležala lahka meglíca; po orehah v bregu so se hripavo prepirale pisane šóje.

»Kam?« vprašal je nehoté poluglasno.

Doktor Božan je bil mož, kakor jih, čeravno ne pogostoma, vender toli nahajamo med sabo, in ki so v skupini svoji poteza v znaku našega časa ter našega ožjega narodnega razvitka. Pošten, odkrit, resen — ne samó zato, ker je to bilo vkoreninjeno v njegovem značaji, ampak tudi zato, ker se mu je poštenim, odkritim, resnim biti — časih potrebno zdelo, torej po premišljevanji in z namenom. Tu je stal v moráli svoji na dveh stališčih: stóri dobro, ker je dobro — dobro; in: stóri dobro, ker to je Bogú všeč! Kakó pa je mislil o Bógu — to smo že čuli. Očito je tudi, da mu je óni fatalistični materijalizem, ki se mu je zdel v življenji najprikladnejši kažipot, bolj vzgojil in razširil najgrše svojstvo, ki se nas že takó drží ter se bode na veke držalo našega žitja, kakor koža života: — egoizem, sebičnost. V nji je sicer videl on le prirodno posledico in tudi pogoj vspešnemu »boju za obstanek«, a to tudi tedaj, kadar ji je trebalo dati grše, primernejše ime. V dejanjih svojih sploh ni bil premišljen, ali kadar je bil, ravnal je po teh načelih. In reči moremo, da je bila ta izobrazba le sad óne proste, samosvoje poti, po kateri je od nekđaj hodil. Domá, porojen v kmetski hiši, dasi imoviti, stal in hodil je vender od mladih nog sam brez duševnega voditelja; sam si je izbiral, kar mu je uga-jalo v učenji, in sam si je bil potegnil črto, po kateri mu je bilo iti. Da je bil vztrajen, umeje se samó ob sebi pri takih ljudeh; nosil je tudi, in to je takisto povse umévno ob taki vzgoji, samó jeden — in če smemo takó reči — abstrakten — ideal v prsih, ljubezen do svojega rodú; toda iz tega mu je prav tista že označena sebičnost rodila in gojila dober kos delomornega pesimizma.

S Pavlom sta bila prijatelja, iskrena prijatelja, dasi je Vid mladega tovariša v vsem nadziral. Kaj ju je družilo, o tem si Vid sam ni bil v svesti in težko bi bil to komu mogel razložiti. Zdelo se mu je samemu, da sta le zato drug za družega, ker umeje Vid otročarije Pavlove, v tem ko Pavel prenaša zbadljivost in sarkazem Vidov in mu je v vsem skoro podložen.

In v kakšnem razmerji je stal sedaj nenadoma mlademu svojemu prijatelju nasproti? Poštenost mu je velela, da je lopov, odkritost — da je hinavec, resnoba — da je glumač in vse skupaj mu je dejalo, da je to, kar je storil — podlo, brez kraja in meje — podlo.

Pretesno mu je bilo v sobi. Hitel je venkaj, hitro kakor tat se splazil po stópnicah in venkaj — le venkaj v hladno jutro, v gozd, kjer ga ne bode videl nihče! Tam pod gostolístnatimi bukvami je jel postájati in na novo premišljati.

»Pijan si bil!« dejal si je dva — trikrat. »Pa kaj si more ôna misliti? Da sem nje iskal, njo hotel poljubiti, ravno njo, in ne ône druge? In zakaj mi je ôna vrnila poljub?« In tu je v duhu prédenj stopila vitka podoba lepe majorke, in zdelo se mu je, kakó vabeče, omamljujoče se upira vánj nje veliko modro okó.

»Ne, ne, takov izdajalec ne morem, ne morem biti! Odpotovati, to je jedini pomóček! Še danes odpotujem!«

Potem pa je znóva jel ugibati, ali je bilo njegovo ravnanje res podlo, kaka je krivda njegova; in ta bój, to sklepanje in to sanjarjenje o lepoti gospé Lorice — vse se je čestokrat ponavljalo. A čimdelj je trajal ta bój, tembolj je lezlo nekaj na površje, sprva prikrito in večkrat odbito, ali potem le bolj in bolj, in napósled je zmagovalo: to je bil Vidov egoizem.

Póludne je zazvonilo, ko se je vzdramil vrhu goré nad Dvorom pod sénčnato búkvijo ležèč.

»Odpotovati ne morem, ne smem!« dejal je sedaj. »Kaj bi ugi-bali, kaj bi si mislili? In — konečno? — Pameten bodi, Vid, in — pazi! Do sedaj še nisi bil nepošten! In to je vse napósled — usoda!«

Takó si je utešil vést, skočil kvišku in kakor zadnjič v ónem jarku po rdeči prsti, takó je udaril sedaj s paličico po zelenem máhu in potem po nizki búkovi veji, govorèč skoro glasno: »Oh, ne bodimo neumni!«

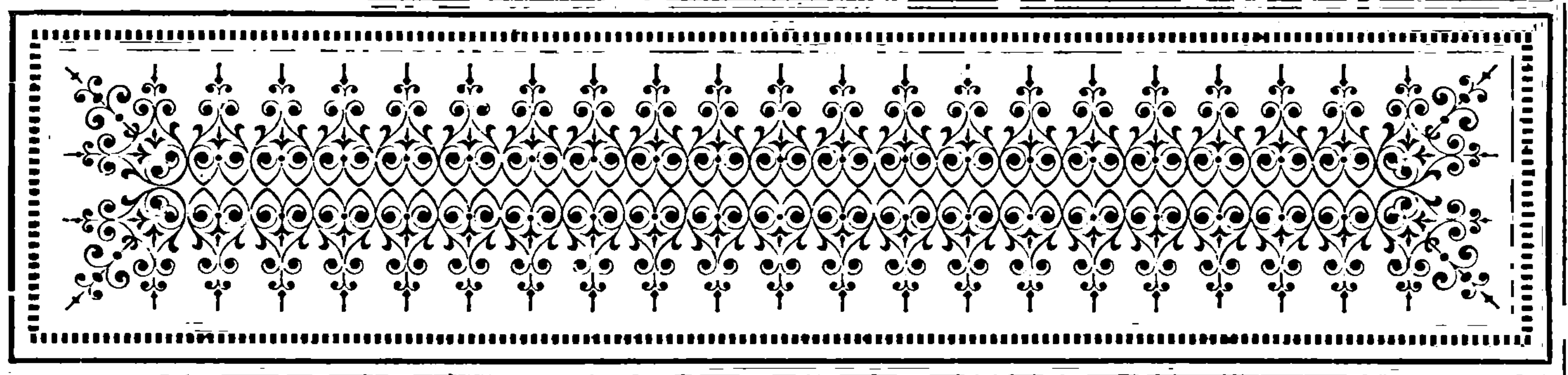
Domóv prišedši je srečal prvo na stópnicah — gospó Lorico. Zardel se je, kakor šestnajstleten mladenič, toda ôna ga je smehljaje pogledala, in na njegov némi pozdrav glasno klicala:

»Lepe rečí to, gospod doktor! Vi si menda tudi glavo zdravite, kakor Pavel! Toda Vi v zraku, on v postelji!«

V tem je pa že prihajal Pavel, in Vid mu je hitel naproti; bilo je, kakor bi se bal majorke.

(Dalje prihodnjič.)

„Rošlin in Vrjanko.“

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

(Dalje.)

»Kakaj me nisi klical?« vprašal je Pavel na videz malo čemerno, »to je silno nespametno — takó dolgo ležati!«
»Da si le zdrav!« menil je Vid in šel v svojo sobo, opraviti se za obed. —

Popóludne sta se prijatelja izprehajala po ozki soteski nizdolu ob Krki. Imela sta vsak svojo puško s seboj in spremljal ju je stari majorjev prepeličar Črt. Loviti nista imela pravega namena, nego hodila sta le kar ob bregu na sénčni stráni ter tu in tam zalázovala šoje in zlatovránke, ki so sédale po vrbah in hrastih. Krasen vodómec, ki je tanko kričeč vzletel iz rakitovja in premeril reko skoro dotikajoč se gladkega, mirnega površja, zvabil ju je, da sta oba hipno strelila nánj; pes je ves ognjevit planil za njim v vodo, a ptič je zdrav sédel na óno stran.

»Ga li vidiš — na óni béki?« hitel je Pavel.

»Ne!« zavrnil je Božan.

»Tam pod skalo — na desnem robu!«

»Dà, sedaj ga vidim.«

»Čakaj, jaz strelim še jeden pot!«

»Predaleč je preko reke!«

»Ni predaleč!«

V tem je že zagrmel pok iz Pavlove dvocevke.

»Nisi ga pogodil; saj sem trdil, da je predaleč? Črt, tukaj, tukaj, nazaj!«

Pes je že zopet plaval po Krki in se le nerad vrnil na breg.

Pavel je vrgel puško v travo pod košat jêsen ter sam légel tik nje. I Vid je storil tako. Ležala sta drug póleg drugzega in zrla gôri v višnjevo nebó, kjer je sever na lahko premikal bele ovčice.

»Vid! Danes nisem spal!« dejal je zdajci Pavel, in se na pol vzklonil kvišku. »Pisal sem — nji; včeraj sva se dogovorila.«

Zardel se je malo pri teh besedah.

»Včeraj? Kdaj?« vprašal je Vid, toda genil se ni.

»Zvečer — v cvetličnjaku! Ti si bil . . . ne vem kje si bil tedaj!«

»Ha-ha!«

»Čemu se smeješ? Kje si bil?«

»Tebi se smejem! Kje sem bil? Na vrtu — a ti nisi drugzega videl nego cvetličnjak od znotraj — in še tega ne, nego samó rdeča ustna svoje Zorke.«

»Ne šali se, Vid!«

»I — saj se ne!«

V tem se je tudi on vzklonil na pol kvišku in se ozrl v mladega prijatelja.

»Si li močno zaljubljen — Pavel?«

Oni se je vrgel zopet na hrbet in razprostrl roke.

»Toda čemu vprašujem? Samó jedno — kaj porekó oče? Kaj meniš?«

Pavel je molčal.

»In, in . . .«

Vid je mislil še nekaj vprašati, ali beseda mu ni hotela raz jezik.

»Oh, — mati — meniš?« vzkliknil je Pavel. »Nič, nič, prav jima bode, prav jima mora biti; toda jaz sem še takó mlad! Kaj hočem sedaj? Tajno mora ostati.«

»Oj, to je najvabljujeje! Sedaj se vender še ne moreš vêsti kakor ženin, in predno pride do tega, pozabiš lahko še desetkrat Zorko in . . .«

Pavel skoči jezen kvišku.

»Vid!« vzkliknil je očitajoč.

»Ne hudúj se; lézi nazaj v travo!« dejal je óni z mirnim glasom in okrog usten mu je igral zlobni zasmeh, katerega se je Pavel najbolj bal. A ubogal je ter zopet sédel.

»Tvoja ljubezen je kakor lipov cvet: dehteča, omamljujoča, ali pravega sadú ni pričakovati. Ti si premlad, in ona je prestara! A lepa je pa vender — lepa . . .«

Pavel je molčé poslušal; pravega ugovora ni znal.

»Si li kdaj — ljubil, Vid?« vprašal je hipno.

»Oh, Bog zna, kolikokrat!«

Pavel se je neverno nasmehnil.

»Takó ne, kakor ti sedaj! To je preneumno — oprosti — meni se takó vidi! A kaj pa je ljubezen — spolovna ljubezen? Nekaj takovega, kakor lakota! In lačen si, dokler nisi kruha sit! Pojdi, pojdi s tistim govoričenjem o nedosežnih vzorih, s tistim svetobólom — verúj mi, to je sama gola histerija. Takšne pojave gledam in sodim jaz samó s patološkega stališča.«

»In pesniki? Pesniki ljubezni?«

»Poet že sam ob sebi ni navaden, normalen človek.«

»In ti si časih sam — popeval?«

»Haha, meniš li, da sem jaz — navaden človek?« smijal se je doktor.

A zdajci je bil na nogah ter je zgrabil puško. Stari Črt je bil porabil počitek svojih gospodov in jel na svoj račun tekati in vohati po visokem, z grmičevjem obrastlem brégu, in spravil je res šator jarebíc kvišku, ki so v tem trenutku z glasnim vriščem vzletele preko prijateljev.

»Da bi te —! Tu ležíva in prazno slamo mlativa, jarebíce naju pa poslušajo!« jezil se je Božan in gledal za pticami, ki so séle na drugi breg. »Sedaj še za njimi ne moreva!«

Pavel je nasvetoval, da bi se kopala. Prostor je bil za to pripraven in voda globoka. Kopala sta se že večkrat tu in védela, da v tem kraji ni vrtincev. Oba sta dobro plavala.

Mladi Lukič je pel in zvižgal veselo pred sé in potem razpravljen zatekel se po brégu ter planil z glavo naprej v vodo. Vid je šel mirnejši v njo.

Zabavala sta se delj časa v hladni vodi, a Vid je imel prvi dovolj. Pavel pa je sredi reke zasledil skalo, ki je bila pa takó globoko pod površjem, da mu je stoječemu na nji sezala voda do vratú.

»Hojohoj!« klical je na breg, »na skali stojim.« In zaukal je na ves glas.

Božan se je obrnil k njemu in se smijal mladostni veselosti tovariševi.

A kaj je bilo to?

Pavel je dvignil obe roki, zakričal na ves glas in izginil pod vodo

»Se li šali?« mislil je Božan, in vender skrbno gledal nekoliko trenutkov na mesto, kjer se je bil Pavel potopil.

Sedaj se je zopet pokazal na površji, a mahal je, kakor nevešč plaváč, z obema rokama okoli sebe in kričal: »Pomagaj, Vid, pomagaj!«

Potapljal se je.

Božan je skočil brez pomisleka v vodo in bil s tremi silnimi sunki na mestu, kjer je ravno znova izginil Pavel. A Vid ga je še ujel pravočasno in potem z mnogim trdom na pol nezavestnega spravil na suho. V lovski torbi je imel nekoliko žganja, in to je kmalu okrepčalo Pavla. Klopotal je z zobmi od razburjenosti in od silnega mraza.

»Vid, to je bila — smrt! To je bila — smrt!« jecal je na glas.

»Umíri se! Sedaj si na suhem!«

Dal mu je še požirek žganja.

»Pa kaj ti je bilo takó nenadoma?« vprašal je Vid.

»Skala se je odkrušila pod menoj — prišlo je takó nepričakovano — zdelo se mi je, da me je nekdo potegnil v dno — in plavati nisem znal — kar pamet sem bil izgubil!«

»Dà, dà, strah te je omamil! Opravi se, opravi, hladno je že!«

»Domá ne smeva povedati tega! Preveč bi se prestrašili!« omenil je Vid, ko je bil gotov. Pavel ni zinil besedice.

»Molčati treba! Saj ti je že dobro — ali ne?« nadaljeval je óni.

»Dobro, dobro!« pritrdil je sedaj Pavel, dasi je bil še bled v lice kakor svež vósek.

»Vid!« vzkliknil je zdajci, da se je ta zopet skoro s strahom obrnil vánj. A tu se ga je bil mladenič že oklenil in ga stisnil k sebi. »Hvala ti, Vid, ti si mi rešil življenje! In takó blag si — za roditelje se bojiš — takó nesebičen — niti zahvale nečeš!«

»Ne bodi nespameten!« zavrnil je doktor ostró in se nestrpno oprostil objema. »Pojdiva, da se malo ogreješ!«

Dasitudi je Božan kazal takó odurno zunanost, bil je vender v srci srečen, vesel, zadovoljen. Zdelo se mu je, kakor bi bil ravno plačal Pavlu velik, nadležen dolg.

Majorju se je videl Pavel zvečer nenavadno zamišljen in malobeseden in on je deval to vse na rovaš Zorke. Danes je bil skoro prepričan, da je sin res zaljubljen, in to ga je storilo jako slabovoljnega. Tudi Vid je bil drug, kakor navadno, in se je skrbno ogibal majorčinih pogledov. Ko je légel spat, bil je pa sam s seboj zadovoljen.

VII.

Na Griči je hodilo vse svojo vsakdanjo pot. Dasi sta prijatelja z Dvora prihajala mnogokrat, bila sta vsem že takó domača, navadna, da se je vsem le čudno, nenavadno zdelo, ako sta izostala. Ravno takó se je videlo vsem umevno, da Pavel občuje največ z Zorko, kakor bi to ne moglo biti drugaše.

Samá sta bila ljubimca redkokrat. Nekoč ob deževji, kadar so se zabavali vsi v górenjih grajskih sobah, igrala je Zorka na klavirji v véliki zadnji sobani pod stranskim stolpom. Pavel je stal póleg; druge deklice pa so bile stekle nekoliko sob naprej za Vidom, ki je učil novo igro z zastavkami. Tudi obé gospé, Podgorska in Hahnova, bili sta ondi.

Pavel se je nagnil k deklici, poljubil jo na ustni in vprašal: »Mi bodeš li pisala jutri?«

»Saj ti pišem sleharni dan!« dejala je smeje se.

»Vem, vem; pa jutri moraš zopet!«

Prijel jo je za roke in potegnil kvišku, k sebi.

»Me li ljubiš takó, kakor jaz tebe?«

»Oh, ti, ljubček, ljubček ti moj!«

Izpustil jo je, séla je zopet na sto! in jela ubirati po klavirji, toda očí je imela uprte vánj, v njegove, in on je položil roko svojo okrog njenega tilnika.

Ema, katera je od ónega dné, ko se je bil njen prvi ljubezenski poskus takó žalostno končal, vedno z neko skrivno zavistjo gledala Zorko in Pavla, bila je prva zopet v sobani.

»Vidva ne znata družega, nego pri klavirji sedéti,« dejala je imenitno in s posebnim naglasom ter séla póleg Zorke. »Čakaj, igrayva skupaj! Tam je tudi dolgočasno!« pristavila je in potem sta si obe zbrali skladbo, da sta igrali štiriročno.

Zorka je namežikala veselo Pavlu, a on ni bil takó dobre volje.

Gospá Ana se je v tem tudi vrnila k tej mali družbi, in Pavel je hitel k nji. Kakor je ta mladi, pa malo lehkomišelní in lehkoživi mož ljubil Zorko z vsem mladeniškim ognjem, takó je spoštoval in čislal njeno mater. Niti v mislih, niti v sanjah bi se mu ne bilo zazdelo, da ona podpira njegove namere le iz sebičnih, po máterini ljubezni narekovanih ozirov, ali bolje za to, da preskrbí svoji hčeri boljšo prihodnost, da jo spravi v varno zavetje. Videl je v nji le mater, ki ljubi tistega, katerega ljubi njena hči.

»Jaz bi Vas morala okregati, gospod Pavel,« dejala je majorka jako prijazno, in posebno naglašala familijarni nagovor »gospod Pavel«, »zakaj niste bili tam pri nas? Doktor nas je nekaj prav lepega naučil.«

»Ne zamerite, gospá milostiva, a jaz sem bil rajši — tu,« dejal je mladi Lukič najivno.

»Oh, čakajte malo, gospod pl. Lukič!« velela je gospá Ana in sedaj naglašala skoro slovesno »gospod pl. Lukič«, potem bolj šepetala: »jaz bi želela, da govorite s svojimi roditelji, z gospodom očetom. Vi gotovo umejete, da tu tajnosti niso umestne, in kaj porekó o meni?«

»Vem, vem, umejem, gospá milostiva!« hitel je Pavel, malo rdeč v lice in očito v zadregi. »Pa — prilike ni prave, toda govoril bodem kmalu — jutri — ali — pojutrišnjem,« pristavil je koncem po kratkem premišljevanji.

»Ljubo mi bode! Čim prej, tem bolj!«

Majorka se je lotila družega predmeta, in to v vidno zadovoljnost Pavlovo.

Vid se je v tem zabaval z drugimi in zlasti gospá Podgorska ga je bila vesela, da je pozabila óno malo nejevoljo, ki jo je imela zadnjič nánj zarad guvernante. Kakor navadno, jeli so se zbirati v véliki dvorani okrog dolge mize. Kmalu je Klara, ki je imela sedaj »svoj teden«, postavila nánjo kavo, penjeno smétano, nekoliko sladkarij, medú in sadja, in za gospode steklenico vina; naključilo pa se je, da sta v tem Vid in guvernanta zaostala v stranski sobi.

»Sedaj ali pa nikoli!« mislil si je Vid, ki je hotel danes rešiti, kar je bil zamudil pred štirinajstimi dnevi. Objel in poljubil je guvernanto, dasi se je na videz branila ter šepetala: »To je grdo, to je neodpustno — gospod doktor!«

A on jo je držal za roke in vprašal potihoma: »Me li ne ljubite?«

V odgovor mu je dala sedaj sama gorak poljub, akoprem ji on o svoji ljubezni niti besedice črhnil ni.

»Kdaj bi mogel govoriti z Vami — s taboj?« silil je Vid.

»Ne vem, nikjer, nikdar nisem sama!«

»Pridem — kamor in kadar hočeš! Na konec svetá!« sklenil je ognjevito.

»Bodem mislila — morda bode možno,« šepnila je guvernanta. »Kakó lep večer bode nocoj!« dejala je glasno, obrnena v okno, kajti v sosedni sobi je bil čuti lahek korak in mala Roza je pritekla klicati ju k drugim.

»Kakó Vam je vročel!« vzkliknila je hudobna Ema ter prijela guvernanto za roko.

»Oh, doktor zná takó veselo pripovedovati, zabavati,« zavrnila je guvernanta odločno.

»Sevéda! O vremeni sta govorila, o lepem večeru« — oporekala je Roza. »Saj sem čula vse!«

Glasi smeh, ki je nastal v vsi družbi, bil je obema prizadetima prav po volji. —

Večer je bil res krasen, ko sta prijatelja jahala domóv. Mesec je ravno pogledal izza vzhodne góre in s polnim svitom obseval gladko, belo cesto. Lahka sapica je vršala kakor vedno po grmovji ob reki, od óne strani pa, kjer se je Krka ognila v širok ovinek in je na plitvih mestih rasla visoka trstíka, vedno gibajoča svoje rjavkaste lati, zazvenel je časih tanki krik tukalic, igrajočih se po trstji.

Vid je veselo zvižgal pred sé, Pavel pa nekaj premišljeval. Pustila sta konja v koraku.

»Kaj mi je storiti, Vid?« pričel je mladi Lukič, in nehoté pri-tegnil levico, da je konj obstal.

Doktor ga osuplo pogleda.

»Majorka želí — hoče, da razodenem očetu —«

»Ahá! No, jako pametna žena, praktična, politična, previdna . . .«

»Ne govôri takó, Vid! Meni se vidi jako ljubezniva in če pomisliš, da jaz resno mislim o zaroki in najini ljubezni, potem mi ne preostaje nič druzega, nego govoriti z očetom.«

»Pa govôri!«

V tem sta jahala že dalje.

»Stoj!« velel je mladi Lukič. »Govôri ti — Vid!«

»Jaz?«

Doktorju se je ta misel zazdela takó gorostasna, da je tudi nehoté skrčil roki in nogi in je njegova sirasta kobila storila legák skok z vsemi štirimi ter obstala potem póleg Pavlovega lisca.

»Zakaj bi mi ne storil te usluge?« silil je óni.

»Ker se mi zdí preneumno!«

»Vid, ti me žališ!«

»Jaz pravim, da je nespametno, ako se že zdaj vežeš. Dragi moj! Jednoindvajset let imaš jedva — pomisli — jednoindvajset — in kaj nameravaš? Pet, šest let zaljubljen biti, čakati, grliti in potem ženiti se? Ti še nisi mož — kaj veš o življenji? Mlad dečko si — ne zameri! — pošten dečko, rad te imam — a ženiti se, vezati se sedaj za vse življenje? Budalost!«

Izpodbodel je kobilo in oba sta zdirjala po gladki cesti.

»In kaj bodo rekli oče, ako jim prinesem jaz to novico?« nadaljeval je Božan. »Če pač hočeš, govôri sam; ti opraviš več. A zdí se mi, da že slutiš, kakó slab bode vzprejem!«

»Bojim se res, da ne bode prav!« zavrnil je Pavel malodušno.

»Pústi torej! Slušaj moj svèt! Mólči in ne vprašuj domá. Zvédelo se bode takó ali takó! In če hoče ljubezniva tvoja bodoča tášča na vsak način razjasniti svoj položaj, naj stori to sama. In, veš li še, kaj sem ti pravil o ljubezni? Oh, glej, že sva pri Vodétu. Mánico morava pogledati!«

Jahala sta že čez most in ónikraj pred krčmo poskakala raz kónj. —

Kadar sta pozno dospela domóv, bilo ni nič videti nì majorja, nì gospé. Oba sta že spala. Pavel pa je jel v svoji sobi na novo pre-mišljevati, kaj mu je storiti. Vidovega vpliva se ni mogel popolnoma otresti, na drugi stráni pa je ta mladi mož gorel v takem ognji prve ljubezni, da ni umel, niti mogel umeti Božanovih razlogov. Nocoj se je tudi z Mánico mnogo zabaval in i dejal, da mu je deklica všeč; mislil je takisto, da ji jednako ugaja on. In tu mu je bilo Božanovo modrovanje po volji. Ljubezen — za kratek čas! A če se je domislil Zorke, vzplamtelo je nekaj blažjega, višjega v njegovem srci, in tedaj se mu je videl Božan kakor pravcati Mefisto, katerega se ne more odkrižati.

Predno je zaspal, sklenil je, da vsekako družega dné razjasni očetu svoje razmerje.

Ali prišlo je drugače, da mu ni trebalo tega.

(Dalje prihodnjič.)

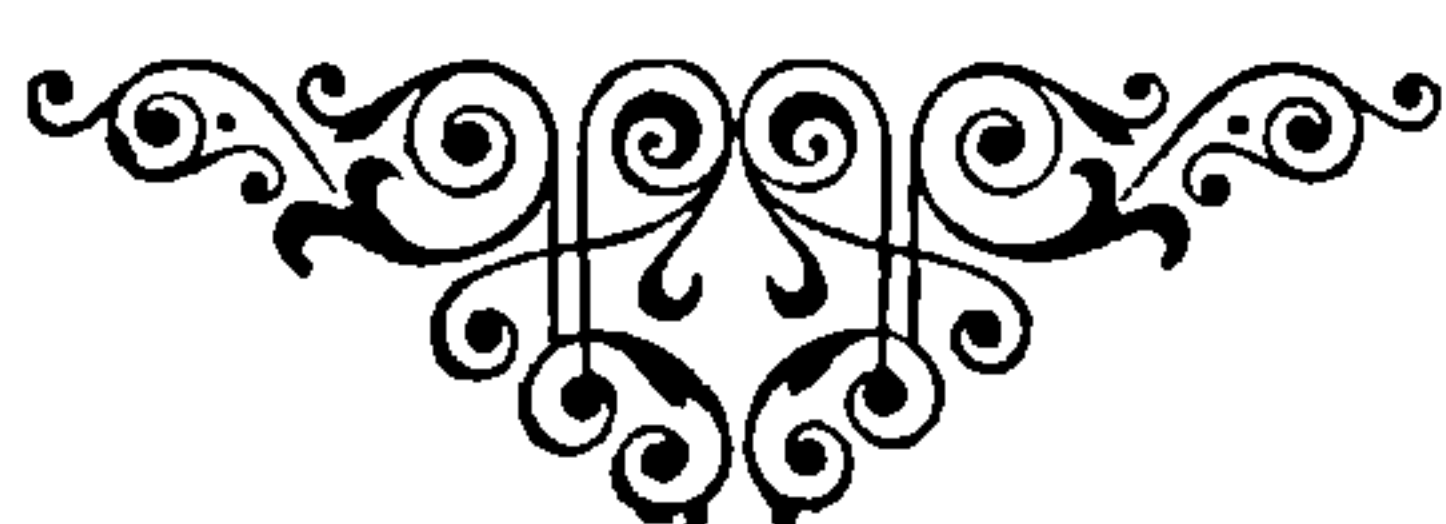

Čestokrat v jeseni pôzni . . .

Čestokrat v jeseni pôzni
Razcvetè se boder cvet,
A razcvelega pokrije
Skoro mrzli sneg in led.

Pôzna leta v prsih mênì
Vzgójila blestèč so up,
Toda v káli že zamóril
Žitja mrzli ga je strup.

Fr. Gestrin.

„Rošlin in Vrjanko.“

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

VIII.

a lepim večerom je prišlo krasno jutro; le ostanki goste megle, ki so se dvigali še semtertja iz ovinkov globoke soteske, spominjali so deževja prejšnjih dni.

Major je zgodaj vstal, ogledal si kôsce, ki so zarana začeli kositi otávo po brégu nad Krko, in se je po zajutreku pušëč izprehajal po širokem prostoru pred gradom. Spomnil se je, da pride danes »pót« Jurica.

Ta Jurica, ali bolje »pót«, kakor so ga nazivali vsi po stari navadi, bil je mož posebnega pôsla. Promet po cestah, v katerih obližji se vrši naša povest, ni bil takov, da bi si ÷lovek mogel omisliti vse pótem javnih prometnih pomočkov; pošta je bila daleč in drugi vozniki tudi niso vozili vsak dan v mesto. Kar se torej ni moglo dobiti tem rednim pótem, vse to je priskrbel in prinesel Jurica, ki je zahajal vsak teden po jedenkrat in če je bila sila, tudi po dvakrat v mesto. Pôsel njegov je bil sicer skromen, kakor le môči. Prvi dan je povprašal pri boljših gospodarjih, po gradovih in farovžih, je li treba česa prinesiti; drugi sosedje, katerih ni štel med boljše naročnike, prihajali so sami k njemu z naročili. Druzega dné je zarana odrinil v mesto, vrnil se pozno v noči domóv in tretji dan je zopet raznašal in oddajal naročnikom, kar jim je bil prinesel. Pošten je bil in natančen in navidezno zadovoljen z vsakim darilom in plačilom, katero je prejel za svoje delo. Na videz — samó! Za hrbtom pa je rad zinil kako pikro in ostro besedo, ako se mu je zdelo, da je dobil premalo. In še jedno slabo svojstvo je imel: molčati ni mogel, ako je zvedel o kaki skrivnosti, in posebno tedaj je bila izkušnja najhujša in nepremagljiva, kadar je v svojem uradnem pôslu dobil kako skrivno naročilo. Sevé — to so bile časih zaljubljene reči, in če se jih je na kakov način iznebil, storil je to — kakor je sam dejal — »naj bode v imeni božjem!« S tem si je do dobrega potolažil vest.

Danes je bil dan, ko je moral priti »pót« po naročila, in major je imel več tacih, takó tudi majorja za svoje gospodinjstvo. Kakor skoro vselej, takisto se je tudi danes Jurica prigugal oprtív s košem

in kratko pipico med zobmi točno ob osmih na prostor pred gradom, pozdravil pohlevno gospoda ter povprašal, bode li zánj kàj naročil.

»Otáva se bo pa lepó sušila — in se bo!« pristavil je z zadovoljnim smehom in iztrkaval pepél iz pipe »púšpanke«.

»Če ne bo zopet kàj deževja!« menil je major malomarno in narekoval potem Jurici, kaj naj prinese zánj iz mesta. Pot je izvlekel zamazan kos popirja in kratek debel svinčnik, obliznil ga dvakrat ter potem vestno z velikimi, nerodnimi črkami napisal čudne, samó njemu umne besede, poleg katerih je postavil potrebne številke, ki naj bi tudi samó njemu umno značile mero in ceno naročenih stvari. Denar, ki mu ga je zánje porinil major, spravil je v veliko listnico.

»Sedaj pa pojdi še h gospé!« velel je pl. Lukič.

Jurica se je obotavljal. Vteknil je natlačeno, a neužgano púšpanko v levi žep, obesil koš na desno ramo, in nekolikokrat poskusil zakašljati.

Major je dobro poznal ta znamenja, obrnil se stráni in zazvižgal Črtu.

»Gospod!« pričel je Jurica in sladek smehljaj mu je legel okrog obratih usten; »gospod, tam doli za lazom leží par drobnih vejic — no, v koši bi jih nesel domóv — od tistega hrasta so, ki ste ga óni dan posekali za gred v hlevu; bi li smel vzeti tiste vejice?«

»To niso vejice, tudi ne veje; to so débla, kaj boš ž njimi? Nesti jih ne moreš, peljati bi jih moral!« menil je gospod pl. Lukič ter se nasmehnil dobrovoljno.

»I, jih bom pa odpeljal, ako ukažete!«

»Ne, potrebovali jih bomo samí; tam doli bomo jéz popravljali, in tam bodo — kakor navlašč!«

»Ej, saj jih nečem zastonj! Plačam, ali pa — pridem kosít — drugo leto — na senó; tisto ni takó lahko, kakor otáva. Ali pa pojdem nekolikokrat zastonj v mesto!«

»Ni treba!« zavrnil je major in odhajal. Védel je, da Jurica ne bi prišel niti kosít, niti ne hodil zastonj v mesto.

»I, no, jaz sem le mislil, da ne boste potrebovali tistih vejic; ako pa so domá potrebne, potem sévéda. — I, kaj pa tisto rakitovje za Krko — gospod?«

»Zdaj ne zmrzuješ! Čakaj, na zimo bodeva govorila!«

Jurica je potegnul še levo narámnico náse in se obrnil proti grajskim vratom.

»Mladi gospod so gôri — sevé —« dejal je na pol vprašujé, na pol prepričan, da je takó,

»Dà, gôri!« odgovoril je major, a zdajci ustavil korak. »Kaj pa bode?«

»Ej, nič! Naročili bodo morda kàj!«

Graščák je poznal vse Juričeve slabosti in navade, in zato tudi sedaj takoj védel, da teží neka skrivnost potovo občutno srce. Stopil je nazaj k njemu ter velel:

»Kaj imaš? Povej, govôri!«

»Hm, hm!« mrmral je Jurica in stopal zaporedom sedaj na desno, sedaj na levo nogo; »no, pa za božjo voljo, ne povedati! Dostikrat ste mi dobro storili, gospod, pa vém tudi, da boste molčali. I -- pa saj tudi ni nič takega!«

»Povej, pa ne blebetaj toliko!« silil je graščák nejevoljno.

»I, pisma imam tu, dvoje pisem!«

»Pokaži!«

Jurica je z levim očesom premeril vsa tostranska grajska ókna, potem pa šel počasi v senco pod lipo. Tam je izvlekel iz lístnice dvoje pisem in obé vedno »hm, hm« mrmraje in sramežljivo smehljaje pomolil majorju. Ta je pogledal naslova in z glasnim smehom vrgel pismi Jurici v roko.

»Ha-há, za oba gospoda! Odkod pa je to?«

»Z Griča!« šepnil je Jurica in se tudi smijal.

»Nesi ji, kamor ji imaš nesti!« dejal je major malo osorno in odšel proti dolini.

Jurica pa je stopil v grad.

»Preklicana dečka!« godrnjal je major sam v sebi. »Pa še ta doktor! Védel bi pa vender rad, s kom si dopisujeta. No, čakaj!«

Krenil je proti cesti in se šetal potem ob Krki; védel je, da se Jurica tódkaj vrne.

A solnce je bilo že visoko na nebu in graščák je stal s slamnikom v roki pod košato jelšo in si pahljal vroče čelo, ko se je vrnil Jurica. Kôsci so bili redovjè že preobrnili.

»Kaj sem pravil, da se bo dobro sušilo — in se bo!« govoril je pót zadovoljno.

»Ali si opravil v grádu?« vprašal je major.

»Opravil, gospod!«

»In tisti — tisti dve pismi?«

»Oddal!«

»Ha-há, neumnosti, otročarije!«

»I — no, mladi ljudje! Takega je dosti na svetu!«

Jurica si je užigal púšpanko, težko vlekel iz nje in v tem nadaljeval:

»To pa rečem — dosti sem že znosil takega — blagá; no — slábo ni! — To pa rečem: če Vodétu prinesem stot solí, dal mi bode osem gróšev, pa morebiti kozarec vina, Martinec tam dôli pa mi dá za stot usnja dvajset krajcarjev — no, vse je dobro, kar se dobí — to pa rečem, takšno blagó, takšno pismo, to je najbolje; tista Vodétova Rezika, ki je na Gorenjskem omožena in se ji dobro godí, dala mi je časih za takšno pisemce, ki je ne čutim, ako je nesem — po celih šest gróšev!«

»Kdo ji je pa pisaril?«

»Ej, sam ne vé m! Pri žolnirjih je bil, ki so tu svet merili. Pa zdaj se ji dobro godí, omožena je dobro, otroke ima, bogatega možá — «

»Kaj pa Mánica?« vprašal je nehoté major malo radovedno.

»Ta pa ne, ta pa ne! To pa rečem — zánjo pa še nisem nese pisma!«

»Saj bi bila tudi nespametna, ako bi ti katero zaupala — Jurij!« rekel je gospod Lukič ter osorno velel: »Pokaži, kje imaš pismi, ki ji neseš na Grič!«

Jurica je hotel sprva tajiti, a videl je, da sedaj z majorjem ni mnogo opraviti.

»I, ker je že znano, naj pa pokažem,« mrmral je in pokazal graščáku pismi.

Ta je pogledal naslova in potem zopet s posiljenim smehom vrnil lista Jurici.

»Neumnosti, otročarije,« ponavljal je čestokrat.

Šel je počasi proti dômu in mahal s svojim slamnikom. Zdajci se obrne.

»Ti, Jurica, čuješ?«

»Kaj — gospod?«

»Tiste veje, tista hrastova débla — tam dôli za lázom saj veš — tisto le poberi!«

»Hvala, hvala Vam! Bom pa kàj storil za to!«

»Vraga boš storil!«

Takó sta se razšla. Jurica vesel in zadovoljen, major pa sedaj čemeren — in jezen.

»Doktor naj pač ima guvernanto — toda Pavel, Pavel s Hahnovo — to bi utegnilo biti še resno — in to bi bilo neumno — kletó neumno!«

Takó se je jezil korakajoč v klanec proti grádu,

IX.

»Pavel, pojdi z máno! Govoril bi rad par besedij s teboj!« dejal je stari Lukič svojemu sinu, ko so po opóludanskem obedu vstajali od mize.

Pavel in doktor Božan sta se začudena ozrla v majorja, a prvi je le dejal: »Takoj, takoj!« in odložil užgano smodko. Božan pak je šel v svojo sobo. Major je bil tudi že zunaj in Pavel se je obrnil k materi ter vprašal:

»Kaj pa je, kaj se je zgodilo?«

»Ne vé m, ne znam!« zavrnila je ona tudi začudeno.

Pavel je na to hitel za očetom.

Ta je prišedši v svojo sobo postavil užgano pipo na mizo, navlašč zato pripravljeno, uteknil roke v žep in se naglo obrnil k ustopivšemu sinu.

»Pavel, take neumnosti so prav odveč, nepotrebne in nepoštene! Kaj hočeš?«

Govoril je to naglo, kar bruhoma ter niti pogledal ni sina, nego oči upiral v tla.

»Kaj pa?« vprašal je Pavel malodušno; nekova prirojena slutnja ga je učila pravo.

»To dopisovanje — z óno — z óno — z óno — Hahnovo! Čemu vse to? Kaj bo iz tega? Pústi dekleta v miru!«

»Oče, jaz jo ljubim!«

Pavel je dejal to mirno, vender ne več takó malodušno, kakor je bil prej povprašal. Čutil je, da mu rase pogum.

»Ljubiš? Pavel — pomisli, kaj bo iz tega? Kaka razmera? Nobena razlika v vajinih letih — kaj hočeš kdàj ž njo?«

Ta razlog je bil Pavel čul že iz Božanovih ust, zato ni prav nič vplival nánj.

»Nezmisel to! Že zdaj misliti resno na — ženitev morda? Vsaj jaz sodim, da si pošten in da pošteno misliš?« pravi Ivo, sedaj ravno nasprotno trdeč, kar je bil sprva rekel.

»Dà, pošteno — oče!« pritrdil je Pavel.

»Pošteno, pošteno!« rôjil je stari major in jel stopati po sobi gôri in dôli. »Ti še pošteno misliti ne moreš, ker si premlad, preneumen, preotročji —!«

»Oče!« vzkliknil je Pavel.

»To razmero bom končal! Ne, ti jo boš končal, sam moraš konec storiti — jaz zahtevam to!«

Sin je umolknil.

»Čakaj, da mirno govoriva!« povzel je zopet major. »Ti si mlad, priden, vésten, pred seboj imaš jasno, odprto pot v življenje, in glej, — Pavel, Pavel —«

Zdajci se je stari oméčil in govoril potihoma, skoro šepetaje:

»Glej« — dejal je počasi, »o tebi mislim in sanjam, da boš še do posebnega vrasel! Najin jedinec si — nikar ne varaj upanja mojega!«

»Oče, zakaj bi je varal, ako ljubim Zorko?«

»Ker si boš s tem uničil prihodnjost svojo! Studiraj, úči se, pripravljaj se, da boš kdàj kàj veljal med nami. Ne veš li, kaj je moja najljubša misel? Videti te kdàj med ónimi, ki so prvi v domovini naši. To dosežeš le, ako vse svoje sile posvetiš tej nalogi. Če se pa hočeš že zdaj vezati na žensko — kje bodo tvoje misli, kje tvoja volja? Čakaj, da bodeš mož!«

Pavlu je sililo nekaj v oči, kakor — solze. Tiščalo ga je v vrátu, da ni mogel ziniti besede. Bil je mehak, rahločuten, a sedaj se mu je zdelo, da mu treba tudi stanovitosti, trmoglavosti.

V vsem bóji pa se mu je kazala Zorka tem milejša, tem ljubša, čimbolj so se množile ovire, da jo dobode.

»Saj lahko čakam, oče! Kolikor časa zahtevate! To me ne bo motilo v studijah; to bo še bolje, kajti imel bom gotov smoter pred seboj!«

»Ne, ne, nikdar ne!« zagrmel je sedaj major v silni razburjenosti; »a jaz ne maram, da bi se ta — Hahnovka kdaj šopirila tu ob meni! Čuješ li? Tega nečem! Pameten bodi, Pavel! Ti boš dobil dve ženski v hišo, obe skupaj nimata ničesar, stára bi le hčer rada spravila v gorko zavetje; — kaj ljubezen, ljubezen — ti si zaljubljen — dà, ali óni dve sta samó interesirani, samogòltni.«

Stari Lukič je bruhal to iz sebe in tekal semtertja.

Pavel je trdovratno molčal. Pri zadnjih očetovih besedah se je burno zgenil, toda zinil ni besedice. Ljubil in spoštoval je očeta nad vse, in sam si ni bil nikdar v svesti, da bi moglo to nasprotje, ki se je sedaj borilo v njem, namreč ljubezen in spoštovanje do očeta in ljubezen do óne deklice, biti takó bridko, takó bolešno v svojem bóji.

A kaj je bilo to?

Major je bil zdajci sam ves mehak.

»Prosim te, Pavel, obljubi mi jedno: da se ne zavežeš z nobeno besedico, nobeno —! Obljubi mi! Ali si morda že zavezan?«

»Ne, nikakor ne!« zavrnil je sin z jasnim licem.

»Torej — Pavell!«

Stari je položil roko na sinovo ramo in se sedaj prvič ozrl v njegovo okó; ali oče je povesil pôgled svoj. Nekaj je zmagovalo v njegovem srci in to je bilo jasno videti, da je zmagoval — oče.

Pavel je bil vrl, dober, odkrit — toda dokaj lehkóživ in lehkómiseln. In uprav ta lehkómiselnost je bila tu zaveznik očetov.

»Ne bom — brez tvojega dovoljenja!« dejal je potihoma nekoliko trenutkov potem.

»Hvala ti — Pavell!« odgovoril je major in se obrnil k oknu, da skrije solzo, ki mu je silila v okó. — —

Mladi Lukič je odšel, ne da bi več izgovoril besedo. K Božanu ni hotel, ampak v svojo sobo se je zaprl, vrgel se vznak na posteljo, in dolgi dve uri zrl takó v pisan strop nad seboj; zazdelo se mu je časih, da mu neznosna bol sili v srce, da ni prav to, kar je očetu obljubil, toda potem si je dejal, da ta obljuba vendar ne pomenja ničesar, kajti — vezati se, tega ne sme, a ljubiti jo sme še vedno — to deklico, katere milina mu je polnila dušo. Ali — Ana! Kaj poreče gospá Ana? Ako ji razodene resnico, potem ne more, ne sme več tjà; molčati pa, tajiti, legati se — to je vse nemožno.

»Ali jo pa res ljubim takó, da bi dal zánjo vse življenje svoje, vse — dušo — vse — kar imam, kar premorem?«

Ta misel ga je hipno naudala.

Pa udušil jo je zajedno. O tem ni hotel premišljevati. Rekel si je potihoma, skrivno in potem skoro glasno: »Dà! Ljubim jo takó!« vendar po volji mu nista bila misel, niti odgovor. Nesrečna ljubezen, vsa poezija, ki tičí v nji, in o kateri je tolikrat čital in sanjal, na drugi strani pa junaštvo, ki podira zapreke, vse je mahoma vstajalo pred njim, in ko je hotel vzklikniti: »Dà, dà, tudi jaz bom takó ravnal — moja mora biti!« --- palo je vse na kup, ves pogum, vsa energija, in ta mladi, krepki, lehkóživi in lehkómiselni Pavel je iztegnil roki in vzdihnil: »Ne morem, ne smem!« — Takó je ugibal dolgo, dolgo; a čim delj je to trajalo, tem bolj temni, tem menj odločni so bili ti pojavi in ko je Vid pozno popóludne potrkal na njegova vrata, skočil je brzo in skoro zadovoljen raz posteljo in hitel odpirat.

»Vrbljenska kadeta sedita pri Vodétu in pijeta! Poslala sta po naju«, dejal je Božan in vprašujé ozrl se v tovariša.

»Prav takó! Pojdiva dôli!« silil je Pavel in iskal po kotih páličice in klobuka, pa menda bolj zato, da bi skrnil rdeči svoj obraz tovarišu.«

Vid je opazil to, toda ni hotel povpraševati.

»Osedlájva konja«, menil je doktor, »jaz bi šel še malo dalje; vrnem se kmalu!«

»Oh — dobro, dobro!«

»Morda bi šel ti tudi?«

»Jaz — na Grič — ne, jaz ne grem danes!«

»I, na Grič tudi jaz ne pojdem —« smijal se je Božan, »ostanem v ónem gozdiči pod Gričem!«

»Dobro zabavo!«

Ko sta dirjala proti Vodétu, vprašal je vender Vid: »Si li govoril z očetom?«

»Govoril!«

»In?«

»Ej — molčiva danes; — jutri, če hočeš! Huj, lisec!«

Pavlov konj je planil v skok in v malo trenutkih sta bila pri Vodétu, kjer sta sedéla oba kadeta v družbi že pijanega Štupe.

Vid je urno jahal dalje; Pavel pak je prisedel k ónim trem.

»Pride kmalu! Kobili treba malo pota!« izgovarjal je mladi Lukič prijatelja.

Ko se je vrnil Božan, bila je že temna noč.

Štupa ni več govoril, nego le še meketal ter Pavla pital gospodom baronom. Kadeta sta silila v Mánico, Pavel pa je v jednomer natakal in napival vsem z odkritim namenom, upijaniti jih do dobrega. Le časih, če se mu je zdelo, da hoče jeden ali drugi kadetov Mánico objeti, ozrl se je malo jezno tja ter velel: »Pijmo!« Sam je imel že težko glavo.

Božan je takoj umel Pavlovo namero in vrlo pomagal. Rano-celnika so spravili spat v gorenjo sobo, kadeta sta se pa odpeljala z Vodétovim vozom; njiju hripavi dvospev se je razlegal po dolini, in na vrtu ostali trije — Božan, Pavel in Mánica so se glasno smijali.

»Sedaj pa še ti pij, Vid!« silil je Pavel ves razvnet.

»Ni treba siliti!«

»Kakó si se imel?«

»Nič, bedarija! Ni je bilo!« — zavrnil je Božan, zapazivši da Mánice ni več pri mizi.

»Ha-há! Čudno!«

V Pavlovih besedah je zvenelo neko skrivno veselje ali škodoželjnost, češ — tebi se tudi takó godí.

Doktor se ni zmenil za to, nego pričel pogovarjanje s starim Vodétom, ki si je bil velel prinesiti svojo na večer obično črno kavo na vrt ter prisedel k prijatloma.

Pavel pa je zapazil Mánico na drugem konci vrta ob ograji, obraseni z gostim vinskim trsom. Temno je bilo tam in le zvezdic svetlobo je brlela skozi listje.

»Kaj premišljujete?« dejal je stopivši k deklici.

»Ničesar! Kaj čem premišljevati?«

»Da smo takó neródni, takó pijani — danes!«

»Saj Vi niste!«

»Skoro! Oh, ne — nisem — Mánica!«

Prijel jo je okoli pasú in potegnil k sebi.

»Mánica — me li res ne ljubite? Jaz te imam rad, takó rad, Mánica!«

»Pustite me — saj imate drugo!«

»Nimam je več — to je vse pri kraji, vse končano!«

»Kdaj?« rekla je deklica in nekoliko odstopila.

»Ne vprašuj, Mánica! Vse je končano! Jeden poljub, srce moje, samó jeden poljub!«

Dala mu ga je res, in prsi so se ji dvigale od same radosti in razburjenosti.

Ko se je Pavel vrnil k mizi, izpraznil je v dušku svoj kozarec, Božan pa se mu je sredi pogovora z Vodétom zlobno nasmehnil.

(Dalje prihodnjič.)

Popravek. Na 199. str. 1. in 17. vrsti in na 200 str. 20 vrsti naj se vselej namesto »majorka« postavi »polkovnica«.

„Rošlin in Vrjanko.“

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

X.

Lepi dnevi prijaznih počitkov so potekali prijateljema naglo, kakor ura. Nekoliko tednov še, in treba bode jemati slovó od zelenih, tu in tam že malo rmenkastih brd in goric, treba se bo ločiti od rdečih usten mladih déklic, okrog katerih se je poleg petja, lova in pitja, ob izletih in tudi ponočevanji sukalo življenje teh mladih mož.

Polkovnica Hahnovka je bila nenádoma s hčerko odpotovala. Dejala je, da jo rodbinske razmere silijo k temu, da je prejela brzojavko, in vse prigovarjanje sestričine Podgorske je bilo zaman. V istini pa je bila povod temu naglemu odhodu odkrita izpóved Pavlova, kaj in kakó sta govorila z očetom o njegovi razmeri z Zorko. Pavel je sicer kolikor móči odločno, ali v istini vender malodušno trdil, da Zorke ne pusti — prejšnji večer je bil prebil zopet do polunoči pri Vodétu — in zagotavljal je, da se oče premisli, da mu ljubezni ni prepovedal, a da le ne dovoljuje »sedaj še« resne obljube — toda polkovnica je dva dni potem odpotovala, in Pavlovo pismo, ki je kmalu potem dospelo na Grič za Zorko, vrnila je Podgorska s hladno opazko, da sorodnic ni več tam. Na Dvoru se Hahnovka niti poslovila ni; Podgorska jo je opravičevala z nujnostjo Aninega pôsla, akoprem ni povedala, kakov je ta pôsel. Major si je veselo mël roke, kadar je bil sam, s sinom pa o tej stvári ni črhnil več besedice. Le gospá Lorica je znala o vsem, vender v nji ni bilo videti posebnega zanimanja.

Doktor Božan je tudi že pogostoma govoril o vrnitvi na Dunaj in v jednomer prigovarjal majorki, naj pride s soprogom po zimi tja, kar je gospé Lorici jako prijalo. A Ivo ni obljubil ničesar. V obče pa majorka ni tolikrat obračala svojih očij za Vidom, in dasi sta bila mnogokrat samá, vender ni bila govorjena nobena beseda, ki bi pričala o prvotni koketeriji med njima.

Nekoč sta se Vid in Pavel odpravila še na pohod h gospodu Tomažu. Bilo je v četrtek — ta dan je bil duhovnik skoro popolnoma prost nujnega pôsla — in kakor že rad nanese slučaj, namerila sta se tam prav pred farovžem na ranocelnika Štupo.

»No, ta bo pa lepa!« vzkliknil je ta po svoji navadi ter ropotal po stopnicah naprej klicat župnika.

Gospod Tomaž je imel vedno vsega dovolj in vedno najboljšo voljo takó gostoljubno, kolikor móči, ustreči vsakomu.

»Sedaj pa kàj pametnega povejte, gospod Štupa!« dejal je župnik po obedu, katerega je velel v naglici napraviti svojim gôstom, ter natočil vino iz »tretjega sóda«; iz »prvih dveh« so ga bili pokušali in pili že med obedom.

»Čakajte, kadar bomo pri »petem«, grohotal se je ranocelnik.

»Tedaj že ne boste mogli pametno govoriti, gospod doktor,« zasmijal se je Pavel.

»Ste li že kdàj čuli neumno besedo iz mojih ust?« jezil se je óni.

»Nikdar, nikdar!« trdili so vsi in gospod Tomaž je znova napolnil zdravnikov prazni kozarec.

»Stojte, gospodje, da boste zadovoljni z menoj!« nadaljeval je Štupa in užigal smodko. »Sinoči sem bil v mestu, in tam sem zašel med sáme narodnjáke; pri Pirci smo sedeli, nekoliko gospodov profesorjev, trije uradniki, gospod notar in odvetnikov koncipijent in — sam ne vem več, kdo je bil še navzočen! Prav dobro smo se imeli!«

»Koliko ste izpili?« vprašal je Vid s hudobnim naglasom.

»Jaz? Jaz? Tega jaz tudi ne vem. Drugim pa ne gledam v grlo. Toda — dobro smo se imeli.«

»Kaj je bilo — takega?« vpraša Tomaž.

»Čakajte, potrpite — vse pride na vrsto!« menil je ranocelnik in znova užigal ugaslo smodko. »Poleg nas je sedelo nekoliko mladih gospodov — samí študentje, visokošolci so bili — kakor Vi, gospod pl. Lukič!«

»Ali ste jih poznali?«

»Sevéda, sévéda! Pa to je vse jedno! Pri naši mizi je nekdo omenil, da se danes tam na Štajerskem nekje, v Ljutomeru menda, praznuje posebna slavnôst.«

»Oh, Vid, glej, pozabila sva!« vzkliknil je mladi Lukič in skočil kvišku.

»Hehehe!« grohotal se je kirurg; »ravno takó je bilo, ravno takó!«

»Kaj?« deje gospod Tomaž.

»Tam v mestu je bilo ravno takó! Hehehe!« Štupa je hotel počiti od smeha.

»Lehko še pošljeva v mesto!« silil je Pavel; »tu se bo dobil kakšen dečak, ki poteče tja; sedaj je še zgodaj.«

»Dobro!« menil je Vid in Pavel je hitel ven.

»A kaj je vender?« silil je župnik, ki vsega ni mogel umeti.

»Brzjaviti morava tja — pozdrav! Dijaško veselico imajo!« odgovoril je Božan in na pol nejevoljen, na pol obradoščen gledal rano-celnika, ki je med vednim smehom izpraznil naglo dva kozarca.

»Hehehe, takó je bilo tudi tam! Pozabili so, in ko so z naše mize čuli glas o veselici, hitro so jeli pobirati po groših, da bi dobili in sestavili brzjavko. Jeden je bil med njimi, tisti dolgi medicinec Hudobrdnik, tistega so taksirali, da mu treba dati cel belič, ker ima takó dolgo ime — kajti podpisali so se vsi — in potem so se kregali in psovali — hehehe! »Živela Slovenija! Živela vzajemnost!« so brzjavili.

Gospod Tomaž se je smijal, Vid pa je jezno nagrbančil čelo.

»In kaj ste storili vi narodnjaki, pri svoji mizi?« vprašal je porogljivo.

»Mi? Hehehe! Mi smo tudi hoteli brzjaviti! Koncipijent je izprožil misel, in jeden gospodov profesorjev je pritrđil, a drugi je dejal: Kaj bomo tam med temi mladiči? Uradniki so izjavili, da se ne podpisó, in notar je koncem predlagal, naj rajši igramo »sveto resnico.«

»In Vi?«

»Jaz sem bil prvi za »sveto resnico!«

»In potem ste pa pili in pili in — «

»Hehehe! — in peli smo koncem vsi skupaj, študentje tudi z nami, tisti dolgi njim na čelu, in klicali smo: »Živela Slovenija!« Pa jaz nisem Slovenec! Nikari tega ne mislite! Hehehe!« končal je rano-celnik.

»Živela Slovenija!« zavpil je Vid in udaril s kozarcem ob mizo, da se je razletel na drobne kosce.

»Mirúj, Vid!« vzkliknil je duhovnik skoro strahoma.

»Mirúj, mirúj!« klical je Božan in planil od mize, Pavel pa, ki je ravnokar vstopil, obstal je med vrati; »mirúj, in poslušaj, in gledi, kako pódlo je vse — kje so naši vzori? — «

»Ti, Vid, in — vzori?« dejal je počasi gospod Tomaž.

»Dà, jaz — in jednega imam — vse drugo je nič; pa ti, ti — Tomaž — saj imaš ti tudi samó jednega — pa moj ni!« pristavil je Božan.

»Kaj pa je vender?« vprašal je sedaj Pavel ter pristopil k mizi.

»Nič, nič, gospod baron! Hehehe! Jaz ne vem, kaj so vzori! Tu sédite in pijte! Živela Slovenija!«

»Živela!« vzkliknil je mladi Lukič; »takó sem tudi sedaj brzojavil.« —

»Zadnji prizor je bil vendar slabo vplival na vso družbo; pravega veselja in radostnega razgovora ni bilo več in Vid in Pavel sta se kmalu odpravila domóv. Štupa bi bil še rad sedèl, a ker nihče drug ni hotel, in je župnik tudi dejal, da jih spremi do Dvora, odšli so vsi.

XI.

Domá na širokem prostoru pred gradom je ogledoval major dva mlada, iskra konja, ki mu ja je bil prignal na pródajo konjár Tinček, znan mešétar iz sosedne vasí.

Ko je dospela óna družba z gospodom Tomažem na čelu, sedláli so ravno visokega sirca z majorjevim sedlom. Mladi konj tacega očito še ni nosil, kajti hrpal je in se vzpenjal, da sta ga mešétar in hlapec imela dovolj opravka krotiti, držèč ga ob uzdi. A vsi domači so bili kónj vajeni, in tudi gospod Tomaž je imel rad iskro kobilo v svojem hlevu, zató se nobeden ni bal, da bi mogel konj kaj storiti, razven ranocelnika Štupe. Ta pa — vino mu je bilo že zdavnaj izpuhtelo — stisnil se je med grajska vrata in je šepetal gospé Lorici, ki je sedela na kameniti klópi poleg:

»Oh, ti konji, ti konji, to so mrcíne! Jaz bi ne sédel nánj! Celó vozim se nerad s tujim, neznanim konjem!«

»To Vam je pravi slavonski konj!« govoril je konjár Tinček in udaril sirca nekolikokrat po iztegnenem, lepo ukrivljenem vrátu. »Gospod major, na vsem Dolenjskem mu ga ni para.«

»Sédla še ni vajen!« dejal je major.

»I, kaj pa da ne? Isker je, isker, zató se obotavlja! Videli bode, kakó nosi!«

»No, zasédi ga!« velel je Ivo.

Konjár se je naglo ozrl na vso konjevo opravo, je li v rédu, vzal vajeti v levico in bil skokoma v sedlu. Po par skokih je bil sirec krotak kakor jagnje in Tinček ga je vodil z vso svojo umetnostjo po širokem prostoru.

»Lep konj!« šepnil je major na pol záse, na pol obrnen v Pavla in Vida, ki sta stala poleg.

»Čiste noge ima, in kakó se nesel!« pritrdil je gospod Tomaž, kateremu je prizor jako ugajal,

»Jaz premalo umejem o tem!« menil je Vid in se obrnil k majorki, ki je tudi z zanimanjem zrla na lepo žival. »Se li ne bojite, milostiva?«

»Oh, jaz? Kaj bi se bala?«

»Mrcína je, mrcína!« rekel je Štupa in stopil je za dva koraka nazaj za véžine duri, ker je Tinček jahal ravno proti njemu.

»Tega kupimo, oče!« silil je Pavel.

»Čakaj!« zavrnil je Ivo. »Tu dôli jahaj, Tinček, do Krke, do vélike ceste in nazaj!« velel je konjárju.

Ta je storil takó in dirjal nizdolu po grajski cesti.

Vsi so šli za njim na rob planote, odkoder se je lahko videla vsa cesta.

Tinček je dobro opravil; tam, kjer je tekla grajska pot v véliko cesto, ustavil se mu je bil sicer konj za trenutek — takoj naprej, nekoliko sežnjev daleč je molela velika bela skala kvišku — a konjár je naglo obrnil sirca in po tem najprej v kratkem kolopu, pozneje v lahnem diru spél proti grádu.

Vse je bilo zadovoljno; celó Štupa, ki je sedaj stal za široko lipo, kimal je: »Mercína je lepa!« Major je šel nekolikokrat okoli konja, velel privzdigniti sedaj to, sedaj óno nôgo, in pogledal še jedenkrat zobé.

»Dàj mi bič!« velel je Pavlu.

Ta je nosil navadno kratek jahaški bič s seboj,

»Pustite menel!« silil je Pavel ves v ognji in strasti, da bi sam poskusil konja.

»Ne, poznejel!« zavrnil je major.

Majorka je stopila bliže in vprašala:

»Mu je li upati?«

»I, kaj pa, Lorica!« smejal se je Ivo.

Tudi ona se je nasmehnila. Nobenemu niti v mislih ni bilo, da je kàj nevarnega v tem, ako Ivo poskusi jahati tega konja.

»Jaz bi ne sédel nánj!« oglasil se je jedini Štupa.

»Vi pa na nobeno kljuse ne sedete, kàj-ne?« zavrnil je s smehom Ivo, in v tem je bil že v sedlu.

Major je bil véšč jahač, in pod njim je kazal konj, nosèč ga po širokem dvoru, še mnogo jasneje svojo prirodno lepoto. Premerila sta nekolikokrat prostor gôri in dôli, a potem ga je vodil Ivo po poti nizdolu proti véliki česti. Staremu oficirju je mladostni ogenj prešinil

žile, ko je sedel zopet na mladi iskri živali — svojih je bil preveč vajen — in njegov ogenj se je prijel tudi mladega konja.

Proti véliki cesti, kjer se je grajska pot že bolj vzravnavala, spustil je major konja v iztegnen dir in gledalci zgoraj na robu dvorišča so zrlí z veselím občudovanjem za njim.

A kaj se je zgodilo zdaj! Krik, glasen, nepopisen vzklík iz vseh ust je zazvenel gôri z róba.

Konj je bil s svojim jahačem pridírlj do vélike ceste, in tam še nekoliko skokov dalje, kjer je na pol v ovinku skrita zamolela hipno óna bela, visoka skala kvišku. Tu se je konj v divjem skoku vrgel na desno na okoli, in major, nepripravljen in nevéšč tej konjevi plašljivosti, pal je, preobrnivši se v zraku, na óstro kamenje pod skalo.

»Joj — Jezus — Marija!« vzklíknila je bila majorka in po par korakih, ki jih je hotela storiti za drugimi, ki so vsi hiteli, tekli nizdolu, zgrudila se nezavestna na tla.

Oni pa so, ne da bi kateri izpregovoril, tekli dólí, najsprednji Pavel.

»Oče, oče!« zajecal je, dospevši do majorja, in padel poleg njega na kolena. Vid je bil drugi, za njim pa Tomaž in ranocelnik. Konjár Tinček se ni zmenil za vse, nego tekél za konjem, hlapec pa je ostal pri ónih.

»Oče, oče!« vpil je Pavel, ranocelnik pa je sam bled kakor pobeljena stena in tresoč se kakor trepetlika, iskal žilo ponesrečencu.

»Je li mrtev?« vprašal je duhovnik, in tudi njemu se je tresel glas.

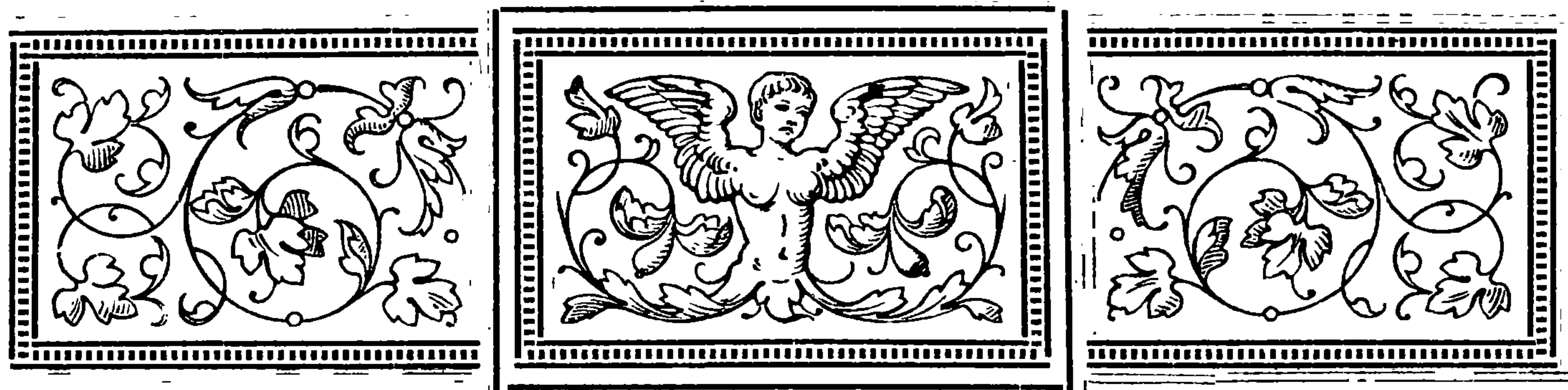
»Mrtev!« dejal je zdravnik in še jeden pot s palcem potegnil krvavo trepálnico raz majorjevo okó, ki ni več videlo.

»Mrtev!« ponovil je sedaj skoro takó, kakor bi bil v uradu, in otrkaval prah s kolén, ker je bil pokleknil na cesto.

Vid pa je stal za korak ob stráni, tudi on bled, prestrašen in ném in upirajoč okó v krvavo lice nesrečnega majorja; v tem pa mu je vzhitel pogled nehoté, nevedé v stran gôri proti belemu grádu, kjer je ravno sedaj popoludánsko solnce takó jasno odsévalo od širokih óken grajske kapelice.

(Dalje prihodnjič.)

„Rošlin in Vrjanko.“

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

XII.

Bilo je leto pozneje.

V hladnici pred Griškim gradom je sedela v glasnem razgovoru mala družba, broječa troje osób. Bili so to samí znanci naši.

Gospod Tomaž je predsedoval na górenjem konci mize in držal drobno knjižico v rokah; pred njim je stala steklenica vina, iz katere mu je polnila kozarec leva sosedinja, Podgorska Klara; na drugem konci mize je šivala Hahnova Zorka, ki je bila že nekoliko časa na Griču.

Leto dnij, odkar jih nismo videli, ni se bil nobeden znatno izpremenil; jedina Klara je bila vzcvèla, kakor nagelj čez noč. Imela je sedaj sedemnajst let, in sijal je od nje ves óni polni kras, ki diči deklíško mladost, kakor jutranja rosa sveži cvet.

»Kakó lepó čitate, gospod župnik!« dejala je Zorka in položila šivánje v naróčaj.

»Jaz ne čitam lepó«, smijal se je gospod Tomaž in privzdignil svoj kozarec; »pesmi samé so lepé!«

»Dà, dà, takó lepé!« vzdihnila je Klara.

»In zakaj imajo te národne pesmi takóvo posebno moč do srca?« vprašala je Zorka.

Duhovnik je malo časa molčal.

Večkrat se je bil v zadnjih dnevih mudil v tej družbi, zlasti odkar sta ga bili prosili gospé, in posebno deklici, Zorka in Klara, da ji seznaní nekoliko s slovensko književnostjo. Slovenski so sicer govorili vsi, a kakor se to v nas ob ženski vzgoji vsak dan lahko

opazuje, pravičnega jezika ni znala nobena, in slovenska književnost jim je bila bolj tuja, nego katera koli.

Izgovorjeno željo je jel gospod Tomaž takoj in radovoljno izpolnjevati. Prihajal je na Grič, kadar je utegnil, in tu so čitali slovenske knjige.

»Zakaj nam sezajo te pesni takó do srca?« ponovil je duhovnik po kratkem molku. »Menda zató, ker izražajo najbolje, najpristneje obče človeško, prirodno stran žitja našega. Tu ni nič umetnega, nič narejenega; — to je resnično, pristno, kri od naše krvi!«

»In napevi! Kakó primerni so ti! No — jaz čujem časih fante peti — o mesečini hodijo tam dóli po cesti! Jaz si besed brez napeva, in narobe niti misliti ne morem!« menila je Klara.

»Sevéda! Napevov in besed v národnih pesmih nam ni smeti ločiti. Saj sta se tudi oba, napev in pesem — oba zajedno porodila.«

Rekši je listkal gospod Tomaž po svoji knjižici.

»Oh, čitajte nama še jedno!« prosila je Klara.

Duhovnik je sam imel ta namen in pričel je s svojim prijetnim, zvonkim glasom:

Rošlin in Vranko.

»Kak hozhe bit', kaj hozhva ftrit'?
Ti si premlad fe oshenit',
Jes sem prestara fe moshit'!«
»»Le mati omoshite fe,
Vsamite, kogar hozhete;
Le húdiga Rošlina ne,
Ki velik moj sovrashnik je:
Je brata in ozheta vbil,
In komaj sim mu jes ufhel.« —

Al mati nizh ni marala,
Rošlina vsela húdiga,
Vrankovga sovrashnika. —
Svezhér s njim grede v hrambó fpat;
Vranko gré pod okno stat —
Je v hrambi govorila mât':
»O fhkoda, fhkoda sa blago,
Ko sdaj fe rasdelilo bo!
Kaj pravim tebi, ljubi mosh!
Tam v zherni gori, v tamni gofh',
Študen'z pod búkvo vidil bofh.
Ti rezhem fe sa bukvo fkrit',
Vrankota fkrivej vmorit' —
Še jutro bolna bom storila,

In sinu rekla, govorila,
De boljshi meni pred ne bó,
De pila merslo bom vodó,
Ki v zherni gori fe dobó.
Šin me je vbogal vfelaj rad,
K študenzu hozhem ga poflat':«
Pretho gré Vranko stran',
Beséde njene v ferz' ohran':
Ko je prifhel fpet béli dan,
Vranko k mater' v hrambo gré,
In rezhe ji beséde té:
»Kaj pravim, ljuba mati vi!
Vifoko fouze she stoji;
To vafha fzer navada ní,
De b' tako dolgo v postlji bli!« —
»»Šin ljubi, bolna sim hudó,
Oh, boljshi meni pred ne bó,
De pila merslo bom vodó,
Ki v zherni gori fe dobó.«
Šin vsel je v roko kangljizo,
Pripafal si je fablizo,
Je djal na ramo pufhizo,
Po vodo fhel pod bukviso. —

»Kaj jemlješ, ti, oroshje, fin?
 Šaj v zherni gori ni sverin,
 'S deshêle sbeshal je Turzhin.«

»»Peroti ptizhiza ima,
 Plavote ribiza ima,
 Junak s oroshjem fe obdá.««

Verjanko gre pod bukvizo,
 V Rofhlina fproshi pufhizo —

Odpre mu shile s fablizo,
 In v svojo belo kangljizo
 Natozhi vrozhe fi kerví.
 S njo k materi domu hití,
 Befede take govori:

»Sheleli piti finovo,
 Sdaj nate kri Rofhlinovo!«

Ko je duhovnik prihajal do zadnjih vrstíc, tresel se mu je malo glas, takó se je bil s svojimi čustvi vglobil v to pesem; in ko je končal, bilo je nekoliko trenutkov tiho v hladnici. Klara je bila sklenila roki in se naslonila ob mizo.

»Kakó lepó!« vzdihnila je.

Zorka pa je blede v lice in s solznim očesom srepó zrla v čitatelja, in po kratkem molku vzkliknila:

»Oh, kaka misel, kaka misel! Rošlini še živé!«

Duhovnik se je osupel ozrl v njo.

»Dajte mi knjižico, gospod župnik! Jaz moram to še jedenkrat čitati, pa — sama!«

Vzela mu je knjižico iz rók in stekla iz hladnice.

»Kaj je gospodičini?« vprašal je Tomaž pol skrbno, pol radovedno.

Tudi Klara je sprva začudena gledala sestričino. A sedaj je brzo lahka rdečica zalila nje lice in vstala je nehoté.

»Oh, nič, nič!« hitela je. »Morda je silno ginjena, ker ste takó krasno deklamovali!«

»Veseli me le, da še Vi niste takó ginjeni, če ne bi sedaj že sam sedel v tej hladnici,« šalil se je župnik.

Klara se je tudi smijala ter prisedla zopet k mizi.

Gospod Tomaž je bil prepameten, da ne bi znal, da je tu zadel ob nekaj zasebnega, skrivnostnega, a bil je tudi dovolj socialno omikan, da ni dalje povpraševal. Slučaj pa, ta zlobni kovár, hotel je in povzročil, da je bil župnik ónega popoludné še jedenkrat malo v zadregi.

V hladnico sta prišli gospa Podgorska in polkovnica Hahnova.

»Kje je Zorka?« vprašala je gospá Ana.

»Oh, čitat je šla neko — pesem! Takoj se vrne!« hitela je Klara in pogledala po stráni duhovnika z migljajem, da ne bi govoril dalje in natančneje o tem.

Gospod Tomaž je ta migljaj popolnoma razumel, dasi je bil vedno radovednejši. Govoril je o létini, o vremeni, o suši, ki sedaj pretí, in

o deževji, ki je minilo, a zdajci je preskočil na predmet, kateri je v takih pogovorih med bližnjimi znanci na deželi ravno takó običen, kakor vprašanje po vreméni — na sosede!

»I — Lukičevi pridejo domóv!« dejal je nagloma.

»Oh — domóv?« menila je gospá Ana Hahnova z malo zategnjenim glasom.

»Dà, dà!« pritrčila je Podgorska in odtrgala peró s trte, ki je obrastala hladníco. »Čula sem že o tem prihodu!«

»Jaz se veselim Pavla!« omenil je duhovnik odkritosrčno.

»Klara! Gledi vender, kje se mudé drugi!« velela je Podgorska.

»Oh, ne skrbi — Helena!« hitela je polkovnica; »tam v dolini za bregom se igrajo; takó prijetno je danes, takó prijetno!«

In s tem je bil razgovor vnovič pri — vreméni. Gospod Tomaž pa je zopet spoznal, da tudi ta struna, ob katero je bil sedaj udaril, ne ugaja gospéma.

»Da bi se pes obesil! Kje vender tičí ta zajec?« mislil si je in obšla ga je volja, kakor ónega, ki je hotel z glavo skozi zid.

»Pa kje je vender sedaj Vid, doktor Vid Božan?« vprašal je svojeglavo, in v tihi slutnji, da imenovanje ónega privede gospi do jasnega odgovora.

»Ne vem!« hotela je reči Podgorska.

A polkovnica ji je prepréčila odgovor.

»Oh — gospod župnik, Vi ste vender takó iskren prijatelj temu — temu — doktorju —« hitela je gospá Ana, in čutiti je bilo, da bi mesto »doktor« rekla rajši nekaj družega, »takó iskren prijatelj, da Vam je vender znano, ali mora biti znano, da pride tudi on z Lukičevima!«

»Ne, nikakor ne, gospá milostiva!« dejal je župnik odkrito.

»Jaz moram vsekako za dekleti!« omenila je polkovnica in odšla naglo iz hladníce.

Graščákinja je poskušala spraviti drug pogovor v tir, toda zaman.

Gospodu Tomažu so razne misli rojile po glavi, in porabil je priliko, ko so se vrnile mlajše hčere Podgorske, da se je poslovil.

Na poti domóv je počival navadno pri Vodétu. In takó tudi nocoj, akoprem ni bilo družbe.

»Doktor Štupa še pride!« dejala je Mánica.

»I, kaj pa je z Vami? Bo li zaradi Vas prišel?« menil je duhovnik skoro skrbnó.

Mánica je bila res bleda in upadla.

»Oh, k — meni? Saj nisem bolna!«

»Bolní ste, bolní, Mánica! Nikdar še nisem tega takó zapazil, kakor nocoj.«

»Nič ni, nič!«

Šla je po vino za župnika.

V tem je prišel istemu zopet prejšnji pogovor na Griči v spomin in kakor nalašč, dasi brez vsacega namena, vprašal je vrnivšo se Mánico:

»I, kaj pa Lukičevi? Véste li, da pridejo domóv?«

Mánica je za trenutek še bolj prebledela, potem pa ji je naglo šinila kri v lice.

Tukaj gospod Tomaž ni bil takó oziren, kakor prej v grádu, in zasmijal se je na ves glas.

»Aha! To je menda Vaša bolezen? Stojte, Mánica!« klical je za deklico, ki je hitela iz sobe.

»Preklicani Pavel! Povsod zadenem, koder ga imenujem.«

Mánica se ni vrnila, dokler ni prišel Štupa, ki je bil res kmalu tu. Potem pa je sedela v prvi sobi. Tu je čula ves pogovor ónih dveh.

Župniku nocoj ni bilo treba spraviti Lukičevih tretjič v pogovor, kajti Štupa je sam loputil na ves glas:

»Joj, joj, gospod Tomaž! Kaka novost, kaka novost!«

»I — kaj vender?«

»Kaka novost, hehe! Majorka Lukičeva se bode omožila!«

»Kaj to čudnega? Prestara še ni!«

»Prestara ni — toda — ampak — koga bode vzela?«

»Koga?« dejal je Tomaž že radovedno.

»Tistega doktorja, tistega Vašega prijatelja, tistega Božana — ali kakó se mu je pač reklo — ki je mene takó rad zbadal!«

»Kaj? Vid Božan vzame majorko?« vzkliknil je župnik.

»Oh, ne on nje! Ampak ona — njega!« godrnjal je Štupa.

»In Pavel?« vprašal je nehoté duhovnik.

»Pavel — Pavel — ej — kaj hoče Pavel?« mrmral je ranocelnik.

»Tega so poslali potovat po svetu, da se malo razvedrí!«

Sedaj je bilo Tomažu skoro jasno, zakaj je imenovanje Lukičevih óne na Griči takó neprijetno zbólo. Možitev majorke bode prepréčila Pavlovo ženitev, ali jo vsaj odrinila za dolgo, dolgo časa. Pa te misli ni izgovoril. Rešetala sta z ranocelnikom še dolgo to novico, in takó je Tomaža zavzémala, da ni opazil Mánice, ki je prišla zopet v sobo k njima in ki je bila sedaj vsa izpremenjena: rdeča v lice in pripravljena, vedno smijati se,

Stoprav, ko je župnik odhajal, domislil se je prejšnje šale ter dejal med vrati:

»No, ste čuli to novost, ste li čuli?«

»Dà, dà! I, zakaj bi se majorka ne možila?«

»Oh — Vam je prav?«

»Kaj bi mi ne bilo? Vender čula sem prej vse drugače —«

»Kaj ste čuli?«

Pa Mánici je bilo že žal, da je óno izpregovorila.

»Oh, nič, nič!« vzkliknila je in hitela veselo nazaj v sobo.

»Čudna dekleta!« mrmral je Tomaž, ko je korakal po gôrskem svojem poti. Mislil je Zorko in Mánico.

XIII.

Nekoliko dnij prej, ko je gospod Tomaž táko smolo imel s svojimi ugibanji in svojo radovednostjo, vozila se je krasnega popóludne mala družba, broječa tri osebe, po prelepem Blejskem jezeru. Dva gospoda sta veslala, krepko in zategneno, kakor je to môči mladim, vajenim rokam, v zadnjem konci pa je sedela lepa, temno opravljena gospa, in držala krmilo ob vrvicah.

Čemu bi čitatelju dlje zakrivali, da sta bila to Lukičeva in Vid Božan?

Pavel je sedel materi nasproti in nekova njegova radost, ona čista mladeniška radost, posledica hipnih, veselih duševnih vtiskov, odsevala je tudi na lici gospé majorke.

»Vid, poprimi!« velel je Pavel in posegel z vesli v večji polukrog.

Dohtar je ubogal in majorka se je veselo smijala, ko je njih čoln prehitel v trenutku dva, tri druge.

»Takov čoln moramo dobiti na Krko!« menil je Pavel.

»Zakaj ne? Veslal bodeš lahko na Grič!« šalila se je mati.

»Ko bi jezov ne bilo!« omenil je Vid. Dejal je to na pol v šali, na pol skoro resno; mladi Lukič je potegnil vesli kvišku.

»Dà, dà — jezovi!« ponovil je potem mehanično za prijateljem; a takoj je bil zopet vesel.

»Oh, mama, to ni vse nič, to jezero, ta vožnja, te goré! Ob Reni tam bi morala biti z menoj, tam, tam — oh tam —«

Povedati ni mogel, ni znal, kar je hotel; a peti je pričel óno znano Heinejevo pesem o »Loreley«. Vid je pel za njim, gospá Loricica pa je nema zrla v modro-zelene valčke, ki so vstajali in ginili za vesli . . .

Treba je, da povemo tu nekoliko več o tem, kar se je bilo v minulem letu v krogu teh naših znancev zgodilo.

Po majorjevi smrti, ko so bili že minili hudi dnevi prav bridke žalosti, prišle so osobito na vdovo vse óne materijalne skrbi in óni opravki, katerih doslej ni bila vajena, in ki so posledica skoro vsaki smrti v imoviti rodbini. Gospodarstvene stvari, razprave s sodiščem, urejevanje imetja in kar je še toliko velikih in nadrobnih vprašanj in opravkov, vse to je sililo na mah na neizkušeno vdovo. Sorodnikov ni imela, tudi po ranjkem moži ni bilo družih, nego ona in sin. Kaj čuda torej, da je, in to sporazumno z lahkoživim Pavlom, predlagala prijatelja njegovega, doktorja Božana sovaruhom, kar je nadvarstveno oblastvo tudi potrdilo.

Kakor smo že omenili, bila sta ranjki major in njegova žena sopošestnika Dvorske graščine. Očetova polovica bi bila imela sedaj po njegovi smrti pripasti jedinemu sinu, Pavlu. Druzega imetja, to je tacega, ki bi se bilo zapisalo v inventar, po jednoglasni izpovedbi vdove in sovaruha major ni bil zapustil, akoprem se je med znanci in sosedi dovolj govorilo, da je bil prinesel ranjki pl. Lukič precejšnjo dedščino po svojem očetu semkaj na Dvor.

Pavel se za vse to ni mnogo pobrinil. Študiral je zopet na Dunaji, in tam večkrat zahajal k polkovnici Hahnovi, ki je bila sedaj zopet prijaznejša in pustila razvijati se razmeri med Zorko in mladim študentom. Znala je, da je bila za sedaj izginila glavna ovira, in da bode lahko preskrbela hčer, kakor si je želela. Saj je moral biti Pavel kdaj jedini dedič vsemu Lukičevemu imetju!

O zapuščinski razpravi, o cenitvi in o vseh teh sodnih opravkih ni znala, in tudi ni čula ničesar, in takó tudi ni vedela, da predlagata Lukičeva, mati in sin in sovaruh Božan nadvarstvenemu sodišču, naj se prisodi majorjeva zapuščina vdovi, proti temu, da izplača po sodni cenitvi odločeno dedščino sinu Pavlu; in ta vsota ni bila velika, ali mladi Lukič se v svojim lahkoživji tudi zató ni zmenil.

Take so bile stvari, ko je končal Pavel svoj polletni semester na vseučilišči, in ga je mati Lorica, ki je bivala zadnji čas pri njem na Dunaji, poslala potovat po Nemškem.

Vid Božan se je bil v zadnjem letu tudi nekoliko izpremenil v svojem občevanji z mladim Lukičem. Nekako očetovsko je hotel ravnati ž njim, kar se je Pavlu sedaj popolno prirodno zdelo. Tega je le zavzimala Zorka in sanjal je le o tem, da kmalu konča svoje študije in se potem oženi. Na materijalno stran tega vprašanja ni mislil in

tudi óne očetove prepovedi na dan pred njegovo smrtjo se ni več rad spominjal. Rekel si je časih:

»Ej — ljubiti jo — tega mi oče ni prepovedal!«

Mánico pa je bil skoro pozabil. Le sedaj na potovanji, katero je izvrševal prav po dijaško, in če se je mudil v vaških krčmah in po poetičnem receptu šalil se in napival tam »krčmarjevi hčerki«, tu mladi točajki, tedaj mu je nehoté silil v glavo in srce spomin na prijazno Vodétovo kamrico in na zlatolaso Mánico.

Odpeljal se je bil z Dunaja sredi julija meseca v Švico in potem romal peš, kadar se mu je ljubilo, ob Renu nizdolu; novcev je imel dovolj in zató je živel in potoval prijetno.

Po njegovem odhodu se je Vid še pogosteje nego prej oglašal pri majorki, ki je bila ostala na Dunaji, urejala še ž njim vred svoje stvari, ter hotela se preseliti za nekoliko tednov na Bled, kjer bi pričakovala Pavla, da bi se potem ž njim vrnila za ostale počitke na Dvor.

Gospá Lórica se je bila v zadnjih mesecih skoro pomladila; dasi pet let starejša od Vida, moral jo je imeti vsak mlajšo, in celó polkovnica Hahnova, s katero sta se večkrat shajali, in katera ni imela osebnih simpatij do majorke, nego le zasledovala osebne namene, zrla je časih z začujenjem v cvetoče lice vdove Lukičeve.

»Dà, dà, čas hitro celi rane!« dejala je domá svoji hčerki in čestokrat pristavila: »posebno, ako niso globoke!«

Bilo je teden pred majorkinim odhodom na Bled.

Dež je lil in majorka je sedela proti večeru sama domá v svojem lepo opravljenem stanovanji ter čitala časopis. A ne pazno; kajti mnogokrat je položila list v stran in zamišljeno zrla skozi odprto okno vèn na široko cesto, kjer so v jednomer hodili in tekali ljudje in drdrali vozovi.

Sredi tacega zamišljenja jo vzdrami zvonec in hišina ji naznani doktorja Božana.

Vzprejela ga je prijazno, srčno, kakor vselej, in kmalu ji je sedel nasproti ob mizi pri oknu. Pogovor jima je tekkel okoli vsakdanjih opravil, in Vid je tožil, koliko ima posla — bil je še vedno odvetniški kandidat — ter končno zavidal majorki potovanje, katero je nameravala nastopiti.

»Zakaj ne pridete k nam — letos —?« vprašala je Lórica.

»Sedaj ni mogoče!«

»A pozneje — jeseni, predno se vrneva s Pavlom zopet semkaj!«

»Morda! Pa menda bode tudi treba zaradi končne zapuščinske ureditve!«

»Ah! To so grozni posli!«

»Pa — za Vas, milostiva, jako ugodno rešeni!«

»Hvala Vam, gospod doktor; hvala! Le Vam jo morem dati! Pavel je še takó mlad; najbolje, da imam jaz še vse v rokah!«

»Gotovo, gotovo! In Vi ste popolnoma — prosti sedaj in zlasti potem, ako se zadnji naš predlog vzprejme!«

»Menda ga ne bode sodišče zavrnilo?« vprašala je majorka skoro boječe.

»Ne lahko! Cenitev je podlaga vsemu, in po tej se bodo ravnali!«

»Hvaležna sem Vam nad vse!« rekla je Lorica in pomolila doktorju svojo malo, mehko roko preko mize.

Ta je isto uljudno in skoro iskreno poljubil.

Pogledala sta si v oči, za trenutek samó, a globoko in živo. Božan je še vedno držal majorkino desnico, katero mu je pustila.

Vstal je zdajci od mize, in tudi ona je nehoté isto storila; takó sta si stopila bliže.

»Gospá milostiva, odpustite mi, toda molčati ne smem, ne morem več —«

Gospá Lorica se je zardela, a očij ni povesila. Védela je pa, kaj ji bode rekel doktor. Saj je v njenih prsah plamtela že davno divja strast za tem lepim možem in zdelo se ji je, da se tudi on trudi zánjo le zaradi nje. Jedenkrat se je moralo pojasniti med njima, in ta trenutek je bil sedaj prišel.

»Molčati ne smem, ne morem več;« — ponovil je Vid, »ljubim Vas, gospá milostiva, in sedaj — sedaj me sodite!«

Govoril je to z mehkim glasom in na lahko uklonil glavo, kakor bi pričakoval ostre besede.

Majorka ni odgovorila, nego čakala, da on uprè svoj pogled v njo; in ko je Vid to storil, zazrl je dvoje velikih, modrih očij, iz katerih mu je naproti gorel ogenj, ki ga le óni pozna, kdor ga je že sam gledal.

Objela sta se in poljubila, in potem je vedel Vid Lorico k stolu nazaj ter sam sédel poleg nje, držeč njeni roki v svojih.

Govorila sta mnogo; malo takó, kakor dvajsetletni ljudje, ki ljubijo v prvič, malo takó, kakor resen mož in izkušena žena. Preteklost in sedanost in prihodnost — vse se jima je vrstilo,

Temno je bilo, ko se je Vid poslavljal. Ime prijateljevo do sedaj ni bilo prišlo iz njegovih ust, toda sedaj, obrnen že na pol k vratom, vzkliknil je zdajci:

»In Pavel? Mu bodeva li pisala?«

Lorica je nekoliko pomislila, a potem rekla:

»Ne, še ne, počakajva, da se vrne. Sedaj naj še tajno ostane!«

In takó je ostalo njiju razmerje tajno in je bilo tako še vedno ónega dné, ko sta se vozila oba po Blejskem jezeru s Pavlom vred, vrnivšim se pred malo urami s potovanja.

Mati in sin sta se bila pozdravila prisrčno in odkrito, in skoro takó oba prijatelja, dasi Vid navzlic navadni svoji gotovosti ni našel v prvem trenutku pravih besed, ko se je Pavel začudil, in sicer veselo začudil videti tudi njega tukaj. A sovaruh je bil njegov prijatelj in svetovalec hiši in rodbini — kaj čuda torej?

»Máterino in tvojo stvar bomo končno uredili!« dejal je Vid, ker se je Pavel malo spominjal, da se je že pred njegovim odhodom o tej zapuščinski stvári nekoliko besedovalo; tudi ni bil daljšega razpravljanja željan.

Peljali so se okrog otoka.

»Tu je najglobokeje!« dejal je Vid in kazal v temnozeleno vodo na zahodnji stráni otoka. Oba sta potegnila vesli iz vode.

»Koliko méri globočina?« vprašal je Pavel.

»Ne vem!« zavrnil je Vid in nepremično zrl preko Pavlove rame v majorkino lice.

Mladi Lukič je jel čoln gugati in storil je to s táko silo, da sta majorka in Vid na mah glasno zavpila.

»Kaj tudi ti — Vid?« smijal se je Pavel. »Kakov si? Časih se nisi bal? Kaj se bojiš sedaj?«

In zagugal je v novič čoln.

Sedaj sta ga oba karala, mati in Vid; bila sta res nejevoljna.

»Kakova sta vidva sedaj?« menil je Pavel in zmajeval z glavo; pa vzel je zopet vesli v roki.

Vid je stanoval na drugi stráni jezera, nego vdova Lukičeva. Po večerji, ob kateri so bili skupaj, poslovil se je Vid naglo, češ, da je utrujen; pri slovesi sta si z majorko sporazumno namignila.

Tudi gospá Lorica je šla kmalu potem s Pavlom v svoje stanovanje. Nocoj je hotela sinu razodeti, da bode kmalu žena Božanova. Storila je to brez ovinkov, naglo in jasno, celó odločno, kakršna še ni bila skoraj nikoli.

In Pavel?

Vzprejel je máterino izpoved sprva čisto odkritega, veselega srca; a takoj mu je leglo nekaj čudnega vánje: spomin, podvojen živ spomin na očeta in misel, da mu bode sedaj ta Vid, prijatelj njegov, tovariš v njegovih dobrih in slabih dejanjih, kar jih je bil dovršil v zadnjih letih, sodrug v premnogih budalostih in narobe v pametnih korakih — da mu bode sedaj ta Vid Božan, o katerem je mislil, da ga pozna bolje, nego samega sebe — postal drugi oče, mož ljubljene matere, óčim njegov!

»Kaj praviš, Pavel?« dejala je gospá Lorica, in tudi sin je čutil, kaka prikrita razburjenost je zvenela iz teh poluglasno izgovorjenih besed.

»Prehitro, prenaglo je to prišlo!« dejal je po kratkem odmoru.

»Ni li doktor Božan prijatelj tvoj?« vprašala je gospá Lorica.

»Najboljši, kar sem jih imel, kar jih imam!« .

»In vender — ?«

»Kaj — vender?«

»— Ti ta moj korak ni po volji?«

»Mamá!« vzkliknil je Pavel in stopil k materi. »Kaj bi mi ne bil po volji? Toda prehitro je vse prišlo, umeti ne morem, misliti si ne morem Vida — svojega očeta!«

»Zakaj ne?« silila je majorka.

»Zakaj ne? — Poznava se takó dobro, drug družega, — in kakor ga ljubim, kakor sem mu prijatelj, vender ti mamica in — Vid, vaju ne morem dati skupaj, ne morem si vaju misliti, da bi bila mož in žena — mati in oče meni!«

»Zakaj ne?«

»Ne vém, ne vém — !«

Hodil je po sobi gôri in dôli.

Majorka pa je potegnila z robcem preko očij.

»Mamá, mamá,« vzkliknil je Pavel, in postal pred njo, »saj ti želim najboljše, največje sreče, in sem vesel, takó vesel; pa ne povprašuj danes, ko si mi takó nagloma razodela to skrivnost. Nocoj ne morem —.«

»Jaz ne bodem zatisnila očesa,« vzdihnila je majorka.

»Mamá, saj ti pravim, da mi je prav,« hitel je Pavel; »le umeti ne morem — umeti —«

»Prav ti je, Pavel? Si li zadovoljen?«

»Zadovoljen, zadovoljen! Bog ti dáj obilo sreče!«

Govoril je to prav iz dna srca ter stisnil in poljubil materi roko.

Pa ko sta šla vsak v svojo sobo, bilo je vendar nekaj novega, nekaj neumevnega, nekaj neprekoračnega med njima. Majorka je dolgo bdela, a zaspala je napósled in v zadnji njeni misli ni bil sin Pavel, ampak ženin Vid. Pavlu pa so šumeli po glavi Renski valovi in Blejsko jezero, mati in Vid, Zorka in Mánica in Krka s svojimi jezovi in svojimi skrivnostnimi tolmoni — toda zaspal je mnogo prej, nego mati njegova. —

Druzega jutra ga je vzbudil Vid, prišedši že na vse zgodaj. Božan se je hotel šaliti, a bil je silno nemiren in razburjen. Pavel je vstal naglo in sredi opravljanja skočil k prijatelju ter ga prijel za rame.

»Ti, véš?« prehitel ga je Božan.

»Vém, vém! Váruj mi mater, gledi da bode srečna!«

Segla sta si v roke, in mladi Lukič se je oklenil prijatelja, ki ni vedel, bi li položil svoji roki ónemu okoli vratú. Šele, ko ga je Pavel poljubil, izvil se mu je počasi iz rok, obrnil mu hrbet in stopil k oknu. Pavel sam pa je bil toliko ginjen, da je le hitel zopet opravljati se ter skrivati svoj čut, ki mu je kipel na dan, kakor vroč vrelec.

»Kaj bode danes?« vprašal je čez nekoliko časa Vid od okna sèm.

»Kar hočeš — kar hočeta!« menil je Pavel.

»Najel sem voz! Peljimo se v Bôhinj k Savíci!« predlagal je Vid.

Pavel je šel povprašat mater in se v malo trenutkih vrnil z odgovorom, da je zadovoljna s tem izletom.

Uro pozneje so se hoteli odpeljati.

Vid je hitel uredit še zadnje, kar je bilo treba, Pavel pa je pisal Zorki na Grič. Dolžan ji je bil še popis potovanja zadnjih dnij in najnovejše, namreč: máterino zaroko z doktorjem Božanom. Pisal je o nji takó, kakor je sedaj sam mislil: lehkomiselnó, lehkóživo, dobrovoljno in veselo. Mladi mož ni znal, kakov mejnik je usajal s temi vrstami med sé in med Zorko.

Majorka je imela še priliko na kratkem poti do voza, ki je je čakal ob jezeru, srečati znano rodbino, kateri je predstavila doktorja Božana kot svojega ženina ter vzprejeti burna čestitanja, ki so pa prav s svojo burnostjo pričala, da ista zakriva le občo in veliko začudenje. Ko so se naši izletniki vrnilo zvečer iz Bohínja, vedelo je vse Blejsko letovišče o tej novi zaroki, fama pa je poleg Pavlovega pisma že nesla to vest daleč, daleč dôli na Dolenjsko.

XIV.

Vroč poleten popóludan je bil, ko je Dvorska kočija zopet po dolgem prenehljaji ropotala čez most pri Mlinu. Od rejenih, starih kónj je kapal pot, in kočijaž Tine je vrgel žejen pogled proti Vodétovi krčmi, kjer se je v vežinih vratih prikazala rmenolasa Mánica, vsa rdeča v lice.

V kočiji sta sedela majorka in Vid in pred njima Pavel, ki je veselo vihtel klobuk proti Mánici. Videlo se je, da se je ta hip še bolj zardela. Majorka je smeje se požugala s kazalcem sinu.

»Pavel, Pavel, meni se nekaj vidi!« dejala na pol resno, na pol šaljivo.

»Kaj se ti vidi, mamá?« vprašal jo je óni, a zatajiti in prikriti ni mogel svoje rdečice, ki mu je silila v lice.

»No, no, nikar ne povprašuj!« zavrnila je gospá Lorica.

Vidu pa je legel znani njegov ironični smehljaj okrog usten.

Na mestu, kjer je zavila stranska pot proti grádu, pod óno sivo, usodepolno skalo, stal je majhen spomeník v obliki obeliska. Majorka je potisnila robec na ustni, ko so se mimo vozili, a Pavel in Vid sta snela klobuka. Izstopili pa niso.

Na prostoru pred gradom jih je pričakovala vsa mala družina, kolikor je je bilo sedaj pri grádu, in nad vrati, z zelenjem olepčanimi, svetil se je od pozlačenega popirja izrezan pozdrav: »Dobro došli!« Na malem odstorku za gradom je pastir užigal topiče, da je glasno odmevalo po daljni soteski. Veselo je bilo vse; potniki, da je bilo že konec dolgotrajni vožnji; družina, ker je vedela, da bode nocoj nekoliko pijače.

V zadnjem trenutku se je prikazala še dolga, suha postava jedne ónih Vrbljenskih gospodičin, kateri smo že nekoč videli na Dvoru. Gospá Lorica jo je bila pismeno prosila, naj pride za čas Božanovega bivanja k nji na Dvor, in póstarna gospodičina je vzprejela ta nalog tem rajša, ker se ji je dozdevalo, da se bode na Dvoru več novega zvedelo, nego v Vrbljenji; in saj je bila Loričina zaroka sama ob sebi dovolj, da je zavzimala vso radovednost, pozornost in vse jezike sosedov.

Pozdravi so bili naglo zvršeni in potem je šel vsak svojim potem.

Pavlu je bilo nocoj prepozno, da bi še jahal na Grič, šetal je nekoliko časa okoli, a kmalu je sedel na Vodétovem vrtu poleg Mánice. Vid pa je domá zabaval obé dami.

(Dalje prihodnjič.)

„Rošlin in Vrjanko.“

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

XIV.

Mladi Lukič je bil korakajoč preko Vodétovega dvora zapazil lep dvoupréžen voz, porinjen ob hišni steni pod širok napuščak. »Aha, kakov židovski agent,« mislil si je sam v sebi ter ne meneč se dlje za to prikazen, šel na vrt, kjer je srečal prav ob vratih Mánico, nesóčo dva vrčka piva v rokah.

»Joj, Mánica, tu sem vender žel!« vzkliknil je mladi mož.

Vsa v zadregi, rdeča v lice, ni vedela, kaj bi dejala. Tudi roke mu ni mogla dati, kajti v vsaki je nesla vrček.

»Tu ste, tu ste! No — le čakajte, gospod Pavel! Takó dolgo Vas ni bilo!«

Hotela je mimo njega, a vender ni storila koraka naprej.

»Mánica — me imaš li še kàj rada?« šepnil je Pavel veselo, ljubeznivo in prijel na lahko déklico za obrazek.

»Ali me imate — Vi?« vprašala je na pol šegávo, na pol resno.

»Vi?« ponovil je Pavel.

»Kakó pa naj rečem?« šalila se je déklica.

»No — til!« zavrnil je Pavel.

V tem je ona stekla v hišo.

Kmalu je bila zopet pri njem ob mizi pod košatima orehoma.

»Kdo je pa nocoj pri vas?« vprašal je Pavel nagloma, spominjajoč se óne kočije pod napuščakom. Vrtil in sukaj je v tem novo cigaretko ter ni zapazil Máničine zadrege.

»Dva gospoda iz Krájine!« dejala je in drgnila konec namiznega prta.

»Iz Suhe — Krájine?« smehljal se je Pavel.

»Oh — da ste takó poredni!«

Ozrla pa se ni vánj.

»I — zakaj — poreden?«

»I — zató!«

»Kàj li nista iz Suhe Krájine?«

»I — sevédal!«

»Torej vender! Mánica — reci, govôri, ali me imaš še kàj rada?«

Prijel jo je ob tem za roko in potegnil k sebi. Ozrla se je naglo na desno in levo, a nikogar ni bilo za ograjo, nikogar v obližji.

»Poljubi me!« dejal je Pavel.

»Ne vem, če smém!« rekla je déklica.

»Nihče ne vidi! Očeta ni, mámice tudi ne — nikogar — torej —!«

»Kaj pa — Zorka?« vprašala je ona, toda videti je bilo, da je tudi to ime, ta misel le pájčevini jednaka meja med njenimi in Pavlovimi ustni.

»Manicá-á!« zazvenel je glasan klic očetov tam izpred hišnih vrat. Vodè je sedel v kamri z ónima gospodoma iz Krájine ter sedaj klical déklico in po svoji navadi polagal zategnjen naglas na zadnji zlog hčerinega imena.

Sprva ni odgovorila.

»Manicá-á!« glasilo se je zopet tamkaj izpred veže.

»Le jeden — samó jeden poljub!« šepetal je Pavel.

Pa déklica je že hitela z vrta.

Namesto nje je prišel Vodè in prisédel k mlademu Lukiču.

Povpraševal je o njegovem potovanji, govoril o létini, o minuli suši, o otavi, katera obilo obeta, in o vínstvu, ki se bode toliko obneslo. Tudi Vodétova žena je prišla na vrt in razgovarjali so se prijazno, dasi bi bil Pavel oba in še kàj družega po vrhu zamenil za Mánico. Te pa ni bilo blizu, takó, da je napósled mladi Lukič vender vprašal po nji.

»Dva gospoda sta notri, he, he!« smijal se je Vodè in užigal konec svoje smodke. Videlo se je, da bi rad še nekaj zinil, a da mu vender ni šlo raz jezik.

»Ej, béži, béži! Prismodije so to!« mrmrala je máma.

Pavlu pa se je vzbujala radovédnost.

»Kake prismodije?« vprašal je naravnost mater.

»Ej, za Mánico je prišel vprašat jeden — in drugi pa ž njim za mešétarja! Kaj pa bode ž njo — premlada je in, in —«

»No, kaj pa še?« vprašal je Vodè ženo, ki je ponehovala v govoru.

»Premajhna je zánj, če že hočeš!« dejala je mati silno nejevoljna.

»Bode pa vzrasla!« šalil se je krčmar.

»Prismodije!« godrnjala je Vodéška in šla z vrta.

Pavel je ves čas prav osupel molčal; prav mu ni bilo, kar je čul, dasi mu ni sezalo globoko v srce; ali Mánice, ki ga takó rada vidi, te bi bilo vender škoda!

»Kdo pa je ta ženin?« vprašal je sedaj Vodéta.

„Tam iz Strug sta oba gospoda. Ženin je trgovec — čakajte, kakó se pač piše — no, sedaj se pa še ne spominjam več!“

In Vodè se je res trudil in mučil, da bi se spomnil imena hčérinega snubáča.

»Pa kaj bode te storili?« vprašal je Pavel.

»Ne vem; bode mo pač pogledal!«

»In Mánica?«

Zadnje vprašanje je stavil Lukič po kratkem pomisleku, in skoro bolj tiho.

»Saj veste, kake so ženske, če jim možá pokaže!« smijal se je krčmar.

Vstal je in po svoji navadi veselo zvižgaje odšel v hišo.

Mánica se je kmalu vrnila k mladeniču. Bilo je že temno na vrtu.

»Ali ga bodeš vzela, Mánica?« vprašal je Pavel in potegn timer déklico k sebi.

»Kaj hočem? Ali ga ne smem?« dejala je pol v jóku, pol v sméhu.

»Jaz ti ne morem braniti, ako sama hočeš!« šepetal je Pavel.

»Sama hočem?« ponovila je ona in nekaj óčitajočega je zvenelo iz teh dveh besedij. Odstopila je za korak.

»Pojdi semkaj! Me li ne ljubiš? Dèj — poljubi me!«

»Hočem li vedno tukaj ostati?« vprašala je ona namesto odgovora.

A on je stal že poleg nje in ji poljubljal solze raz lice. Počasi se mu je izvila iz rók. Nekaj je bilo med njima, nekaj nevprašanega, pa vendar nekaj povse jasnega, česar pa se nobeden njiju ni upal lotiti. Ona ne, ker je bila nje ljubezen resnična — on ne, ker mu je bila ta ljubezen le za kratek čas. To vprašanje je bilo: »Ali me bodeš ti hotel vzeti?« Ona se je istega sramovala, on se ga je pa bal.

Ko je Pavel odhajal, stala je óna kočija še vedno pod napuščakom, iz Vodétove krčme vèn pa je poleg drugih tujih glasov zvenel tudi hripavi govor dohtarja Štupe.

XV.

Ko je družega dopóludne jahal Pavel mimo krčme, namenjen k Podgorskim na Grič, pozdravljal je Mánico, stoječo na pragu, toda ustavil se ni. Tudi déklica se ni ozrla za njim, nego se vrnila naglo v hišo.

Pavlov vzprejem na Griči pa je bil povse čuden in nenavaden. Podgorska dekleta so ga obsipala — razven Klare — z vso ljubeznivostjo, mladi Markec ga je hotel samó záse — gospá Podgorska je

bila taka, kakor vedno, in polkovnica nasprotno hladna in mrzla, kakor slana, ki je pala bila to septembrovo jutro. Zorke ni bilo videti sprva in Klara, katera se je vêdla, kakor bi ji tudi nekaj ne bilo prav, dejala je, da óno glava bolí.

Dopóludne so hodili mladi ljudje okoli in se zabavali z raznimi igrami; tudi guvernanta je bila še vedno tu, in le-ta je v hipu, ko nihče drug ni mogel čuti, povprašala Pavla, kje se mudí doktor Božan.

»To je ženin moje matere!« zavrnil je Pavel resno, in ona se je ugriznila v ustni.

Pavel je zastonj gledal, od katere strani pride Zorka. Ni je bilo, in le Klara, ki je največ hodila ž njim, menila je, da jo mora glava hudo boleti. Dasi je bil mladi Lukič v skrbéh zaradi nje, vender si ni mogel kàj za to, da je bolj in bolj občudujé gledal Klaro. Do vprašanja: katera je lepša — Klara ali Zorka? — ni prišel, ampak to deviško, mladostno obličje in ta prirodna zdrava najivnost, ki sta mu sevali naproti, to mu je bilo zopet nekaj novega. Zorka, v mestu vzgojena, mestno izobražena — tu pa nekaj, kar se mn je zdelo domače, sorodno, in takó pristno, kakor prvi sneg.

A proti póludnevi je vender prišla Zorka, in sedaj Pavel ni videl, ni iskal več Klare. Pozdravila sta se veselo, burno, a mladeniču se je vender takoj videlo, da óno nekaj teží, ali pa je bolna. To zadnje je sáma trdila.

Po opoludánskem obedu pa je Pavla zdajci pozvala polkovnica Hahnova.

»Le nekoliko besed, gospod pl. Lukič!« dejala je in njega je obšel čut, kakor tedaj, ko mu je bila velela, naj govori z očetom. Tudi to se mu je čudno zdalo, da nihče, nihče izmed vse družbe do sedaj ni omenjal máterine zaroke, izvzemši óno skoro nesramno vprašanje guvernante.

Šla sta v malo stransko sobo poleg obednice.

(Dalje prihoanjič.)

pri delu od 7. ure rano do 11. po noči, ali opóludne imajo oddih dve ali celó dve in pol ure. Delavcev za nasáljanje ríb je časih po 500 na jedenkrat, kadar je treba o pravem času in skoro ribe nasoliti. V mestni okolici ima svojo dačo in posebno, kjer si drží za zabavo okoli 2000 ovac, ker »veselí te le, če prideš na dačo in imaš kaj pogledati.« Če je več zemlje treba, dá kazačjemu načelniku 50 rubljev in dobí novih 40 desetín (desetina je 10 oralov), saj jih ne manjka. V obče pa toži o pritiskovanji Kazakov, med katerimi »inogorodcy« niso polno-pravni. On ne čita ničesar, ali omika se mu zdí za kupca vender potrebna. Hodi le v klub, kjer se mnogo igra — in iger pre ni nobena prepovedana — ter pije, navadno pivo; piva se na Kaspijskem morji že neizmerno mnogo rabi, spomládi priplava po Volgi za vse leto. On potuje vsako leto v Nižnij in Moskvo, letos hoče tudi v Petrograd, o katerem toliko zanimivego sliši, in če mogoče še v Varšavo, da si jo ogleda, »ker to pre tudi ni slabo mesto«. Njemu Moskva ni všeč, imenuje jo tudi zamazano. Po njegovem mnenji bode Astrahan sčasoma celó druga Moskva (to se pravi, Astrahan bode res neizmerno važno mesto za trgovino s Perzijo in srednjo Azijo). Predstavil mi je tudi svojo ženo, Kazačko, ki je navadno sedela v damskih kajitah in kateri se pozna, da je vzgojena še v strahu božjem.

Drugi trgovec, dobra duša že starih let, je z Urala in nam slika ubogo življenje raznih tujih národnostij, posebno se ne more zadosti načuditi ubožnosti Kalmikov, ki v obče vender niso na posebno nizki stopinji; zanimivo je njegovo pripovedovanje tembolj, ker on jih sevéda primerja z ruskim kmetom in kakó že ta živí!

(Konec prihodnjič.)

„Rošlin in Vrjanko.“

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

XV.

(Dalje.)

aj mislite o svoji razmeri do Zorke, do hčere moje?» vprašala je polkovnica naglo in skoro ostró.

»Jaz? Kaj mislim?» jecal je Pavel ter iskal v svojem spominu, kdaj in kje bi se bil morda kaj pregrešil.

»Vi me menda ne umete, gospod pl. Lukič?» nadaljevala je ona.

»Ne! Res, da ne!« pritrdil je on odkrito.

»No — jaz Vam bodem položaj razjasnila. Sédite vender, sédite!« Pavel je dosedaj še vedno stal pred njo, kakor karan učenec. Sédel je v stol nasproti gospé Ani.

»Glejte, gospod pl. Lukič, Vi ste mlad, pošten mož; a meni se vidi, da ste silno lehkomiseln!«

»Gospá milostiva —!« hotel je óni oporekati,

»Le potrpite; pritrčili mi bodete!« hitela je ona trdovratno. »Vi ljubite Zorko, vzeti jo hočete za ženo, kaj ne?«

»I — sevéda!«

Pavel ni védel, kaj bode iz tega. Vest mu je jela nekoliko očitati, da je polkovnica zvedela kaj o — Mánici, in silo tesno in vroče mu je prihajalo.

»Pa kdaj hočete to storiti?«

»Kdaj? Kadar končam studije, gospá milostiva!«

»Kaj pa bodete Vi tedaj, takrat — ako smem vprašati?«

Pavel je čutil porogljiv naglas, ki je zazvenel iz zadnjih besed. Odgovoril ni, nego le vprašujé uprl očí v gospó.

»Jaz mislim namreč — kakšno bode Vaše materijalno stanje tedaj, kadar končate studije in se hočete oženiti?«

»Jaz menim, da imam nekaj premoženja.«

»Oh!«

»Moj oče — jaz sem vender dedič njegov!«

»Dovolite, gospod Pavel« — danes ga polkovnica še ni bila s krstnim imenom nazvala — »dovolite, da Vas vprašam o tem. Mati Zorke sem, in pristoja mi pravica do takega vprašanja!«

»Gotovo!« hitel je Pavel.

»Vam je li znano, kolik je Vaš delež po očetu?«

»Ne, res ne, gospá milostiva!«

Nasmehnil se je sam pri tem, kakor bi bilo vse to takó nevažno, da ni vredno govoriti o tem.

»Jaz sem si to pač mislila!« dejala je gospá Ana skoro bolj záse. Potem pa je nadaljevala resno in skoro ostreje kakor prej: »In se tudi niste še vprašali, kake posledice utegne imeti možitev Vaše matere, kar se tiče Vašega deleža, imetja Vašega?«

»Ne, ne — tudi ne!« hitel je Lukič, a sedaj ves v mislih; tudi smijal se ni več; daniti se mu je jelo.

»Potrpite, jaz Vam v malo besedah razjasnim vse!« rekla je Ana. On se je z obema rokama uprl ob stol in nemo zrl v polkovnico.

»Meni so vse Vaše razmere prav dobro znane,« nadaljevala je ona, »in zató Vam s polnim prepričanjem lahko rečem, da ste osleparjeni, grdo osleparjeni!«

»Kaj? Kdo?« vzkliknil je Pavel.

»Kdo? Vaš famozni prijatelj, doktor Božan, gotovo ni bil zadnji pri tem delu!«

»Božan? Ni mogoče!«

»Le poslušajte! Po smrti očeta Vašega se ni našlo nič družega imetja njegovega, nego polovica domačega Vašega posestva, ker te polovice ni bilo môči odnesti. Družega ni bilo nič tu, dasi je bil Vaš gospod papá imovit, bogat mož. Potem se je polovica posestva, ki je imela biti Vaša, jako nizko cenila, nekoliko tisoč menda, in sedaj — no, Vi ste pravnik, Vi morate to bolje umeti, nego jaz — sedaj predlagata Vaša váruha, da se Vam izplača teh par tisočákov, Vaša gospá mamá pa prevzame še drugo polovico posestva. Takó ste Vi kmalu popolnoma na suhem, in premeteni Vaš prijatelj bode pač skrbel, da si, predno se oženi, zagotovi tudi svoje materijalno stanje. Kaj, ko bi mu hotela Vaša gospá mamá zapisati Dvorsko graščino, menite li, da se je bode branil?«

»Stojte, stojte, gospá milostiva! To je preveč!«

Pavel je bil skočil kvišku, in tekal sedaj po sobi gôri in dôli.

»In Vi, gospá milostiva, tega prej niste znali?« vprašal je zdajci.

»Ne; kakó bi tudi! Ko smo zvedeli novost o zaroki Vaše gospé matere, jeli smo premišljevati, in sestričina moja je pozvedela po odvetniku svojem v mestu vse to, kar sem Vam tu povedala.«

»Pa kaj! Če je tudi to takó, ako je delež moj tudi takó majhen — kaj dé to?« vprašal je Lukič ter postál zopet pred polkovnico. Stara, lahkoživa nprav je že predirala.

»Kaj dé to?« ponovila je gospá Ana z zategnjenim glasom. »Toliko, da Vi na ženitev niti misliti ne morete. S čim bodete ženo živili?«

»S pridnostjo in z delom! V par letih sem lahko samostalen, bodisi odvetnik ali notar, ali morda uradnik!«

»Ne, gospod pl. Lukič — jaz želim, da bode Zorka bolje pre-skrbena. Jaz vsekako zahtevam imetja! Pa kdaj bi bila potem — po Vašem mogoča ženitev?«

Pavlu se je zdelo, kakor bi ga kdo z mrzlo vodo oblival. Nekaj, kakor stud in grus, jelo mu je polniti dušo.

»Zorka li vé kaj o tem?« vprašal je naglo.

»Nekoliko! A to vé, da mora biti konec vajini razmeri!«

Pavel je dirjal iz sobe.

Polkovnica se je posmehnila za njim in pred zrcalom stoječa popravljala si svoje goste, malo sive lasé.

»To bode pomagalo, mora pomagati! Majorka se ne smé omožiti! In napósled, četudi moj manêver izpodletí — odvetnik ali notar — dasi brez podedovanega imetja — tudi ni še najzadnje! In ta Pavel bi bil pokoren zèt!«

Nasmehnila se je še jeden pot sama sebi v zrcalu, in z zadovoljnim licem šla iskat drugih.

V tem je bil Pavel našel Zorko v nje sobi. Glavo je tiščala v roki, naslonjeni ob mizo, pred njó pa je ležala odprta knjižica.

»Ti véš, Zorka, ti znaš vse!« vzkliknil je mladi Lukič.

Ona je prikimala, ali rok ni vzela z lica. Pavlu se je zdelo, da se joče. Potegnil ji je ljubo roki narazen in videl, da ima res objokane, rdeče očí!

»Pa kaj hočeva storiti?« vprašal je on skoro obupno.

»Tvoja mati —« pričela je Zorka, toda končala ni.

»Dà, mati moja!« dejal je on, kakor bi bil ugenil, kar je hotela déklica povedati.

»Ali je ne moreš pregovoriti?«

»Ne vem!« dejal je on, a videlo se je, da premišljuje nekaj čisto družega.

Oba sta umolknila.

»Dèj, reci Zorka,« vprašal je Pavel zdajci, »si li ti tudi jednega mnenja z materjo, s tvojo mamó?«

»Katerega?« dejala je ona izognivši se takoj odgovora.

»No, da ne moreva čakati, dokler bodem jaz popolnoma samosten, in da se brez imetja itak ne moreva, ne smeva vzeti.«

»Mati takó hoče!« rekla je Zorka in stiskala svoj robec med rokama.

»In ti?« silil je mladenič.

»Jaz, jaz — oh, Pavel!«

Oklenila se ga je okoli vratú in ga poljubila, ali on s tem odgovorom vender ni bil zadovoljen. Danes je bilo v prvič, odkar sta se poznala z Zorko, da se mu je zazdelo, da je ravno ona popolnoma pod máterinim vplivom, in da danes ni takó odkrita, kakor je bila vedno do sedaj. Pa nje poljub mu je pregnal vse te misli.

»Kaj torej storiti?« vprašal je zopet on, skoro bolj sebe, nego déklico.

»Poskusi ti pri materi svoji!« dejala je ona potihoma.

Zopet je vstala nekova tiha sumnja v mladeničevem srci, in ozrl se je naglo v Zorko. Pa ko mu je takó pogled ušel preko mize, ugledal je odprto knjižico, in zgoraj z debelimi črkami tiskan naslov pesmi: »Rofhlin in Verjanko«.

Ostrmel je za trenutek. Kaj vse mu je šinilo zajedno v glavo!

»Kdo ti je dal to?« vpraša in glas mu je zvenel skoro hripavo.

»Gospod Tomaž!«

»Oh, on, haha!«

Tudi sedaj je tekel jedenkrat gôri in dôli po sobi.

»Jaz moram domóv!« dejal je naglo.

»Kaj hočeš?«

»Poskusiti hočem!«

Še jeden poljub, in malo potem je dirjal na čilem svojem konji po beli cesti proti dômu.

»Kaj bode storil?« vprašala je popóludne polkovnica svojo hčer.

»Ne vem,« zavrnila je óna skoro žalostno.

»Oh, pojdi, pojdi! Saj ti ne uídel!« mrmrala je mati.

Slučaj je hotel, da je istega popóludne zadela gospá Hahnova v vrtu za gradom ob domačo guvernanto, ki je bila danes izvenredno redkobesedna in slabovoljna. Povod do prvega vprašanja je tičal že v tem nje stanji in beseda je rodila besedo. V kratkem času je znala polkovnica, kaj teží gospodičino, namreč isto, kar je bolelo gospó Ano; možitev majorke Lukičeve. Guvernanto je danes zlasti pekel zbadljivi odgovor Pavlov na nje prenašlo vprašanje in ko sedaj polkovnica takó kakor mimogredé vprašala, si li nista dopisovala z doktorjem Božanom, pritrdila je ona takoj in malo potem je tudi že kazala pisma radovedni gospé Ani.

»Oh, nesramno, perfidno!« vzkliknila je polkovnica v navidezem srdu, dasi ji je od veselja utripalo srce.

Guvernanta se je pripravljala, da bi malo zajokala.

»Gospodičina, pustite pisma meni!« velela je gospá Ana jako energično. »Jaz bodem diskretno ravnala ž njimi, toda — pomagati Vam hočem.«

»Oh — kakó?« vprašala je še óna.

»No, le pustite, pustite! Zaupajte mi, bomo videli! Jaz Vam hočem pomagati! Toda tiho, le tiho o vsem!«

V tem je imela polkovnica že pisma v žepu, in ko si je guvernanta otrla solze iz očíj, tudi óne ni bilo več na vrtu.

XVI.

Gorák južen veter je pihal po sotéski, skozi katero je dirjal Pavel na svojem lisci, nebó se je na lahko oblačilo in tudi nad Krko je ležala tanka meglica: pravi znaki dolgotrajnega dežévja.

Ko se je mladi Lukič bližal môstu in Vodétovi krčmi, šinila mu je hipno, pa tudi le hipno misel v glavo, da ostane tamkaj. Nalašč, nalašč, ker je vse njemu nasprotno, ker so povsodi zapreke, ker ga vse jezí — le — Mánica ne! Toda tudi — ta! Vzpodbodel je konja ónikraj mostú in šinil mimo krčme, ne da bi se ozrl na dvorišče. Tam pa tudi nikogar ni bilo.

A čimbolj se je bližal rôdnemu grádu, tembolj ga je zapuščala in mu ginila prvotna srčnost, tembolj mu je ugašal zubelj óne strasti, ki so ga bili zanetili tam na Griči. »Je li vse to resnica?« vprašal se je, ko je spustil konja v korak navzgor proti Dvoru. Védel je, da nocoj Vida ni domá, kajti odpeljal se je bil na vse zgodaj v mesto opravljat njegovo, Pavlovo in Loričino stvar. Mati bode torej sama, kolikor jo bode pustila Vrbljenska gospodičina, ki Pavlu ni povsem ugajala.

Pred gradom je vrgel vajeti hlapcu in na prvih stopnicah že zvedel, da Vrbljensko gospodičino glava bolí, in da je gospá — namreč mati Lorica — sama v svoji sobi. Vrhu stopnic je postál; ugibal je, bi li šel takoj k materi, ali pozneje. A odločil se je naglo: — krenil je v svojo sobo. Tam tudi ni našel mirú; hodil je gôri in dôli, vrgel se v naslanjáč in zopet na postelj, napósled začel pušiti. Potem je brskal med knjigami, ki so ležale v velikem predalniku, vse v groznem neredu. Našel je, kar je iskal, stopil k oknu in tam jel čitati knjižico. Mračilo se je že.

»Dà, dà, dà — takó je! Jaz sem Vrjanko in on je — Rošlin!« Takó je vzkliknil in potisnil čelo v obe roki. »Pa — mamá? Ne, ne, to ni mogoče!«

Sedèl je v naslanjáči in zrl pred sé tja venkaj v mračni večer. Nekaj čudnega se je godilo v njegovem srci, v duši njegovi, tam v središči, kamor se steka, kjer se spaja in odkoder izvira vse, kar kažemo v svojih dejanjih.

Ne nazaj, ampak naprej je gledal.

»Kaj mi je storiti?«

To je bilo jedino vprašanje, jedina namera, ki je ležala pred njim. Odgovor na to mu je bil tudi povsem jasen. Videl je v Božanovem ravnanji nezvestobo, umazano sebičnost in neodkritosrčnost — kaj pa

mati misli o tem, koliko deleža je nji pripisati, o tem soditi in pre-mišljevati, branilo mu je vse čustvo, vsa ljubezen, ki jo je gojil do nje ves čas od otroških do poznih mladeniških lét.

»Torej Vid, jedini Vid, ta je kriv!« Veroval je do sedaj, do danes v njegovo poštenost, ali danes so mu tudi to vero vzeli, in dvojiti ni mogel o resničnosti vsega, kar se mu je bilo povedalo.

»Kaj torej?«

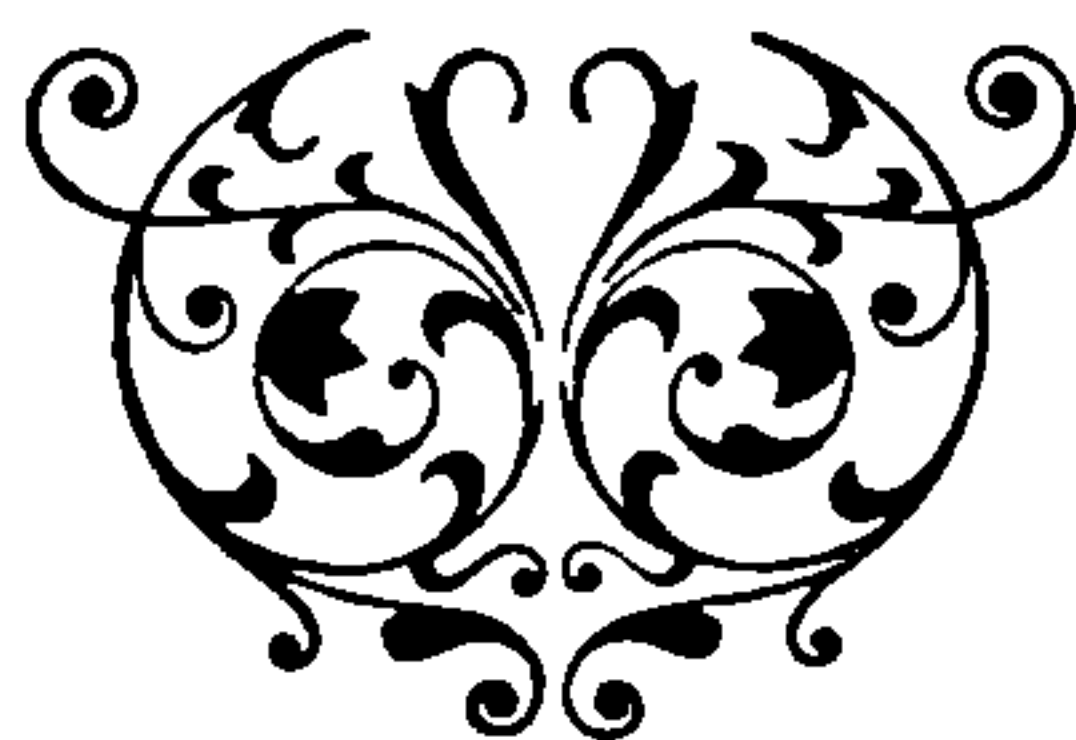
Pavel je bil od očeta svojega vzprejel ob vzgoji mnogo njegovih nazorov, njegovega duhá. Tu mu je bil odgovor zató lahek: dvoboj! »Jaz ali on — Rošlin in Vrjanko!« vzkliknil je, vrgel óno knjižico dvakrat, trikrat po mizi in hotel zopet venkaj na sveži večerni zrak.

»A mati? Kaj pa mati?«

Postál je zopet sredi sobe in premišljal.

Par trenutkov potem je trkal na vrata h gospé Loricí in na nje dokaj prijazen odziv vstopil.

(Konec prihodnjič)

Književna poročila.

XVIII.

Janežičeva slovenska slovnica.

Za srednje šole priredil in predelal *dr. Jakob Sket*, c. kr. profesor. Šesta predelana izdaja.

Cena 1 glđ. 30 kr. V Celovcu 1889. Tiskala in založila tiskarna družbe sv. Mohorja v Celovcu.

(Konec.)

Gledé skladnje pravi pisatelj v predgovoru: »Najmanj preuredbe je zahtevala skladnja, ki je prav pregledno in slično kakor v drugih šolskih slovnica^h sestavljena. Tú sem sicer večidel izpuščal, kar se mi je zdelo nepotrebno, in le malo kaj dodajal; vendar pa ni strani in tudi ne najmanjšega odstavka, kjer bi ne bilo sledú o trudu mojem.«

Rad priznavam, da je Janežič opisal skladnjo slovensko tako pregledno in umevno, da je storil prirejatelj nove izdaje popolnoma prav, pustivši ta del bistveno neizpremenjen. Priznavam tudi, da je pisatelj marsikaj popravil in odstranil, kar je bilo nepotrebno ali nepravilno, vendar je še ostalo pri vsem »trudu« mnogo, kar ne odgovarja jeziku, kakor ga pišemo dandanes, in se tudi ne strinja z drugimi šolskimi slovnica^{mi}. Kakor pri prejšnjih delih, hočem navesti opazke svoje tudi v tem delu po vrsti posamičnih §§

„Rošlin in Vrjanko.“

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

XVI.

(Konec.)

Majorka se je prestrašila, ugledavši svojega sina; takó bled, razburjen, vzhičen je bil; in niti očesa ni dvignil k nji, nego srepó je zrl k tlom pred sé, ko je govoril, ali bolje — odstavkoma bruhal iz sebe:

»Mamá, to ne more biti, ne smé biti — ne smé se zgoditi!«

»Kaj pa?« vzkliknila je gospá Lukičeva.

»Tvoja — tvoja možitev! Jaz ali on — Vid ali jaz!« vpil je Pavel in tekal gôri in dôli.

»Jaz te ne umejem, Pavel!« dejala je majorka na videz jako mirno, pa glas se ji je vender malo tresel.

»Vidva me hočeta oslepáríti — me bodeta oslepárila!«

»Pavel!«

»Dà, takó je!« klical je sin trdovratno in kakor bi si bil v svesti, kakó grozno očitánje je bil vrgel materi v lice.

»Pavel!« vzkliknila je ona še jedenkrat in geniti se ni mogla z mesta pred stolom, raz kateri je bila vstala pri prvih razburjenih besedah sinovih.

On pa je začel naštevati na drobno vse krivice, kakeršne so se mu dozdevale tedaj, kakor mu jih je bila polkovnica navela, in ki so vse imele svoj temelj v misli, vcepljeni mu ta dan, da mu brez znatnega imetja ni misliti na svojo ženitev — na Zorko. Iz lahkoživega mladeniča izpremenil se je zdajci v na pol hladno računjajočega — možá — pa iz besed njegovih sta zveneli, raz lice sta mu odsevali venderle mladostna strast in vroča nejevolja. Povedal je vse, kar je znal in mogel, da je délež njegov premajhen, da je bila cenitev prenizka, da je pokojni oče več zapustil, da on ne bode ničesar imel, da bode vse Božanovo, da bode sam moral od hiše, z očetovega, z máterinega dóma — — a tu je zdajci umolknil.

»Ne, ne, ne grem, ne pojdem!« vzkliknil je skoro zopet na glas.

»Jaz ali on! In ti, mamá, bodeš odgovarjala za to!«

Držal je že kljuko na vratih, da bi odšel.

»Čakaj!« velela je majorka. Dvojen strah jo je bil obšel, vedela je, kaj namerava sin; dva tóka, vsak od nasprotne strani drvèč, borila sta se v nje srci — ljubezen do otroka, do sina, in ljubezen do ónega čudnega možá, do Vida, ki si jo je bil osvojil vso.

»Kaj hočeš?« vprašala je po kratkem molku.

Sin ni odgovoril.

»Kaj nameravaš?« ponovila je mati.

»Jaz vidim samó jeden pot pred sabo!« dejal je Pavel osorno.

»In ta je?« vzkliknila je majorka.

»Ti povprašuješ? Saj si bila vender žena — vojakova!«

»Pavel!«

Ta zadnji vzklik je zvenel takó očitajoč, a zazvenela je poleg svoja obtožba.

Zgrudila se je v stol in si zakrila obraz.

Pavel pa je izpustil kljuko ter stal roki sklenivši sredi sobe.

»Kdo ti je vse to povedal — kdo ti je vsadil to sumnjo?« vprašala je hipoma majorka in razkrila svoj obraz.

Sáma ni znála, da se je s tem vprašanjem vzpela nad sina, kakor zmagovalec nad premaganca.

Pavel ni odgovoril.

»Reci, povej, kdo ti je vse to takó lepó narisal?« hitela je gospá Lorica, uvidevši svoj uspeh.

»Čemu to? Kaj dé to?« menil je Pavel, izognivši se neposrednjemu odgovoru in skoro malodušno.

»Ni treba, dá odgovarjaš — omenil si prej óno, óno Hahnovo — óno Zorko! No, mêní je dovolj, ako mislim na polkovnico! Toda spomni se — Pavel, kakó je pokojni oče mislil, kakó je on govoril o nji in o Zorki!«

»Pokojni oče je ni takó poznal —« zavrnil je Pavel, pa besede so mu zastajale.

»Tu ni družega, nego sebičnost! Váruj se, váruj se!«

»Sebičnost?« vzkliknil je sin — »in isto očitajo tebi in Vidu!«

»Ker so samí goli egoisti, sebičneži!«

»No, ti takó grdo sodiš o njih?« vzhitel je Pavel in samemu je prišla zdajci grda, strastna beseda na jezik; »ti takó sodiš óne — pa védi! Ta Vid, ta Vid Božan — ti meniš, da te ljubi, da ti je zvest — pa povprašaj Griško guvernanto!«

To je bil silen, krut udarec!

»Kaj — kaj véš o nji in o njem?« zajecala je majorka. Vsa kri ji je bila izginila z lica.

»Povprašaj njo ali pa — njega!« dejal je Pavel in hitel iz sobe.

Pozno na večer in že v dežji se je pripeljal Božan iz mesta in ves začuden gledal, da ni nikjer luči za ókni, da vse že spí. Šel je takoj počivat.

Pa majorka in nje sin vender nista spala. Ona je bedela v temni sobi, premišljevala in jokala, ukrepala in dvojila, ali do trdnega sklepa se ni mogla vzpeti, niti udušiti bolestne dvojbe; s Pavlom je bilo isto takó; nekaj mu je tičalo v srci, kar je glodalo in jelo, in kar mu ni pustilo počitka — mirú; to je bilo kesanje — zavest, kakó naravnost je bil nastopil nocoj svoj pot, pa kakó krivo, kakó neplemenito je končal prvotni svoj namen.

XVII.

Vso noč je líl dež in močen jug ga je zanašal z velikim šumom na zaprte véternice Pavlove sobe; od daleč se je čulo ótlo bobnenje narastajoče Krke, ki je drvila kalne valove čez jez. Ob tej godbi je Pavel napósled zaspal; a komaj se je danilo, odpiral je že véternice ter čmeren, nejevoljen pogled vrgel po dolini, ki je bila že na pol pod vodo.

Opravil se je naglo in jel potem pisati list; kmalu je bil gotov, dasi mu vrste in besede niso hotele prav izpod peresa. Zapečatil je pismo ter je naslovil z doktor Božanovim imenom. Naročil je hišini, naj oddá list Vidu, ko bode vstal, sam pa je ogrnil plašč — dežnika ni hotel — in odšel z dóma, ne da bi povedal komu, kam je namenjen.

Vid je danes nenavadno dolgo ležal v postelji. Utrujen nekoliko po včerajšnji vožnji spal je delj, nego sicer, in potem mu je dež tudi takó prijetno udarjal ob véternice in zdolaj pod kapom v jarku je čopotal curek, ki je líl raz streho — da res ni bilo drugače možno, nego še jedenkrat zaviti se in obrniti proti steni. A spal ni več, nego le z odprtimi očmí sanjal. Prijetno, mirno življenje se mu je kazalo v bližnji prihodnjosti; vzel bode bogato, lépo ženo; da je pač starejša od njega, kaj dé to? Ali jo ljubi? Oh, tistega mladostnega, neumnega, divjega in strastnega, bolestnega in presladkega, nesrečnega in zopet takó neskončno srečnega čustva in stanja, ki mu pravimo: lju-bezen — tistega on ni poznal. Nekoč morda, pred mnogimi leti — toda tisto je bilo pozabljeno, pokopano! »Morda pa vender tudi sedaj?« vprašal se je hipno, in domislil se vitke Loričine postave, nje modrih očij, lepega, pravilnega lica in nje toplih poljubov.

»Jaz mislim, da jo res ljubim!« dejal je poluglasno in potem je sanjaril dalje, kakó si bode v kratkem ustanovil svoje odvétništvo in imetje njegovo se bode množilo in množilo. Vsega bode imel dovolj! In Pavel?

To vprašanje ga je nanagloma izpreletelo. Sklonil se je kvišku. »Eh — Pavel! Dečko je mlad, izkusi naj nekoliko, in potem — saj bode imel dovolj!« Takó je ugibal, sklepal in recimo naravnost — tudi tolažil samega sebe, kakor je bil že s tem utešil nekoč Loričine pomisleke. —

Ko se je opravil, nameraval je iti k skupnemu zajutreku in tam pozdraviti nevesto svojo; saj takó je bilo doslej dogovorjeno. A našel je sámó Vrbljansko gospodičino.

»Lorico glava bolí!« rekla je óna s čudnim naglasom, da je Vid nehoté privzdignil glavo.

A ugledal je v tem pred sabo zapečaten list, na njem pa Pavlavo pisavo in svoj naslov. Kakor bi slutil nekaj nenavadnega, hotel ga ni tu odpirati, ampak vteknil je list v žep, pil svoj čaj in izkušal zabavati póstarno gospodičino. Ali nič pravega ni prišlo v ték, in Vid je kmalu odšel. V svoji sobi je naglo razgenil Pavlovo pismo.

Tu je čital:

»Pišem ti, Vid, ker v tem položaji ne morem govoriti s taboj. Ti stojiš med menoj in mojo srečo. Zvédel sem vse — vse, pravim ti! Jaz nečem izpregovoriti, kar mislijo, kar trdíjo drugi ljudje. Jaz se tudi do sedaj za vse óno nisem pobrigal, kar je po vsi pravici moje, in le moje imetje; ti me bodeš umel. Zató sta nama sedaj odprta le dva pota, tebi jeden — meni, ako ti nečeš na prvega — drugi! Ti ali jaz! Če nimaš poštenja z a p r v e g a , imel bodeš, imeti je bodeš moral za d r u g e g a !«

Potem je stalo par dolgih pomišljajev v pismu, in za temi:

»Jaz ne morem več! Stóri, odloči se, pa — mati naj sodí!«

P a v e l.«

Vid je dvakrat, trikrat prečital list. Obledelo mu je lice, a krog usten mu je legla óna znana njegova sarkastična poteza.

»Neumni dečko!« siknil jo póluglasno, potem pa še jedenkrat prebral pismo.

»To so mu babe vcepile na Griči!«

Stal je v odprtem oknu in dež, od vetra gnan, škropil mu je v lice.

»Kaj namerava, kaj hoče?« mrmral je pred sé.

V lipi so padale debele kaplje z veje na vejo, z lista na list, čez dvorišče pred gradom je tekel širok curek deževnice, iz doline ven pa je bobnela široka rmenobarvana Krka.

Vid je pozvonil hišini.

»Kje je Pavel?« vprašal je kratko.

»Ne vém«, dejalo je deklè; »gospod so odšli, ne da bi povedali kam!«

»In gospá?«

»Bolní so! V postelji so!«

To je védel že prej, ali mislil je, da je Loricá venderle vstala.

»Torej ona tudi že zná vse to!« mislil si je sedaj. »No, Pavel menda pri Vodétu sedí in čaka, kaj bodem ukrenil! Zajedno se lahko zabava — neumni dečko!«

»Opóludne me ne bode domóv!« zaklical je še naglo za odhajajočo hišino; ta sklep mu je prišel kar takó z viškega. —

XVIII.

Pavel je bežal pred Vidom; sniti se ni hotel ž njim, a pravega pribežališča v bližini tudi ni imel. Da bi šel k Vodétu — ne, za to ni bil razpoložen. Vender je potreboval nekoga, s kómer bi mogel govoriti o sebi in o svojcih; kakó bi mogel Mánici kaj takega praviti! »Pa morda ravno nji?« vprašal se je zdajci. A zavil je s pota navzgor v hribe; h gospodu Tomažu ga je vleklo!

Rmen potok je drl po ozkem kolovozu in z golih ílovnatih bregov so curéli še vedno večji pritoki vánj; gorak, neprijeten veter pa je stresal robídovje in brinje po pustem pašniku nad kolovozom.

Mladi Lukič danes ni bil več takóv, kakor včeraj. Včeraj le ljubezen, misel na Zorko, na ženitev — danes pa je vladala v njem le skrb za — imetje, za bogastvo. Ne to, da mu je nedosézna óna lepa déklica, Zorka, ampak naudajala ga je samó misel, da mu hočeta mati in Vid vzeti, kar je in mora biti njegovo — grad in vse, kar se ga drží. In prav tam, koncem rjavega, ílovnatega kolovoza, kjer sta nekoč gospod Tomaž in Vid rešetala vprašanje v bóji za obstanek, tam je Pavel malo postál in si oddehnil. Pot navzgor po blatu in po vodi ga je bil utrudil.

»Za svoje se borim, za svoj obstanek!« dejal si je in skoro jezno vrgel čez ramo plašč, ki mu je bil zdrknil raz njo.

Gospod Tomaž je začuden gledal mladega prijatelja. Ali ker je povse naravno slutil nekaj nenavadnega, stavil ni nobenega vprašanja, ki bi merilo na to, kaj pomenja ta posèt.

Pa Pavel je začel sam pripovedovati, vse od kraja do konca, kar mu je težilo dušo.

Duhovnik je bil malo v zadregi, kakó bi odgovarjal, kaj bi svetoval.

»Danes ostanete pri meni, gospod pl. Lukič!« dejal je, kakor bi iskal časa in odmóra, da premisli, kaj bode ukreniti.

Pavel je zadovoljno prikimal, in ko je bil župnik naročil, kar je bilo potrebnega v dnevnem rédu za nepričakovanega gôsta, sedela sta dolgo skupaj v prijaznem razgovoru. Lotiti pa sta se morala zopet Pavlove stvari.

»Jaz ne bodem sodil ali kazal, takó mora biti ali takó«, dejal je gospod Tomaž ter natočil mladeniču kozarček slívovke, ki je mu morala premóčenemu in utrujenemu najbolje prijati, »pa recite to ali óno, gospod Pavel — ljudje, slabi ljudje smo vsi. Največji junak je óni, ki samega sebe najbolje premaguje!«

»To je teorija!« menil je mladi Lukič.

»No — čakajte — stopiva prav v življenje, govoriva konkretno in če hočete, prav hladnó, mrzlo o slučaju Vašem. Ali morete takó?«

»Hočem!«

»Dobro! Vaša gospá mamá se hoče možit, Vi se hočete žêniti. Máterini poroki ni ovére, Vaši pa je glavna — oprostite, da imam v mislih še druge — mladost Vaša, mladolétnost, in takó dalje — torej glavna ovéra Vaši ženitvi je máterina možitev, ker zaradi nje izgubite nádejo na — večje imetje. Takó sem Vas umel!«

»Dà, takó je!«

»In to misel imajo óni, ki Vam bi dali sicer nevesto?«

»Menda!« dejal je Pavel nemirno.

»Vi je nimate, to vém! Pa svet, življenje Vas bode še poučilo. Stojte gospod Pavel! Kaj ko bi se Vid odpovedal vsemu imetju, dóti matere Vaše; ko bi Vam vse to pustila, kar pravite, da je Vaše, mora biti Vaše; ko bi si Vid s svojim odvétništvo ustanovil sam svoj dom? Ako Vam vsem vlada jedina ljubezen, zakaj bi to ne bilo mogoče?«

»Ljubezen, ljubezen!« ponovil je Lukič, ne da bi odgovoril na óno vprašanje, ampak kakor bi hotel sam povprašati, kaka ljubezen, katera ljubezen naj bi bila to — ki bi imela táko moč.

Župnik se je malo nasmehnil, ali ko je hotel znóva izpregovoriti, odprla so se vrata in v sobo je stopil, ali bolje v vratih je obstál — Vid Božan.

Župnik je bil prvi, ki je izpregovoril; Pavel je bil planil kvišku in stopil k oknu, ne da bi se ozrl v prišleca.

»Ej — Vid? To je dobro!« hitel je gospod Tomaž, in vlek el Božana v sobo. Vzel mu je dežnik iz rók in klobuk ter oboje obesil v kót za peč.

»Mislil sem, da si sam!« rekel je doktor kar tja v jeden dan.

»Oh — ako Vaju motim — ?« vzkliknil je Pavel in hotel venkaj.

»Ne! Ostani, Pavel! Ravno prav!« dejal je Vid, predno je še župnik posegel vmes. »Kaj hočeš od mene?«

»To véš sam!« zavrnil je pl. Lukič in sklenil roki na prsih.

»Ne razgovarjajta se!« silil je duhovnik. »Sédita — ti semkaj, Vid, in Vi — tja, gospod Pavel; govoril bodem jaz.«

Oba sta storila, kakor bi ne bilo móči upirati se temu povelju ter sedla na odkazana stola.

»Čuj, Vid!« pričel je zopet župnik Tomaž; »z gospodom Pavlom sva bila prav v sredini vprašanja, katero visi med Vama. Veselim se, da sta oba zašla semkaj k meni, tu se bode dalo rešiti vse. Jaz ne bodem iskal okolišev, udaril bodem kar na sredo. Ali se ne moreta oba žéniti?«

»Zakaj ne?« zavrnil je Vid skoro s posmehom,

»Tu ne gré za ženitev!« dejal je Pavel osorno.

Duhovnik je razumel nasprotje.

»Torej za imetje?« rekel je kar naravnost.

»Dà, to je!« vzkliknil je Pavel.

»Oh — takó?« vprašal je Božan.

»No — sedaj ti je znano, Vid!« pritr dil je župnik.

Vid Božan je sedel dober korak od mize, držal levo nogo čez desno in na kolena sklepal obe roki; gledal je skozi okno v meglen deževni zrak.

»Govoril bodem jasno«, dejal je po kratkem molku, in glas njegov je bil rezák, pa skoro tih. »Jaz naj torej odstopim, kaj ne, Pavel — pa samó zató, da bode polkovnica Hahnova imela lépo, prosto domačijo! Saj ona ti je vse to ubila v glavo!«

»Ne — ona! Jaz hočem domačijo!« zavpil je Pavel.

»Kdo ti jo brani, kdo ti jo jemlje?« dejal je Vid.

»Ti!« —

Župnik sam se pozneje ni mogel več spominjati, kakó ostre besede so pale na to od jedne in od druge strani. Le to je znal potem, da je opóludne imel samó jednega gôsta pri sebi, in ta ni bil tisti, za katerega je naročil kosilo, ampak drugi, Vid, ki je bil prišel pozneje.

Pavel je takoj ostavil župnijo.

Popóludne je župnik spremljal starega prijatelja do ónega blatnega kolovóza, kjer je še vedno drla umazana voda nizdolu po kolesnicah.

»To je bój, samó bój za obstanek!« nasmehnil se je Vid, kakor bi hotel na lahko v par besed spojiti vse dogodke denašnjega dné.

»Grd in krut jel!« zavrnil je resno župnik Tomaž; »jaz ga ne tajim! Toda nekaj imamo, česar se oklepamo« —

»Kaj meniš?« ustavil ga je Božan.

»Ljubezen!«

Ločila sta se in dôli v globokem kolovózu je Vid zopet kakor nekoč pred dobrim letom, postál in zavihtel svoj dežnik proti rdeči prsti v brégu.

»Ljubezen? Neumnost!« hotel je rêči in napósled tudi rekel.

Prišel je domóv v dvojbah in negotov sam s seboj, kaj mu je storiti. Vprašal je po gospé Loricí, toda dejali so, da je še vedno bolna. Vrbljensko gospodičino je srečal na hodníku, ali ta se ga je hotela skoro očito ogniti; takó se je potisnila v stran ob steno. V Vidovi sobi pa je ležal na mizi majhen zavitek z njegovim naslovom.

»Oh, danes imamo pa pošto v grádu!« dejal je nekako dobrovoljno, ugledavši napis, pa vender je nekoliko premišljaj, predno je razvil popir. Zapazil je bil takoj Loričino pisavo. Iz zavitka je palo nekoliko pisem, ki jih je bil pisal nekđaj guvernanti na Grič. Poleg pa — nič, prav nič družega, dasi je dvakrat, trikrat prebrskal vse liste.

»Nič! Torej — nič!« mrmral je sam v sebi.

Pogledal je po svoji navadi še nekolikokrat skozi okno, premeril sobo in v kratkem je bil gotov s svojim sklepom, gotov tudi z delom, katerega se je bil lotil: s svojim potnim kovčegom.

Pol ure pozneje je stopil v Pavlovo sobo; mladi mož je ležal vznak na postelji in še vedno ugibal, kaj mu je storiti.

»Pavel, jaz grem«, rekel je Božan lahko, mehko, skoro dobrodušno, da bi mu njegov sarkazem ne bil sijal z lica.

Oni se je vzklonil na pol kvišku; spoznal ni, kaj pomenjajo te besede.

»Z Bogom!« rekel je Božan in se obrnil k vratom.

Vender še jeden pot je postál.

»Polkovnice nikari ne jêmlji v hišo!« dejal je zbadljivo, in potem, kakor bi mu bilo žál teh besedij, pristavil: »Stóri, pa, kakor hočeš! — In mater svojo mi pozdravi! Vse drugo uredimo pismeno!«

Zaprl je vrata za sabo, predno je Pavel védel, kaj se je bilo zgodilo. Začudeni hišini je velel, naj mu pošlje kovčeg do Vodéta,

sam pa je krenil péš tjakaj. Dôli pri spomeníku ob cesti je postal in pogledal nazaj, kakor tedaj poleg mrtvega majorja, gôri na beli grad, ki je pa tičal nocoj zakrit v lahki, deževni meglici.

»Prav — kakor — Basarov!« dejal je sam v sebi, in potem ga ni drugega nič zanimalo na poti, nego rjava visoka, napéta, bobneča Krka, ki je sezala do cestnega bregá.

Pri Vodétu je videl Mánico in nje ženina, ki se je bil danes zopet pripeljal iz Strug, da dobi končni odgovor — »dà« ali »ne«! In — »da« je bilo že gotovo. Mánica je imela solzne očí, oče Vodè je pušil dolgo smodko, ženin je bil pa zgovoren, kakor vsak vátlar.

Božan je dobil takoj voz, kovčeg njegov je bil tudi že tu, in ko je Mánici, ki ni vedela, kaj pomenja ta nagli odhod, pomolil še z vozá dôli roko, zdelo se ji je, kakor bi bil dejal: »Mánica — potem pa pamet!« —

XIX.

Mnogo nam ne preostaje več, toda zanimanju čitalcev in staremu običaju smo dolžni še povedati, da vse osebe, ki so nastopile v zadnjih naših dogodkih — živé še dandanes.

Gospá Lorica se ni možíla, pač pa nje sin; vender vzel ni Hahnove Zorke, temveč ko je končal študije in uvidel, da je prijetneje, ako je imetja dovolj, biti graščák — zasebnik, nego s peresom in s pravdami služiti svoj kruh, ostal je domá in vzel Podgorsko Klaro.

»Da Zorke ni mogel vzeti« — bode kdo vprašal.

Ost, napérjena Vidu in Lorici, bila je na dveh straneh brušena.

Gospod Tomaž je že davno dekan in ima drugo faro; vesel je pa še vedno in gostoljuben, kakor malokdo; poleg tega pa vé, da svet ne stoji na suhi črki svetega pisma, ampak na vročem krogotoku človeškega žitja. Doktor Štupa je takov, kakeršen je bil, le »pót« Jurijca pravi, da mu sedaj še psa ne dá, da bi ga zdravil.

Mánica se je omožíla, in če prihaja iz Strug domóv v Mlin na očetov dom ter privaja s seboj dvoje krepkih dečkov, tedaj je veselje v Vodétovi hiši.

Vid je znan odvetnik; nastanil pa se ni na domači zemlji; dobro se mu godí; in kjer se mu dobro godí, tam je zastavil šátor svoj. In vsi, kar jih imamo tu, vsi imajo še vedno vsak svoj roman, ki se pléte, ki teče, ki razveseljuje ali bolí srce, ki kalí ali bistrí spoznanje — kakor solnce ali oblak široko reko, ob kateri smo jih videli.

